

ATHENS VOICE

102.5
ATHENS
VOICE
RADIO

Στο μυαλό του
Ρωμανού Γεροδήμου
Της Δήμητρας Γκρουκ

Σταμάτης Λάσκος
Ο street artist που εκθέτει
σε όλο τον κόσμο
Του Δημήτρη Αθανασιάδη

Σκέψεις με αφορμή
το **Μιλάνο**
Των Περικλή Δημητρολόπουλου,
Μάνου Ματσαγγάνη

Μαρία Φιλοπούλου
Κυνηγώντας το φως
Της Ζιζής Σφυρη

Παλαιοπωλείο **Παλιοσυνήθειες**
Αγαπάς το vintage;

Της Κατερίνας Καμπόσου

Project Future

4ος ΚΥΚΛΟΣ

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΣΟΥ ΣΕ ΠΕΡΙΜΕΝΕΙ

ΔΙΑΒΑΣΜΑ

ΜΕΣΗΜΕΡΙΑΝΟ
ΣΤΟ ΠΟΔΙ

ΔΙΑΒΑΣΜΑ

ΒΟΛΤΑ ΤΟ ΣΚΥΛΟ

ΔΙΑΒΑΣΜΑ

ΔΙΑΒΑΣΜΑ

ΑΛΛΗ ΜΙΑ ΦΟΡΑ
ΠΟΥ ΞΥΠΝΑΩ
ΧΑΡΑΜΑΤΑ

ΔΙΑΒΑΣΜΑ

ΔΙΑΒΑΣΜΑ

ΔΙΑΒΑΣΜΑ

ΔΙΑΒΑΣΜΑ

ΣΤΟ ΤΡΕΙΜΟ
ΓΙΑ ΝΑ ΠΡΟΛΑΒΩ
ΜΑΘΗΜΑ

ΔΙΑΒΑΣΜΑ

ΓΡΗΓΟΡΟΣ ΚΑΦΕΣ

ΔΙΑΒΑΣΜΑ

ΔΙΑΒΑΣΜΑ

ΔΙΑΔΕΙΞΙΜΑ
ΚΙ Ο,ΤΙ ΠΡΟΛΑΒΩ
ΑΠΟ ΥΠΝΟ

Ogilvy

ΕΠΕΝΔΥΣΕΣ ΧΡΟΝΟ. ΚΟΠΟ. ΣΚΕΨΗ.

Εμείς στην Τράπεζα Πειραιώς
στηρίζουμε την επένδυση που έκανες στο μέλλον σου.

Με το Project Future, το πρόγραμμα που συνδέει την εκπαίδευση
με την αγορά εργασίας, συνεχίζουμε να στηρίζουμε τους νέους πτυχιούχους:

- προσφέροντάς τους **εκπαίδευση** σε 5 πυλώνες εξειδίκευσης
(Digital Marketing, Data & Decision Sciences, Mobile Apps
Development|Android, .NET, Supply Chain Management)
- και βοηθώντας τους να εργαστούν σε **αμειβόμενες θέσεις** με τουλάχιστον
εξάμηνη σύμβαση σε συνεργαζόμενες εταιρείες.

Μπες στο

projectfuture.gr

και δήλωσε συμμετοχή

Αθήνα, Θεσσαλονίκη και Ηράκλειο Κρήτης.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΣΤΗΡΙΖΕΙ ΚΑΘΕ ΑΥΡΙΟ

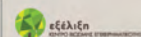
POWERED BY

ΣΕ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ

Google

facebook

Code.Hub

Ταξιδιζής βλέποντας στον δρόμο μια γυναίκα ασιατικής καταγωγής με μάσκα, να ψάχνει απεγνωσμένα ταξί:

«Αν σταματήσει κανένας να την πάρει αυτήν, εμένα να με φτύσεις».

(Λεωφόρος Αλεξάνδρας, Πέμπτη βράδυ)

Στον περίπατο της Πειραικής, Καθαρή Δευτέρα απόγευμα, γύρω στις 6, ακούγονται οι καμπάνες μα πχούν στον ρυθμό της μουσικής από τα «Παιδιά του Πειραιά» του Μάνου Χατζηδάκι.

(Κοντά στο εκθεσιακό κέντρο ΟΛΠ)

«Τις γυναίκες άμα μπαίνουνε στο Facebook να τις φοβάσαι».

(45άρηδες συνομιλούν, Χαριλάου Τρικούπη, Τετάρτη πρωί)

«ΝΤΡΟΠΗ ΣΕ ΟΠΟΙΟΝ ΕΦΑΓΕ ΤΟ ΗΤΑΝ ΔΙΚΟ ΣΟΥ! ΕΙΣΑΙ ΚΑΚΟΣ/ΚΙΑ! ΚΑΚΟΣ/ΚΙΑ!! ΚΑΚΟΣ/ΚΙΑ!!!»

(Χειρόγραφο σημείωμα σε ταίχο κουζίνας σε γραφείο εταιρείας, κέντρο Αθήνας)

«Η χρήση του ασανσέρ είναι μόνο για τους ενοίκους και τους επισκέπτες τους. ΟΧΙ για delivery. Ευχαριστώ».

(Χειρόγραφο σημείωμα σε πόρτα ασανσέρ πολυκατοικίας, Αθήνα, κέντρο)

Σε κατάσταση ανδρικών ρούχων, ένας 45άρης δοκιμάζει ένα σακάκι και κοιτάζεται στον καθρέφτη. Τον πλησιάζει ένας άλλος πελάτης, μεγαλύτερος σε ηλικία:

«Φίλε, πάρ' το το σακάκι. Αθάνατο! Δέκα χρόνια το 'χω πάρει και κρατάει»

(Κολωνάκι, Σάββατο πρωί)

ΓΙΑΝΝΗΣ ΝΕΝΕΣ

→ panikoval500@gmail.com

Η αγαπημένη στήλη Athens Voices στα ηχεία και τα ακουστικά σας. Οι φωνές της Αθήνας, όσα κρυφακούει ο Γιάννης Νένες στο δρόμο, στο Μετρό, στο γραφείο, σε γνωστά, πολυσύχναστα μέρη αλλά και απίθανα σημεία, κάθε μέρα στο Athens Voice Radio 102.5

ΦΤΙΑΞΕ ΜΟΥ ΤΗ ΜΕΡΑ

Τελειώσανε τα αντισηπτικά στην Ελλάδα και μόλις έφτασε ενίσχυση από Αμερική

ΤΟ ΕΞΗΦΥΛΛΟ ΜΑΣ

Αυτή την εβδομάδα το σχεδιάζει η **Μαρία Φιλοπούλου**. Γεννήθηκε στην Αθήνα. Σπούδασε στην Ecole Nationale des Beaux Arts στο Παρίσι και συνέχισε τις μεταπτυχιακές σπουδές της στην ENSBA με υποτροφία της γαλλικής κυβέρνησης. Έργα της ανήκουν στη συλλογή της Εθνικής Πινακοθήκης και της Βουλής των Ελλήνων, καθώς και σε ιδιωτικά μουσεία και συλλογές στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Αυτό τον καιρό εκθέτει στον χώρο «16 Φωκίωνας Νέγρη» έργα της Συλλογής Σωτήρη Φέλιου μέχρι 16/5.

Η Μ.Φ. αντιπροσωπεύεται από την γκαλερί Ζουμπουλάκη.

Info-DIET

Της ΣΤΑΥΡΟΥΛΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΗ

ATHENS VOICE RADIO 102,5

«Ακούτε ραδιόφωνο, δεν κολλάει, κολλάτε». (Η ατάκα του Γιάννη Νένε κάθε πρωί 10-12 στον 102,5)

SKROUTZ.GR

Πετάει έξω από την πλατφόρμα του όλα τα ηλεκτρονικά καταστήματα που αισχροκερδούν με τον κορωνοϊό και ανατίμησαν υπερβολικά τις τιμές. Μπράβο του!

ΤΕΡΜΑ Η ΜΠΙΡΙΜΠΑ

Μόνο παντομίμα πλέον στις συναθροίσεις. Η τράπουλα μεταδίδει ιούς.

ΤΟ TWEET ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

500 ευρώ με κορωνοϊό πιάνεται;

ΣΤΙΧΟΣ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

«Εγώ θα βγαίνω με παρέες που γουστάρω κι εσύ θα είσαι το κομμένο μου τσιγάρο...» (το νέο τραγούδι του Γιώργου Τσαλίκη)

ΤΕΛΕΤΗ ΑΦΗΣ ΟΛΥΜΠΙΑΚΗΣ ΦΛΟΓΑΣ
Ανέπαφα εντελώς.

ΤΕΡΜΑ ΤΑ ΤΟΥΡΚΙΚΑ ΣΙΡΙΑΚΑ

Επιστροφή στο παλιό, καλό, δοκιμασμένο βραζιλιάτικο.

ΕΛΕΝΑ ΡΑΠΤΗ

Διακοπές στο Ιράν.

Η ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

Μέσα σ' όλα διαβάζουμε ότι αναβάλλεται και η εκδήλωση στον Λυκαβηττό για την «παράδοση είκοσι νέων απορριμματοφόρων και καφέ κάδων από την Περιφέρεια Αττικής στον Δήμο Αθηναίων». (αυτό κι αν ήταν event!)

BIG BROTHER

Η πιο άκυρη διαφήμιση της ελληνικής τηλεόρασης. Διαφημίζουν «εγκλεισμούς» σε μια χώρα που ετοιμάζεται να μπει ολόκληρη σε καραντίνα.

Η ΕΠΕΤΕΙΟΣ

Της ΜΙΚΑΣ ΣΥΜΠΟΥΡΑ

Έρεις, αύριο κλείνει χρόνος από τη μέρα που ξανα-έπεσα στη Γη... για να παραλλάξω μια φράση από το Μικρό Πρίγκιπα (Saint-Ex.). Είμαι στην άκρη ενός μακρινού ξύλινου διαδρόμου, δεξιά και αριστερά αμμόδεις λόφοι και πού και πού συστάδες βοτάνων. Παίρνω στα χέρια μου μερικά, τρίβοντας τα φύλλα για να τα μυρίσω. Το νησί ήταν αποκομμένο από τη στεριά και σαν ασπίδα την προστατευε από τον απέραντο ωκεανό. Στην άκρη του διαδρόμου ανοίγεται μπροστά μου μια τεράστια επιμήκης παραλία, όλο άσπρη χονδρή άμμο και κιλιάδες μεγάλα όστρακα που είχε ο ωκεανός χιλιοδουλέψει. Από μακριά με παρατηρούσε κάποιος ψαράς που ζούσε σε μια παράγκα όλο τον χρόνο στο νησί. Σκύβω και μαζεύω στον σάκο μου όσα περισσότερα όστρακα μπορούσα. Και κάποια βότανα. Η βάρκα της επιστροφής θα με περίμενε σε μισή ώρα. Ήταν Νοέμβριος και όμως ο ήλιος έλαμπε και με ζέσταινε. Κάθισα κάτω στην άμμο που ήταν σαν μια μικρή Σαχάρα. Σε λίγο, κρυμμένη πίσω από ένα θάμνο παρακολούθησα τη βάρκα να φεύγει χωρίς εμένα. Από μακριά ερχόταν στα αυτιά μου το τραγούδι του ψαρά, ήταν ένα νοσταλγικό fado.

Ξέρεις, υπάρχει για τον καθένα μια μέρα και ένας τόπος που ξανάπεσε στη Γη!

ΙΣΧΥΡΟ ΑΝΑΧΩΜΑ ΣΤΟΝ ΚΟΡΩΝΟΪΟ Η ΑΤΟΜΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ

Του ΑΚΗ ΣΚΕΡΤΣΟΥ
υφυπουργού στον
Πρωθυπουργό

ΦΩΤΟ: © ΚΟΝΤΑΡΙΝΗΣ ΠΙΡΠΟΣ / EUROKINISSI

Η διεθνής κοινότητα βιώνει εξαιτίας της επιδημίας του κορωνοϊού μια πρωτόγνωρη δοκιμασία που απειλεί ταυτόχρονα τη δημόσια υγεία και την παγκόσμια οικονομία. Είναι μια δοκιμασία άγνωστης διάρκειας, εύρους και βάθους, δεν πρέπει να μας μάσκει τα λόγια μας. Αρκεί μόνο να σκεφτούμε ότι χρειάστηκε να μπει σε καραντίνα μια ολόκληρη χώρα, η γειτονική Ιταλία, όπου απαγορεύτηκε η κυκλοφορία σε όλη την επικράτεια της, παρέλυσαν ζωτικές δραστηριότητες και οι γιατροί αναγκάζονται να ταξινομήσουν τους ασθενείς αναλόγως με τη σοβαρότητα της κατάστασής τους, δίνοντας προτεραιότητα σε όσους έχουν πιθανότητα να επιζήσουν! Προηγήθηκε η Κίνα, ακολούθησε η Νότια Κορέα, το Ιράν και πλέον δεν υπάρχει περιοχή στον υπερσυνδεδεμένο πλανήτη μας που να μην έχει κρούσματα, πολλές χώρες και θανάτους από την επέλαση του Covid-19.

Δεν ήταν δυνατόν να μην επηρεαστεί η Ελλάδα από αυτό το ντόμινο της μετάδοσης. Τα γεγονότα είναι γνωστά, πώς εισήχθη ο ιός στη χώρα μας και πώς έγινε η διασπορά του. Η κυβέρνηση έθεσε εγκαίρως σε ετοιμότητα τις υγειονομικές δομές, πήρε και συνεχίζει να παίρνει τα πρόσφορα μέτρα, χωρίς πανικό και με υπευθυνότητα, ακολουθώντας τις εισηγήσεις των ειδικών γιατρών που ενημερώνονται διαρκώς από τη διεθνή επιστημονική κοινότητα για κάθε νέα εξέλιξη σχετικά με τη συμπεριφορά του ιού και την αντιμετώπισή του, ποιες προφυλάξεις αποδίδουν και ποιες όχι. Καθημερινά και πολλές φορές μέσα στη μέρα αξιολογείται σε διυπουργικό επίπεδο η κατάσταση, πάντοτε σε ανοιχτή γραμμή με τους λοιμωξιολόγους, όταν και όπου απαιτείται λαμβάνονται πρόσθετα μέτρα με στόχο να επιβραδύνουμε τη διασπορά του ιού σε μεγάλα τμήματα του πληθυσμού για να μπορούν οι πιο ευάλωτες ομάδες να έχουν την πρόσβαση και την περιποίηση που χρειάζονται από το σύστημα υγείας. Ταυτόχρονα λαμβάνουμε μέτρα για τη στήριξη του συστήματος δημόσιας υγείας, για τη στήριξη των επιχειρήσεων και της εργασίας, για την αδιάλειπτη λειτουργία του κράτους, για τον συντονισμό των τοπικών αρχών (δήμων και περιφερειών), για την έγκαιρη και έγκυρη ενημέρωση και εκπαίδευση των πολιτών.

Αυτή η μάχη θα δοθεί από την κυβέρνηση και τις κρατικές δομές μέχρι τέλους, μέχρι να εξαλειφθεί ο κίνδυνος, με βασική έγνοια την προστασία της ανθρώπινης ζωής και υγείας. Τα σύνθετα προβλήματα απαιτούν σύνθετες λύσεις και διεθνή συνεργασία. Η Ελλάδα δεν είναι μόνη της. Όπως το κάναμε στην κρίση του Έβρου, έτσι θα συνεργαστούμε με τους ευρωπαίους εταίρους μας και για τον κορωνοϊό. Επικοινωνούμε διαρκώς με τις άλλες κυβερνήσεις, ανταλλάσσουμε πληροφορίες και ιδέες, συντονιζόμαστε ώστε να μπορούμε και να βγούμε όλοι μαζί από αυτή την περιπέτεια. Είναι θετικό ότι έχουν κινητοποιηθεί χιλιάδες γιατροί, ερευνητές και εργαστήρια για να βρουν το κατάλληλο εμβόλιο, αλλά θα πάρει πολλούς μήνες ακόμη για να γίνει κάτι τέτοιο. Ως τότε, υπάρχει ένα αποτελεσματικό «όπλο» που λειτουργεί σαν ισχυρό ανάχωμα στη μετάδοση του ιού: οι επιστήμονες δηλώνουν μετά βεβαιότητας ότι κανένα μαζικό μέτρο περιορισμού δεν μπορεί να λειτουργήσει χωρίς τη συνεργασία των πολιτών, καμία κεντρική απαγόρευση δεν μπορεί να υποκαταστήσει την ατομική ευθύνη.

Πρώτη και βασική αρχή η αποφυγή όλων των εστιών μετάδοσης του ιού, η τήρηση των κανόνων υγιεινής, το καλό και συχνό πλύσιμο των χεριών, να μην αγγίζουμε το πρόσωπό μας. Όποιος παρουσιάζει ελαφρά συμπτώματα επικοινωνεί αμέσως με τον γιατρό και παίρνει οδηγίες. Μένει στο σπίτι, αποφεύγει το νοσοκομείο και τις συναθροίσεις εκτός της οικίας του. Έτσι προστατεύεται και συμβάλλει στην προστασία των δικών του ανθρώπων και των ευπαθών ομάδων.

Η ατομική ευθύνη όμως δεν περιορίζεται μόνο στην ευλαβική τήρηση των κανόνων υγιεινής. Αφορά επίσης τον τρόπο που ενημερωνόμαστε και ενημερώνουμε, την υπευθυνότητα με την οποία μεταφέρουμε ειδήσεις και εκτιμήσεις. Στον χώρο εργασίας, στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, σε εφημερίδες και sites, στο ραδιόφωνο και την τηλεόραση. Στη γειτονιά, στο ίδιο μας το σπίτι. Οφείλουμε όλοι να εμπιστευτούμε τους ειδικούς και τις επίσημες οδηγίες και να μη γινόμαστε θύματα ή και θύτες διασποράς ψευδών ειδήσεων, γιατί όπως εύστοχα επισημαίνει ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας «*We're not just fighting an epidemic, we're fighting an infodemic*».

Η ατομική ευθύνη όλων μας είναι σημαντική, πολύ περισσότερο των αιρετών εκπροσώπων της τοπικής αυτοδιοίκησης που έρχονται καθημερινά σε επαφή με τα προβλήματα της τοπικής κοινωνίας. Θα πρέπει όλοι να ακολουθούμε τις οδηγίες και τα μέτρα που ανακοινώνονται και να μην προβαίνουμε σε μονομερείς ενέργειες υπό την πίεση της στιγμής.

Χωρίς αμφιβολία η κρίση δημόσιας υγείας δεν είναι άλλη μια αφορμή για ακόμη έναν ανούσιο ταυτοτικό πόλεμο μεταξύ θρήσκων και άθρησκων. Άλλωστε, το να μαλώνει ή να προσβάλλει κανείς τους ανθρώπους για την πίστη τους είναι από τα πιο ανόητα και αδιέξοδα πράγματα που μπορεί να κάνει.

Προσωπικά βρίσκω σαφείς και χρήσιμες τις οδηγίες που έδωσε χτες η Ιερά Σύνοδος προς τις ευάλωτες ομάδες ηλικιωμένων και ασθενών με χρόνια νοσήματα, δηλαδή να αποφεύγουν τους χώρους μαζικών συναθροίσεων για να προστατευτούν από τον κορωνοϊό. Όπως επίσης χαίρομαι που υπάρχει εντός των κόλπων της ορθόδοξης εκκλησίας και ένας δημιουργικός διάλογος, όπως εκφράστηκε από τον Αρχιεπίσκοπο Αμερικής, ότι «*τα ίδια υλικά στοιχεία που μπορούν να μεταφέρουν τις ευλογίες του Θεού υπόκεινται επίσης στη θραυσμένη φύση του πεσμένου μας κόσμου...*»

Στο τέλος της ημέρας, όσους περιορισμούς και να επιβάλλει η πολιτεία, η ατομική βούληση και ευθύνη θα έχει πάντα τον τελευταίο λόγο. Η επιστήμη αποφαινεται, η πολιτεία θα πράξει το καθήκον της για να προστατεύσει την υγεία των πολιτών.

Όπως όλος ο πλανήτης, έτσι και εμείς, κινούμαστε σε αχατογράφητα νερά αλλά είναι και στο χέρι καθενός και καθεμιάς να βοηθήσει να τελειώσει όσο το δυνατόν πιο γρήγορα αυτή η δοκιμασία, να γίνει μια περιπέτεια του παρελθόντος. Που θα μας έχει πληγώσει, αλλά δεν θα μας έχει λυγίσει. Ούτε θα έχει αλλάξει τους στόχους της χώρας για πρόοδο. Θα μας έχει οπλίσει, ωστόσο, με χρήσιμα διδάγματα για μια ζωή ασφαλέστερη και καλύτερα οργανωμένη έναντι ακόμη και απρόβλεπτων και ασύμμετρων απειλών. Το μεγαλύτερο όπλο κατά του ιού παραμένει η ψυχραιμία της κοινωνίας και η πειθαρχημένη υιοθέτηση των κανόνων που υποδεικνύουν οι ειδικοί. Η ατομική ευθύνη τελικά δρα υπέρ του συλλογικού καλού. ●

Η στρατηγική της του Ερντογάν και η

Του ΝΙΚΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ

Το διαδίκτυο βρίθκει θεωριών συνωμοσίας περί κορωνοϊού. Η παγκόσμια οικονομία εισήλθε σε ένα σπινάλ βίαιης μεταφοράς κεφαλαίων. Παρατηρείται μια σοβαρή αστάθεια στην αγορά υδρογονανθράκων όπου οι ΗΠΑ, η Ρωσία και η Σαουδική Αραβία βρίσκονται σε μετωπική αντιπαράθεση με αποτέλεσμα την κατάρρευση των διεθνών τιμών του πετρελαίου. Τη Δευτέρα που μας πέρασε οι διεθνείς χρηματαγορές πέρασαν στο «κόκκινο». Οι επενδυτές αποσύρονται και καταφεύγουν στον χρυσό.

Στην Ελλάδα, η Ιερά Σύνοδος ανακοινώνει πως ο κορωνοϊός δεν μεταδίδεται με τη θεία μετάληψη και καλεί τους ιερείς να κοινωνούν κανονικά. Η λοιμωξιολόγος κυρία Παμαρέλου δηλώνει πως μεταλαμβάνει και θα μεταλαμβάνει στο μέλλον διότι η θεία κοινωνία είναι μυστήριο και άρα δεν μεταδίδεται η ασθένεια. Δεν παρενέβη ούτε καν το Υπουργείο Υγείας. Δηλαδή κανείς δεν σκέφτηκε πως η Ιερά Σύνοδος, η Παμαρέλου και ο μητροπολίτης Ιγνατίος παροτρύνουν πολίτες να κοινωνούν θέτοντας σε κίνδυνο ιδιαίτερα ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού (ηλικιωμένοι και ασθενείς) οι οποίοι είναι ευάλωτοι.

Η βουλευτής της ΝΔ κυρία Ράπη εκ Θεσσαλονίκης δηλώνει σε όλους του τόνους πως θα συνεχίσει να λαμβάνει τη θεία μετάληψη διότι δεν μεταδίδει τον κορωνοϊό. Ο Κραουνάκης αναρτά δήλωση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης πως ο κορωνοϊός είναι όπλο μείωσης του παγκόσμιου πληθυσμού και συνιστά τη χρήση πρόπολης, όπως και ο Κυριάκος Βελόπουλος που πουλά μέσω διαδικτύου κάποιες αλοιφές και αντισηπτικά. Ο Βελόπουλος είναι αρχηγός κόμματος στη Βουλή και βουλευτής ο ίδιος. Σύμφωνα με έρευνα, ένας στους τρεις Έλληνες πιστεύει πως ο κορωνοϊός δεν μεταδίδεται μέσω του κουταλιού και του αγίου δισκοπότηρου. Εναντίον αυτής της χώρας των «θαυμάτων» αποφάσισε ο Ερντογάν να στήσει τη μηχανή παραγωγής ασύμμετρης απειλής με τη μεθοδευμένη μετακίνηση χιλιάδων μεταναστών από την τουρκική ενδοχώρα στα σύνορα με την Ελλάδα. Μεταξύ των οικονομικών μεταναστών και ορισμένοι πρόσφυγες από τη Συρία, μόλις το 10% του συνολικού αριθμού ξεριζωμένων ανθρώπων που έφθασαν οργανωμένοι και καθοδηγούμενοι στον Έβρο με λεωφορεία που μίσθωσε το τουρκικό κράτος και παρακράτος.

Η αμυντική διάταξη που υιοθέτησε η ελληνική κυβέρνηση λειτούργησε αποτελεσματικά. Ο Ερντογάν απέτυχε να αιφνιδιάσει την Αθήνα. Ηττημένος στη Συρία και ποδοπατημένος από τον σύμμαχό του Βλαντιμίρ Πούτιν, σύρθηκε σε μία συμφωνία εκχειρίας στο Ιντλίμπ που ισοδυναμεί με παράδοση άνευ όρων. Στην ουσία η Τουρκία απώλεσε κάθε έρεισμα στην επαρχία αυτή και απλώς απέφυγε να στραπατσarisτεί ολοκληρωτικά χάρις στη «μεγαλοθυμία» του Κρεμλίνου. Σκέφτηκε ωστόσο, και σωστά από την πλευρά της, να σύρει την ΕΕ σε έναν εφ' όλης της ύλης διάλογο εκβιάζοντας με το μεταναστευτικό. Το πέτυχε χρησιμοποιώντας την Ελλάδα ως μέσο πίεσης. Πρόκειται για πάγια τακτική της Άγκυρας εδώ και δεκαετίες. Όταν επιλέγει να εκβιάσει την Ευρώπη χρησιμοποιεί πάντα αυτόν που θεωρεί ως «αδύναμο κρίκο».

Τι ζητά η Άγκυρα, λοιπόν. Κατ' αρχήν την επίτευξη ειδικής συμφωνίας, μια αναθεωρημένη τελωνιακή ένωση. Η υπόθεση αυτή έχει παγώσει εδώ και δύο-τρία χρόνια. Το όφελος για την Τουρκία είναι τεράστιο και υπολογίζεται στα 100 δις ευρώ. Η Άγκυρα σε αυτό το παιχνίδι είχε ανέκαθεν ένα

**ΚΑΝΕΝΑ
ΜΑΖΙΚΟ
ΜΕΤΡΟ ΠΕΡΙ-
ΟΡΙΣΜΟΥ ΔΕΝ
ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ
ΛΕΙΤΟΥΡΓΗΣΕΙ
ΧΩΡΙΣ ΤΗ
ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ
ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ,
ΚΑΜΙΑ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ
ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ
ΔΕΝ ΜΠΟΡΕΙ
ΝΑ ΥΠΟΚΑΤ-
ΣΤΗΣΕΙ ΤΗΝ
ΑΤΟΜΙΚΗ
ΕΥΘΥΝΗ**

αράχνης κρίση του Έβρου

ισχυρό σύμμαχο, τη Μεγάλη Βρετανία. Ο λόγος είναι απλός. Το Λονδίνο επιθυμεί τη θετική κατάληξη μιας νέας τουρκο-ευρωπαϊκής συμφωνίας διότι πάνω σε αυτό το μοντέλο θέλει να χτίσει τη μελλοντική σχέση του Ηνωμένου Βασιλείου με τις Βρυξέλλες. Το μοντέλο αυτό είναι το εξής: τεράστια οφέλη με ελάχιστες υποχρεώσεις.

Το δεύτερο θέμα στην ατζέντα του Ερντογάν είναι το Μεταναστευτικό. Η ΕΕ είχε δεσμευθεί να καταβάλει στην Τουρκία οικονομική βοήθεια. Από αυτά τα κονδύλια οι Βρυξέλλες χρωστούν και δεν έχουν δώσει τα 3 δις ευρώ. Όμως η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει δεσμευθεί για παροχή ακόμην 3 δις ευρώ. Σύνολο 6 δισεκατομμύρια. Η Άγκυρα δηλαδή έχει δικίο όταν επισημαίνει πως η ΕΕ δεν είναι εντάξει με τους λογαριασμούς της. Όμως αυτό το ζήτημα των κονδυλίων δεν είναι το μοναδικό το οποίο θέτει η Τουρκία. Ο Ερντογάν επιθυμεί να θέσει εκ νέου σε τροχιά το ζήτημα της απελευθέρωσης της βίζας για του Τούρκους πολίτες ως εξαρτώμενο ζήτημα στο γενικό μεταναστευτικό πρόβλημα. Προσοχή. Την ελευθερία μετακίνησης προς την ΕΕ θέλει να θέσει ως βασικό άξονα συζήτησης και η Μεγάλη Βρετανία μετά το Brexit. Δεν έχει ολοκληρωτικά άδικο η Άγκυρα. Προ ετών, και όταν είχαν αρχίσει οι

δημοσκοπικά οφέλη από τη διαχείριση αυτή της κρίσης με την Ελλάδα και από την προσωπική του αντιπαράθεση με τον πρωθυπουργό της Ελλάδας, άλλο τόσο αυξάνει δημοσκοπικά την επιρροή του ο Κυριάκος Μητσοτάκης με τον τρόπο που διαχειρίζεται το μεταναστευτικό. Έτσι μετά από τα σοβαρά πολιτικά ζητήματα που ανέκυψαν με την αποστολή αστυνομικών δυνάμεων στα νησιά και την επίταξη γαιών, η διαχείριση της κρίσης με την Τουρκία στον Έβρο με φόντο τους μετανάστες λειτούργησε θετικότερα και απέδωσε δημοσκοπικά. Ο έλληνας πρωθυπουργός «μάζεψε όλο το χαρτί». Το καταδεικνύουν τουλάχιστον δύο δημοσκοπήσεις, μία από τον τηλεοπτικό σταθμό Σκάι και μία από την εφημερίδα «Πρώτο Θέμα». Ο πρωθυπουργός συγκεντρώνει ασυνήθιστα υψηλά ποσοστά ως προς την αποδοχή του τρόπου διαχείρισης της κρίσης αυτής. Αναμενόμενο. Εντύπωση προκαλεί ωστόσο πως η αποδοχή αυτή επεκτείνεται από ένα τμήμα ψηφοφόρων του ΣΥΡΙΖΑ, που είναι μάλιστα και πολυπληθές, έως και την υπερσυντηρητική Δεξιά ή ακόμη και την Ακροδεξιά. Σε ποιο στοιχείο της πολιτικής αυτής διαχείρισης μπορεί να οφείλεται αυτή η αποδοχή; Η απάντηση είναι σαφής. Στην απόλυτη κούραση ενός μεγάλου μέρους της κοινωνίας έναντι του Μεταναστευτικού, που το εκλαμβάνει πλέον ως έμμεση απειλή.

Από το σημείο αυτό αρχίζει το πρόβλημα. Αυτά που συνέβησαν και συμβαίνουν στον Έβρο δεν διέλαθαν της προσοχής του ΟΗΕ ή των ευρωπαϊκών θεσμών ή της καγκελαρίας του Βερολίνου. Υπήρξαν στιγμές που από τον δημοσιογραφικό φρακό και τα κείμενα των ειδικών απεσταλμένων των ευρωπαϊκών και αμερικανικών ΜΜΕ ένθεν κακείθεν του Έβρου, εντοπίστηκαν ενέργειες οι οποίες ξεπερνούν το κοινώς αποδεκτό δικαίωμα της αυτοάμυνας και της προστασίας των συνόρων. Πληθώρα μαρτυριών και μεγάλος αριθμός ντοκουμέντων συνηγορούν πως στα σύνορα κινήθηκαν παρακρατικοί, οργανωμένοι σε ομάδες, οπλισμένοι, οι οποίοι με κάλυψη συγκεκριμένου μηχανισμού δραστηριοποιήθηκαν στη φύλαξη των συνόρων ή τη σύλληψη και άμεση επαναπροώθηση μεταναστών. Αυτά ως προς την ελληνική πλευρά. Ως προς την τουρκική πλευρά τώρα τα αντίστοιχα ντοκουμέντα δείχνουν τη δράση των μυστικών υπηρεσιών και οπλισμένων ανδρών των υπηρεσιών ασφαλείας με πολιτικά. Υπάρχουν video, φωτογραφίες και

ΟΙ ΕΠΟΜΕΝΕΣ ΕΒΔΟΜΑΔΕΣ ΘΑ ΔΕΙΞΟΥΝ ΑΝ Ο ΕΡΝΤΟΓΑΝ ΘΑ ΛΑΒΕΙ ΤΑ ΑΝΤΑΛΛΑΓΜΑΤΑ ΠΟΥ ΕΠΙΔΙΩΚΕΙ. ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΑΡΟΝ, ΠΑΝΤΩΣ, ΤΟ ΜΕΤΩΠΟ ΠΡΟΣ ΑΝΑΤΟΛΑΣ ΦΑΙΝΕΤΑΙ ΝΑ ΕΚΤΟΝΩΝΕΤΑΙ.

γραφτές μαρτυρίες συγκεκριμένων δημοσιογραφικών οργανισμών (ABC, BBC, Channel 4, FOX) με υλικό που δείχνει οφθαλμοφανείς παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Υπάρχουν καταγγελίες, όπως των New York Times και της Deutsche Welle, και από τις δύο πλευρές των συνόρων, πως υπήρξε σαφής παρεμπόδιση της δημοσιογραφικής έρευνας τόσο από τις ελληνικές όσο και από τις τουρκικές αρχές. Υπάρχει τέλος ένα κοινό συμπέρασμα πολλών εκ των δημοσιογράφων και φωτορεπόρτερ που δούλεψαν τις τελευταίες ημέρες στις όχθες του Έβρου πως η πρώτη πτημένη σε αυτόν τον πόλεμο εντυπώσεων στα σύνορα ήταν η... αλήθεια.

Κέρδισε άραγε κάτι το σημαντικό η Τουρκία με αυτή την κλιμακούμενη κρίση στον Έβρο; Προφανώς. Έθεσε εκ νέου το ζήτημα της συνολικής σχέσης της Άγκυρας με την ΕΕ σε μία χρονική στιγμή που οι Βρυξέλλες και οι μεγάλες ευρωπαϊκές χώρες έχουν απόλυτη ανάγκη να διασφαλίσουν μια «ουδέτερη ζώνη» μεταξύ της Κεντρικής Ασίας και του ισλαμικού κόσμου και των ευρωπαϊκών συνόρων. Μια λειτουργική ζώνη ελέγχου των μεταναστευτικών ροών. Οι επόμενες εβδομάδες θα δείξουν αν ο Ερντογάν θα λάβει τα πολιτικά και οικονομικά ανταλλάγματα που επιδιώκει. Προς το παρόν, πάντως, το μέτωπο προς ανατολάς φαίνεται να εκτονώνεται. **A**

ενταξιακές διαδικασίες μεταξύ ΕΕ και Τουρκίας, υπήρχαν Ευρωπαίοι ηγέτες που υπόσχονταν στους Τούρκους πως αν είναι εντάξει με τις υποχρεώσεις τους και κυρίως με το Μεταναστευτικό θα δοθεί το προνόμιο της ελεύθερης διακίνησης τούρκων πολιτών στην ΕΕ. Όλα αυτά άλλαξαν μετά το 2015 και την έκρηξη του προσφυγικού και του μεταναστευτικού ζητήματος. Η Άγκυρα, όμως, δεν το ξέχασε.

Αυτά είναι τα βασικά ζητήματα που θέτει η Τουρκία στις Βρυξέλλες. Η ΕΕ και κυρίως το Βερολίνο αντιλαμβάνονται πως ασφαλής μεταναστευτική πολιτική στην Ευρώπη χωρίς τη στήριξη της Τουρκίας είναι ανέφικτη, όσο ανέφικτη είναι η εφαρμογή πολιτικών για τους μετανάστες χωρίς τη συνεργασία των χωρών της Βορείου Αφρικής (Μαχρέμ). Το όπλο αυτό χρησιμοποιεί ο Ερντογάν ασκώντας πίεση στην Ελλάδα. Μόνο που ο πρόεδρος της Τουρκίας χρησιμοποιεί την κρίση με την Ελλάδα στον Έβρο και ως δημοσκοπικό «αντίβαρο» απέναντι στη φθορά της εικόνας του με το στρατηγικό στραπάτσο στη Συρία. Να παραμείνουμε σε αυτό το θέμα για λίγο.

Η εταιρεία δημοσκοπήσεων στην Τουρκία Metropol πραγματοποίησε μια ποιοτική έρευνα η οποία δημοσιεύθηκε - μεταδόθηκε προ ολίγων ημερών και πάντως μετά την κορύφωση της κρίσης στον Έβρο και με τον ενδεικτικό τίτλο Kavga Eden Kaybediyor. Το συμπέρασμα αυτής της έρευνας είναι πως όποτε ο Ερντογάν «στήνει» προσωπικό καβγά με έναν αντίπαλό του, στο εσωτερικό ή το εξωτερικό, κερδίζει στις δημοσκοπήσεις. Ο Ερντογάν χρειάζεται την προσωποποίηση του εχθρού - αντιπάλου για να συσπειρώνει τους ψηφοφόρους. Την τακτική αυτή έχει υιοθετήσει από την αρχή της αναρχισίας του στην κορυφή της εξουσίας. Παλιά μου τέχνη κόσκινο, δηλαδή. Με αυτή τη λογική ο Ερντογάν επιτέθηκε προσωπικά στον έλληνα πρωθυπουργό με τη φράση «Εγώ δεν μπαίνω στο ίδιο φωτογραφικό κάδρο με τον Μητσοτάκη». Όμως αν ο πρόεδρος της Τουρκίας αποκομίζει

Κ
Ο
Α

19.03.20

ONASSIS
STEGI

ΝΕΑ ΣΥΜΦΩΝΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ
ΜΕ ΕΡΓΑ ΤΩΝ

ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΤΣΟΥΠΑΚΗ
ΧΑΪΑ CZERNOVIN
ΔΗΜΗΤΡΗ ΣΚΥΛΛΑ

onassis.org

ΚΡΑΤΙΚΗ
ΟΡΧΗΣΤΡΑ
ΑΘΗΝΩΝ

ΣΤΗ
ΣΤΕΓΗ

ΜΟΥΣΙΚΗ
20:30

«Όλα θα πάνε καλά»

Πόλεις σε καραντίνα

Του ΜΑΝΟΥ ΜΑΤΣΑΓΓΑΝΗ

B

ΓΗΚΕ Ο ΗΛΙΟΣ ΣΤΟ ΜΙΛΑΝΟ, μετά από αρκετές συννεφιασμένες ή βροχερές μέρες, ήλιος με δόντια, αλλά πάντως λαμπερός. Ο ανταποκριτής σας αποφάσισε να καθίσει έξω. «Καπνίζετε;» ρώτησε η σερβιτόρα, φέρνοντας τον καφέ και το κρουασάν. Σκέφτηκα να απαντήσω όπως ο Giulio Andreotti στη μεσήλικη κυρία που στο κοσμικό πάρτι της ρωμαϊκής καλής κοινωνίας, στην ταινία του Paolo Sorrentino,

τον ρωτά εάν χορεύει: «Non ho vizi minori». Είχε πράγματι μεγάλες διαστροφές ο Giulio Andreotti (και μαζί κάποιες αρετές), αλλά αφορούσαν όλες τον δημόσιο βίο του – ο ιδιωτικός ήταν αψεγάδιαστος, υπόδειγμα καλού καθολικού. Αλλά εδώ στον υλιστικό Βορρά, εν μέσω επιδημίας, ο Silvio Berlusconi (84 ετών) μόλις εγκατέλειψε την επί 12ετία σύντροφό του (35 ετών), για να συζητήσει με άλλη (30 ετών). Προς αποφυγήν παρεξηγήσεων, απαντώ στη νεαρή σερβιτόρα: «Όχι, δεν καπνίζω, ευχαριστώ».

Με τον ρυθμό που αυξάνονται τα κρούσματα, μέχρι να κυκλοφορήσει η ATHENS VOICE, θα έχουμε πλησιάσει τις δέκα χιλιάδες, πάνω από τα μισά στη Λομβαρδία, αν και παραδόξως σχετικά λίγα στο Μιλάνο. Στους φορείς του ιού προστέθηκε πρόσφατα ο Nicola Zingaretti, γραμματέας του Δημοκρατικού Κόμματος. Εντωμεταξύ, εντοπίστηκε ο «Ασθενής Μπδέν» που έφερε (εν αγνοία του) τον ιό στην Ευρώπη: δεν είναι Ιταλός, αλλά 33χρονος Γερμανός, ήρθε για δουλειές από το Μόναχο στο Codogno (50 χιλιόμετρα ΝΔ του Μιλάνου). Πλέον η κωμόπολη είναι σε καραντίνα, οι καραμπινιέροι εμποδίζουν τους κατοίκους να βγουν χωρίς ειδική άδεια.

Γερμανός λοιπόν, όχι Ιταλός, ούτε καν Κινέζος, παρότι η Chinatown της πόλης είναι από τις πιο παλιές, πιο ακραιές και πιο πολυάνθρωπες της Ευρώπης. Μάλιστα, μέχρι τώρα μόνο ένας (1) Κινέζος του Μιλάνου έχει βρεθεί θετικός στον ιό. Πώς το έχουν καταφέρει; Με αυτοπειθαρχία, συλλογικότητα, και πνεύμα ευθύνης. Ελάχιστα μαγαζιά έχουν μείνει ανοιχτά στη συνήθως πολύβουη via Paolo Sarpi, τα πιο πολλά μη κινεζικά. Έκλεισε και το στεγνοκαθαριστήριο της γειτονιάς μου, «από αλληλεγγύη στην κοινότητα», όπως εξηγεί το σημείωμα στην πόρτα της συμπαθέστατης ιδιοκτήτριας. Με τον Έ. αναρωτηθήκαμε τι ακριβώς να σημαίνει αυτό. Το καταλάβαμε διαβάζοντας τη συνέντευξη του επικεφαλής του κινεζικού εμπορικού συλλόγου στην Corriere della sera της επομένης: για έναν Κινέζο το να μεταδώσει από απροσεξία ή ανευθυνότητα τον ιό σε κάποιον ανυποψίαστο συμπολίτη του είναι ντροπή, και λόγος στιγματισμού και καταδίκης του από την υπόλοιπη κοινότητα.

Στο ωραίο του editorial στην ίδια εφημερίδα ο Antonio Polito αναλύει τα «πέντε διδάγματα της επιδημίας». Η χρόνια υποχρηματοδότηση του συστήματος υγείας πρέπει να τερματιστεί: ας μεταφερθούν πόροι από συντάξεις και επιδόματα. Η κατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ κεντρικού κράτους και τοπικής αυτοδιοίκησης πρέπει να επαναδιατυπωθεί: δεν μπορεί κάθε περιφέρεια να κάνει ό,τι θέλει. Η ενημέρωση του κοινού πρέπει να γίνεται από τους ειδικούς, όχι από τους πολιτικούς. Το «ψηφιακό χάσμα» πρέπει να γεφυρωθεί, ιδίως στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ιδίως στον Νότο: εάν κάποια σχολεία δεν μπορέσουν να συντονίσουν εξ αποστάσεως τη μελέτη στο σπίτι, χιλιάδες παιδιά θα μείνουν πίσω στα μαθήματα (και αύριο στην αγορά εργασίας). Το πέμπτο και τελευταίο μάθημα αφορά την Ευρώπη: οι μεγαλύτερες κρίσεις της εποχής μας (ο κορωνοϊός, η κλιματική αλλαγή, το προσφυγικό) δεν γνωρίζουν εθνικά σύνορα, συνεπώς η αντιμετώπισή τους ή θα είναι κοινή από τα κράτη-μέλη ή δεν θα είναι αποτελεσματική. Και ας λένε οι λαϊκιστές.

Εντωμεταξύ, η ζωή συνεχίζεται. Παρά τις συστάσεις του Υπουργείου Υγείας («αφύσικες αλλά αναγκαίες», σύμφωνα με τον υπεύθυνο που τις ανακοίνωσε), τα ζευγάρια εξακολουθούν να φιλιούνται στους δρόμους, οι φίλοι να αγκαλιάζονται όταν συναντιούνται, οι συνάδελφοι να χαιρετιούνται διά χειραψίας. Οι αγώνες του πρωταθλήματος γίνονται κεκλεισμένων των θυρών, ανάμεσά του και το μεγάλο «ντέρμπι της Ιταλίας» Juventus-Inter. Οι εκθέσεις μόδας, design, επίπλων κτλ. μετατέθηκαν. Μουσεία, θέατρα και σινεμά κλειστά μέχρι νεωτέρας. Τα μπαρ και τα ρεστοράν ανοιχτά αλλά για την αποφυγή συνωστισμού επιτρέπεται το σερβίρισμα μόνο σε τραπέζι. Σχολεία και πανεπιστήμια κλειστά, με μαθήματα online.

Ελάχιστος πανικός, αρκετή ανησυχία, πολλή αβεβαιότητα. Θα περάσει και αυτό. Στους δρόμους της πόλης έκαναν την εμφάνισή τους κίτρινα αυτοκόλλητα με τη φράση «Όλα θα πάνε καλά». Λέγεται ότι τα πρώτα τα έγραψε μια ποιήτρια που θέλησε να μείνει ανώνυμη, μετά τη μιμήθηκαν και άλλοι. Τα βλέπουμε και χαμογελάμε, και συνεχίζουμε τον δρόμο μας με ελαφρύτερο βήμα.

* Ο Μάνος Ματσαγγάνης είναι ο ανταποκριτής της Athens Voice στο Μιλάνο.

Πλησίασε, μίλα, εντάξου, άγγιξε; Ενώσου με τους άλλους, γίνε ένα με την πόλη σου για να νικήσεις τη φυσική αποξένωση και τη μητροπολιτική μοναξιά; Όχι, κράτα απόσταση ενός μέτρου. Περιορίσε τις μετακινήσεις σου. Προφυλάξου. Μην αγγίζεις και μη σε αγγίζουν. Απομονώσου. Ο χρόνος σε αυτή την υποχρεωτική αποξένωση διαστέλλεται. Οι μέρες της μοναξιάς είναι μεγαλύτερες. Μακραίνουν. Για πόσο; Κανένας δεν ξέρει.

100 χρόνια μητροπολιτικής μοναξιάς

Οι πόλεις που γερνάνε

Του ΠΕΡΙΚΛΗ ΔΗΜΗΤΡΟΛΟΠΟΥΛΟΥ

Το Μιλάνο βρίσκεται αντιμέτωπο με ένα ύπουλο σύνδρομο εγκατάλειψης, με εκείνη την εξίσου αόρατη επιδημία της αποξένωσης που έφερε μαζί της η επιδημία του ιού. Και η Αθήνα; Πόσο έτοιμοι είμαστε γι' αυτή τη μάχη; Και τώρα; Τώρα που ο «ελεύθερος χρόνος», αυτό το άγιο δισκοπότηρο της σύγχρονης ζωής, αρχίζει να μοιάζει με απέραντο κενό; Πόσο θα αντέξουν οι πόλεις και οι κάτοικοί τους αυτό το κενό; Πώς θα σπκώσουν το βάρος της μητροπολιτικής μοναξιάς; Είναι ένα ερώτημα που μπορεί να βασανίσει και την Αθήνα. Αλλά το ερώτημα στοιχειώνει ήδη το Μιλάνο. Ένα Μιλάνο άλλο από αυτό που επισκέφθηκα στις αρχές του χρόνου, μια πόλη διαφορετική από εκείνη που ξενυχτούσε περισσότερο απ' όσο θα μπορούσε να φανταστεί κανείς στα happy hours των Navigli και ζυμνούσε πιο αργά απ' όσο θα μπορούσε να υποθέσει για να πάει το επόμενο πρωί στη δουλειά του με το μετρό. Το Μιλάνο έως τότε ήταν μια πόλη πολύβουη, φρέσκια, ανήσυχη. Ήταν η πόλη που συμφιλιώνει την τέχνη με το εμπόριο, το Duomo με ένα διαφημιστικό μπάνερ σε μία από τις όψεις του, χωρίς κανένα σύμπλεγμα. Η Galleria γεμάτη από κόσμο; Το Tiffany's, η Prada και κάθε ναός της υψηλής αισθητικής και της κατανάλωσης; Όχι μόνο. Το Πλανητάριο, όπου βρέθηκα ένα βράδυ για να δω μια παράσταση που ανίχνευε τη συγγένεια των τρομερών συμπαντικών αποστάσεων με τη μουσική, ήταν και αυτό γεμάτο. Γεμάτο από νέους ανθρώπους.

Αλλά τώρα; Τώρα που η πόλη βρίσκεται σε καραντίνα και στην κυτταρική της μνήμη αναδύεται η Μεγάλη Πανούκλα του 1630, εκείνη η πανδημία που βρίσκει κανείς στον καμβά

των υπέροχων «Λογοδοσμένων» του Αλεσάντρο Ματσόνι, ανακαλύπτει ένα άλλο, πένθιμο πρόσωπο. Ανακαλύπτει εκείνη τη μοναξιά και την αποξένωση με την οποία αναμετρώνται κάθε μητρόπολη. Από τα 745.000 νοικοκυριά, διαβάζω στη Repubblica, περισσότερα από 400.000 αποτελούνται από ένα και μόνο άτομο. Περισσότεροι από τους μισούς κατοίκους ζουν μόνοι. Αυτός ο κόσμος είναι υπερδιπλάσιος από τα ζευγάρια και υπερτριπλάσιος από τις οικογένειες με ένα παιδί. Ο μέσος όρος ηλικίας της πόλης, διαβάζω ακόμη, είναι τα 45,5 χρόνια. Σχεδόν σε κάθε πολυκατοικία ζουν άνθρωποι που είναι πάνω από 70 χρόνων, άνθρωποι που έχουν χάσει το άλλο τους μισό, άνθρωποι που έχουν ανάγκη από φροντίδα. Το διαβάζω και είναι σαν να βλέπω μπροστά μου εκείνη την 80χρονη γυναίκα που προσφέρθηκα να της ανεβάσω τη σακούλα με τα ψώνια έως τον τρίτο όροφο ενός παλιού κτιρίου στο κέντρο του Μιλάνου όπου έμενα κι εγώ. Δεν δέχθηκε, είχε συνθησει, μου είπε. Αλλά κάναμε την ανάβαση μαζί σκαλί σκαλί και όσο ανεβαίναμε μου μιλούσε. Ήταν δέκα χρόνια που είχε χάσει τον άνδρα της, τόσα που ζούσε μόνη και τόσα που πάσιχιζε να πείσει τους υπόλοιπους ιδιοκτήτες να βάλουν ασανσέρ.

Μάταια. Και τώρα η 80χρονη εκείνη γυναίκα βρίσκεται αντιμετώπη όχι με τη φυσική αποξένωση της μητρόπολης, την αποξένωση που πολεμάνε οι κάτοικοι όλων των μητροπόλεων κάθε μέρα στα μπαρ και τα πάρκα, με πρωινές βόλτες στον ήλιο και τα happy hours το βράδυ, αλλά με την υποχρεωτική αποξένωση της καραντίνας. Πλησίασε,μίλα, εντάξου, άγγιξε; Ενώσου με τους άλλους, γίνε ένα με την πόλη σου για να νικήσεις τη φυσική αποξένωση και τη μητροπολιτική μοναξιά; Όχι, κράτα απόσταση ενός μέτρου. Περιορίσε τις μετακινήσεις σου. Προ-

φυλάξου. Μην αγγίζεις και μην σε αγγίζουν. Απομονώσου. Ο χρόνος σε αυτή την υποχρεωτική αποξένωση διαστρέλλεται. Οι μέρες της μοναξιάς είναι μεγαλύτερες. Μακραίνουν. Για πόσο; Κανένας δεν ξέρει. Αλλά η πόλη, όχι μόνο το Μιλάνο αλλά κάθε μητρόπολη, το Μιλάνο τώρα και μπορεί και η Αθήνα αύριο, κάτι πρέπει να σκεφτεί γι' αυτό. Πρέπει να σκεφτεί πώς θα αντιμετωπίσει όχι μόνο τον ιό αλλά και εκείνο το ύπουλο σύνδρομο της εγκατάλειψης, εκείνη την εξίσου αόρατη επιδημία της αποξένωσης.

Στο λεξιλόγιο των κοινωνιολόγων, γράφει ο Γκαντ Λέρνερ στη Repubblica, έχει εισαχθεί ένας όρος για να περιγράψει αυτή τη θεμελιώδη αλλαγή στις πόλεις που γερνάνε. Monocalizzazione. Μονοκατοίκηση; Δεν ξέρω εάν υπάρχει ο όρος ήδη στα ελληνικά, εάν τον αποδίδω σωστά, εάν η Αθήνα είναι τόσο γερασμένη όσο το Μιλάνο ή ποιο είναι το ακριβές ποσοστό εκείνων που ζουν μόνοι, με κάποιον άλλο, με παιδιά ή χωρίς παιδιά.

Δεν χρειάζεται κιόλας. Αυτή εδώ η πόλη είναι από πολλές απόψεις πιο σκληρή – ήταν πάντα. Πολεμούσε κι αυτή τη φυσική αποξένωση και τη μοναξιά της μητρόπολης. Όμως την πολεμούσε πιο εύκολα το βράδυ και πολύ πιο δύσκολα την ημέρα επειδή ο δημόσιος χώρος της δεν άφηνε ποτέ μεγάλα περιθώρια στη συνάθροιση, σε εκείνη την κοινή ζωή που ανακαλύπτει κανείς σε όμορφες πλατείες και πάρκα. Δεν είχε πάρκα ή, αν είχε, ήταν κακοποιημένα.

Και τώρα, σε αυτές τις πιο σκληρές συνθήκες που μπορεί να γίνουν σκληρότερες, πώς θα αντιμετωπίσει την υποχρεωτική αποξένωση; Και πώς θα βγει από μια τέτοια περιπέτεια; Πληγωμένη ίσως. Αλλά ελπίζω όχι και τσακισμένη. **Α**

Στο μυαλό του Ρωμανού Γεροδήμου Ανταποκρίσεις από τον 21ο αιώνα

Της ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΓΚΡΟΥΣ

ΠΩΣ ΝΑ ΣΥΣΤΗΣΕΙΣ ΤΟΝ ΡΩΜΑΝΟ ΓΕΡΟΔΗΜΟ ΣΕ ΚΑΠΟΙΟΝ ΠΟΥ ΔΕΝ ΤΟΝ ΓΝΩΡΙΖΕΙ; Όσοι τον γνωρίζουμε μέσα από τις αναρτήσεις του στο fb και τα άρθρα του στο διαδικτυακό *Amagi*, έχουμε να λέμε πως είναι τρομερά ενδιαφέρον να πέφτεις πάνω του στο αχανές σύμπαν του διαδικτύου, να διαβάζεις τον σχολιασμό του για όσα – συνταρακτικά – συμβαίνουν, για τα ταξίδια του, την καθημερινότητά του, να βλέπεις την οπτική του. Ζει στη Βρετανία, είναι αν. καθηγητής Διεθνούς Πολιτικής και Δημοσιογραφίας στο πανεπιστήμιο του Bournemouth, αλλά μοιάζει να ζει όπου κι εμείς, μέλος του μικρού μας κόσμου που κοιτάζει τον μεγάλο από απόσταση βάζοντάς μας στη συζήτηση για όλα τα ζητήματα των καιρών μας. Στις «Ανταποκρίσεις από τον 21ο αιώνα» (εκδ. Παπαδόπουλος) συγκέντρωσε τα άρθρα του μιας 5ετίας, τα επεξεργάστηκε, τα χώρισε σε δύο μεγάλες ενότητες φτιάχνοντας υποκεφάλαια, τα στοιχειοθέτησε βιβλιογραφικά. Στο πρώτο μέρος τα θεωρητικά κείμενα, «Ένας κόσμος σε μετάβαση», στο δεύτερο, το πιο προσωπικό, τα «Ταξίδια στον χωροχρόνο». Ένα ιδιαίτερο βιβλίο, ξεχωριστό, που καταγράφει τη σκέψη ενός διανοούμενου της εποχής μας στο ξεδίπλωμά της – παρακολουθούμε πώς σκέφτεται τη στιγμή που σκέφτεται, είτε γράφει μια ανάλυση είτε περιγράφει την εμπειρία ενός ταξιδιού ή τη μύχια πορεία ενός συναισθήματος. Οι «Ανταποκρίσεις» μάς βάζουν στο μυαλό και τη ζωή του Ρωμανού Γεροδήμου ξεδιπλώνοντας ταυτόχρονα την πολυπλοκότητα του κόσμου μας – πέρα από την καθαρή ματιά και θέση, στέκεται κανείς στην ενσυναίσθηση, μια φυσική ευγένεια - σπουδή στην τέχνη της συνύπαρξης. Συνομιλούμε μαζί του με την παράξενη οικειότητα που έχει κανείς όταν γνωρίζει κάποιον χωρίς να τον έχει συναντήσει – εδώ στην πιο ιδιαίτερη και συναρπαστική εκδοχή της.

Τα προσωπικά σου κείμενα μας συστήνουν κομμάτια του εαυτού σου, ακόμα και πολύ ενδόμυχα. Πώς είναι η εξοικείωση με μια τέτοια έκθεση; Αρκετά νωρίς στη ζωή μου αποφάσισα ότι θα παίξω το παιχνίδι με τους δικούς μου όρους. Μου είναι εξαιρετικά δυσάρεστο να πρέπει να μειώνω την ανθρωπινή μου υπόσταση ή την επικοινωνία μου σε συγκεκριμένες φόρμουλες: να περιοριστώ σε «κουτάκια», είτε επιστημονικά και ιδεολογικά, είτε επικοινωνιακά. Η ελευθερία του να εκφράζεις όλες τις πτυχές του εαυτού σου είναι πολύ σημαντική: νομίζω, βασικό συστατικό της ευτυχίας. Προσπαθώ να διαπερνάω αυτά τα (εντελώς τεχνητά) όρια που θέτουμε ανάμεσα σε κοινωνικές ή ιδεολογικές ομάδες και ιδιαίτερας ανάμεσα στο δημόσιο και το ιδιωτικό. Ξέρεις, όταν περνάς όλη σου την παιδική σου ηλικία, την εφηβεία και την ενήλικη ζωή σου προσπαθώντας να διαχειριστείς μία ή πολλές διαφορετικότητες – είτε είναι ο σεξουαλικός προσανατολισμός, η εμφάνισή σου, κάποιο θέμα υγείας – το δημόσιο είναι

συνυφασμένο με το ιδιωτικό, και η δικαιοσύνη, η ισότητα, η αλληλεγγύη, η ελευθερία δεν είναι αφηρημένες έννοιες για φιλολογικά σαλόνια: τα νιώθεις στο πετσί σου. Επομένως, η επιδίωξή μου είναι απλώς να εκφράζομαι με όσο περισσότερη ειλικρίνεια και ακρίβεια μπορώ. Πιστεύω ότι αυτό είναι το πιο έντιμο. Σε κάποιους θα αρέσει, σε άλλους όχι. Εννοείται ότι κάθε μορφή επικοινωνίας περιλαμβάνει αναπαραστάσεις, προβολές, το χτίσιμο μιας περσόνας: και τώρα που απαντώ τις ερωτήσεις σου, αυτό κάνω. Απλώς προσπαθώ αυτό το αφήγημα να είναι όσο πιο κοντά στην εκάστοτε αλήθεια. Αυτό που έχω καταλάβει είναι ότι όσο προσεγγίζεις την αλήθεια, τόσο περισσότερο κόσμο αφορούν αυτά που έχεις να πεις, τόσο πιο χρήσιμος μπορείς να είσαι στους άλλους.

Ίσως αυτή η ειλικρίνεια είναι που φτιάχνει τόσα σημεία ταύτισης μαζί σου... Πες μας, όμως, λίγο για τη Βρετανία. Στο Λονδίνο μετακόμισα το 2000 για να κάνω μεταπτυχιακό και για να ασχοληθώ με την πολιτική (επιστήμη). Με εξαίρεση το

μεταπτυχιακό μου, το οποίο πλήρωσαν οι γονείς μου, ουσιαστικά ξεκίνησα από το απόλυτο μηδέν. Δεν γνώριζα κανέναν επαγγελματικά και δεν με γνώριζε κανείς, ούτε στην Ελλάδα, ούτε στη Βρετανία. Ο κλάδος της πολιτικής και των διεθνών σχέσεων είναι εξαιρετικά κλειστός και στις δύο χώρες (στη Βρετανία πιο πολύ) και βασίζεται σχεδόν αποκλειστικά σε γνωριμίες και στη μακροπρόθεσμη, τυφλή πίστη σε έναν κομματικό μηχανισμό ή έναν πολιτικό, ενώ όταν δεν είσαι από πλούσια οικογένεια ή καλό ιδιωτικό σχολείο είναι σχεδόν αδύνατο να εισχωρήσεις και να πετύχεις. Ωστόσο, η Βρετανία ήταν τότε μια αρκετά διαφορετική χώρα: πιο ήρεμη, πιο σοβαρή, πιο ανοιχτή, με τον δημόσιο διάλογο, τις δημόσιες υπηρεσίες και τα πανεπιστήμια να είναι σε πολύ καλύτερη κατάσταση απ' ό,τι τώρα. Η χώρα αυτή με έκανε αμέσως να νιώσω ευπρόσδεκτος, μου έδωσε την ευκαιρία να φτιάξω την καριέρα και τη ζωή μου, να αναπτύξω τη σκέψη μου, με σκληρή δουλειά, αλλά χωρίς εξαρτήσεις και φόβο. Παρόλα αυτά, ουσιαστικά δεν έφυγα ποτέ εντελώς από την Ελλάδα. Εκτός του ότι έρχομαι πολύ συχνά, είμαι σε καθημερινή επαφή με τους ανθρώπους και τα τεκταινόμενα.

Πώς είναι να ζεις ανάμεσα σε δύο χώρες; Σου δίνει μια απαραίτητη απόσταση, μια αποστασιοποίηση, μια προοπτική εξωτερικού παρατηρητή που βοηθάει πολύ να σταθείς κριτικά απέναντι σε πράγματα που άλλοι θεωρούν δεδομένα ή αυτονόητα: ταυτόχρονα όμως σημαίνει ότι είσαι πάντα ο Άλλος, εν κινήσει, και ότι ποτέ δεν μπορείς πραγματικά να ξεκουραστείς, να ριζώσεις. Η επιστροφή στην Ελλάδα ήταν πάντα ένα απωθημένο, ένα όνειρο που ήξερα ότι ποτέ δεν θα πραγματοποιηθεί – όχι όπως το φανταζόμουν. Γιατί δεν υπάρχει πλέον αυτή η Ελλάδα ή και γιατί η Ελλάδα στη φαντασία μου μπλέχτηκε με τη μνήμη της παιδικής ηλικίας, στην οποία όλοι επιστρέφουμε. Ίσως αυτά γίνουν σε ένα παράλληλο σύμπαν ή σε μια άλλη ζωή, όπως γράφω και στο βιβλίο.

Ο κόσμος που περιγράφεις είναι ένας κόσμος σε μετάβαση. Έχουμε φύγει από κάπου, χωρίς να έχουμε πάει κάπου αλλού. Ποια είναι τα νέα δεδομένα; Ναι, νομίζω ότι ζούμε μια μετάβαση σε αργή κίνηση. Τόσο ο μεταπολεμικός κόσμος, όσο και ο μεταψυχροπολεμικός, ανήκουν στο παρελθόν. Τα νέα δεδομένα είναι η παρακμή του πλαισίου αξιών και θεσμών που κράτησαν «όρθιο» τον πλανήτη μετά τον Β' ΠΠ και σε μεγάλο βαθμό οφείλονται στις μνήμες της απόλυτης φρίκης (Ολοκαύτωμα, Χιροσίμα) αλλά και στον θετικό ρόλο των ΗΠΑ ως πρότυπο φιλελεύθερης δημοκρατίας, που τώρα όμως αντιμετωπίζει εσωτερική σήψη και εξωτερική αμφισβήτηση: η δομική αδυναμία των κρατικών μηχανισμών να διαχειριστούν την πολυπλοκότητα της καθημερινότητας και τις προσδοκίες των πολιτών σε συνδυασμό με μια κουλτούρα που τους καϊδεύει τ' αυτιά με προοπτικές προσωπικής επιτυχίας, καταναλωτικές επιλογές, με ρητορική δικαιωμάτων (αλλά όχι υποχρεώσεων ή –προς Θεού– «καθήκοντος»)· η ανεξέλεγκτη δράση διεθνών κυκλωμάτων οργανωμένου εγκλήματος, διακίνησης ναρκωτικών και όπλων· η ανεξέλεγκτη διόγκωση των κολοσσών της τεχνολογίας που χρησιμοποιούν τα προσωπικά μας δεδομένα ως καύσιμο· η μάλλον αναπόφευκτη εξέλιξη της Τεχνητής Νοημοσύνης που αμφισβητεί θεμελιώδη στοιχεία της ανθρώπινης υπόστασης.

Οι κυβερνήσεις πασχίζουν να συγκρατήσουν τις δυνάμεις που ως μαθητευόμενοι μάγοι απελευθέρωσαν μέσω μιας ατελούς, στραβοκυμένης παγκοσμιοποίησης και ενός φιλελευθερισμού - λούνα παρκ. Το βασικό ερώτημα του 21ου αι. νομίζω ότι είναι το με ποιο μοντέλο διαχείρισης της

εξουσίας θα μπορέσουμε να επιβιώσουμε: μπορεί η φιλελεύθερη πολυπολιτισμική δημοκρατία να λειτουργήσει σε μόνιμο καθεστώς κρίσεων και εκτάκτου ανάγκης ή θα επικρατήσουν αυταρχικά μοντέλα διακυβέρνησης; Μπορούν οι υπάρχοντες θεσμοί να εγγυηθούν έναν ελάχιστο κοινό παρονομαστή δικαιοσύνης και ευημερίας ή θα επικρατήσει το δίκαιο του ισχυρότερου;

Στο μεταξύ, η αντίδραση είναι ένας αντισυμβατικός από αριστερά κι από δεξιά. Οι ελίτ γίνονται εκθροί και ο λαός απαιτεί δικαίωση. Μοιάζει φιλολαϊκό, είναι όμως; Δεν υπάρχει μεγαλύτερη απήτηση από την υπόσχεση της μη ύπαρξης ελίτ. Η ιεραρχία, ο καταμερισμός ρόλων, η υποταγή του ατόμου στην κοινότητα, το διαφορικό της ισχύος, δηλαδή η άσκηση εξουσίας, είναι κομμάτι της φύσης μας. Το ζήτημα είναι πώς τα ρυθμίζεις ώστε να μεγιστοποιούν την ασφάλεια του συνόλου και την ευημερία των ατόμων και να ελαχιστοποιούν την αδικία. Το παρόν σύστημα παρουσιάζει πολ-

λά εκφυλιστικά φαινόμενα: από την οικονομική ανισότητα στον δυτικό κόσμο και τον βιασμό του περιβάλλοντος μέχρι την εγκατάλειψη της πίστης στις αρχές της επιστήμης και του Διαφωτισμού. Αυτά θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν θεσμικά, με σταδιακές μεταρρυθμίσεις, η ειρωνία όμως είναι ότι για να γίνει αυτό απαιτείται η συναίνεση των κοινωνιών. Εδώ καλά-καλά κάποιος δεν πειθαρχούν σε υποδείξεις για ακύρωση των καρναβαλιών και της Θείας Κοινωνίας τη στιγμή που τα δεδομένα για τη διάδοση του κορωνοϊού είναι ξεκάθαρα, πιστεύει κανείς ειλικρινά ότι θα συναινέσουμε σε δομικές αλλαγές των θεσμών της χώρας ή της ΕΕ ή της παγκόσμιας διακυβέρνησης χωρίς διάφορες υπαρξιακές απειλές να μας βάζουν το μαχαίρι στον λαιμό;

Την ίδια στιγμή, στις επιμέρους κοινωνίες δημιουργούνται εκθροί στρατόπεδα και ένας πολίτης μπορεί να νιώθει φοβερά ξένος στη χώρα του. Πώς νιώθεις, ας πούμε, ένας Breininer στη Βρετανία την εποχή του Brexit, όπως ένοιωθε ένας υποστηρικτής του Ναι στην Ελλάδα του Όχι; Σε μια δημοκρατία υπάρχουν νικητές και ηττημένοι, και η ήττα είναι πάντα μια πολύ δυσάρεστη εμπειρία, ειδικά όταν αγγίζει την ίδια μας την ταυτότητα και τις ελευθερίες που απολαμβάνουμε. Ως Remainer, η Παρασκευή 24 Ιουνίου 2016, η ημέρα μετά το Δημοψήφισμα στη Βρετανία, ήταν μία απ' τις χειρότερες μέρες της ζωής μου. Ωστόσο, υπάρχουν εκατομμύρια πολίτες στη Βρετανία, τη Γαλλία, τις ΗΠΑ –στην περιφέρεια, στις αποβιομηχανοποιημένες επαρχίες– που νιώθουν αποκλεισμένοι εδώ και πολλά χρόνια. Αυτοί οι άνθρωποι –όπως και οι υποστηρικτές του ΣΥΡΙΖΑ ή του Όχι το 2015– είχαν και έχουν το δικαίωμα να δώσουν τη μάχη της πολιτικής και να κερδίσουν· είναι υγιές αυτό, και αποσυμπιέζει το πολιτικό σύστημα. Παρόλα αυτά, βγαίνουμε από μια παρατεταμένη, 30ετή περίοδο ομαλότητας και κοινωνικής ειρήνης στην Ευρώπη, που ξεκίνησε με την πτώση του Τείχους του Βερολίνου το 1989. Εάν οι δυνάμεις του μετριασμού και ευρύτερου κέντρου δεν καταφέρουν να αρθρώσουν πολιτικό όραμα που να συνδυάζει ενσυναίσθηση, ελπίδα και διαχειριστική αποτελεσματικότητα, δεν αποκλείεται οι δυνάμεις των άκρων να ενισχυθούν και οι εντάσεις ανάμεσα σε διαφορετικές κοινότητες να ενταθούν.

Όπως λες, όταν τα χαρακώματα βαθαίνουν δημιουργείται ζήτημα επιβίωσης του συνόλου. Ο λόγος για τα σύνορα θα είναι ο νέος πόλεμος χαρακωμάτων; Αυτός ο άχαρος, ανόητος δικασμός φαίνεται να κυριαρχεί στην ελληνική δημόσια σφαίρα, ειδικά με αφορμή την πολλαπλή κρίση που δημιούργησε ο Ερντογάν, αν και εννοείται την ευθύνη για το τι συμβαίνει στη χώρα μας και το πώς αντιδρούμε την έχουμε εμείς. Πέραν του ότι και οι δύο ακραίες θέσεις, η αμιγώς ρατσιστική και η αμιγώς ιδεαλιστική, βασίζονται σε άγνοια, σε συσσωρευμένη ταπείνωση, ανασφάλεια ή βιώματα αδυναμίας και αδικίας, ο δικασμός αυτός όντως απειλεί το σύνολο. Και είναι βούτυρο στο ψωμί του Ερντογάν και όσων θέλουν μια αδύναμη Ελλάδα, έρμαιο των αποφάσεών τους. Πέραν αυτού, η αγάπη για τον τόπο σου, η περηφάνεια για την ιστορία σου, η διατήρηση βασικών συστατικών της συλλογικής ταυτότητας δεν αποκλείουν την έκφραση αλληλεγγύης προς τους οποιουσδήποτε Άλλους και στην αναγνώριση της ανθρώπινης τους υπό-

στασης, στη δυνατότητα αρμονικής συνύπαρξης. Αντιθέτως, όταν μετατρέπεται σε μια κλειστή κοινωνία, που αντιμετωπίζει τους πιο αδύναμους (τους ανάπηρους, τους ηλικιωμένους, τους φτωχούς, τις μειονότητες) εκθροικά, για ποιο ακριβώς πράγμα είσαι περήφανος; Η φροντίδα του ξένου είναι ιερό πράγμα στην κουλτούρα μας. Απλώς, για να υπάρχουν ξένοι σημαίνει ότι υπάρχει κοινότητα με σύνορα. Και εφόσον υπάρχουν σύνορα, υπάρχει κι οργανωμένος κρατικός μηχανισμός που τα φυλάσσει αποτελεσματικά.

Στη συγκυρία που μιλάμε, είναι σε εξέλιξη δύο πολύ κρίσιμα μέτωπα για τη χώρα... Βρισκόμαστε σε μια εξαιρετικά δύσκολη συγκυρία και αντιμετωπίζουμε δύο μεγάλες –υπαρξιακού επιπέδου– κρίσεις. Από τη μία η επιθετική στρατηγική Ερντογάν και ο υβριδικός πόλεμος εναντίον της Ελλάδας (περί αυτού πρόκειται) αλλά και η διαχείριση του προσφυγικού, που είναι παράγωγο μεν της πολιτικής Ερντογάν αλλά ταυτόχρονα αναζωπυρώνει μίσση και πάθη στο εσωτερικό της χώρας, ενώ χιλιάδες πρόσφυγες εδώ

και χρόνια ζουν σε άθλιες συνθήκες. Και απ' την άλλη, μια παγκόσμια πανδημία που ενδεχομένως καταστεί το σημαντικότερο μέχρι σήμερα συμβάν του αιώνα που ζούμε. Η κάθε μία κρίση από μόνη της δημιουργεί τεράστια ζητήματα για την εθνική ασφάλεια, την πολιτική προστασία, τον δημόσιο διάλογο, την καθημερινότητά μας. Ο συνδυασμός τους είναι ένα εφιαλτικό σενάριο. Ωστόσο τα φαινόμενα αυτά δεν ήταν ούτε απρόβλεπτα, ούτε «μαγικά»· αντιθέτως είναι και τα δύο αποτέλεσμα αυτού που στο βιβλίο περιγράφω ως Νέα Παγκόσμια Αταξία, δηλαδή έναν ατελώς παγκοσμιοποιημένο κόσμο στον οποίον εμφανίζονται ασύμμετρες απειλές, με τις εθνικές κυβερνήσεις και τους διεθνείς οργανισμούς να πασχίζουν να ανταποκριθούν. Το πώς θα ανταπεξέλθουμε στις προκλήσεις αυτές είναι σημαντικό για την επόμενη ημέρα. Πρέπει να αναπτύξουμε τα πολιτικά εργαλεία του 21ου αιώνα – την ανθεκτικότητα, τη συνεργασία, την ενσυναίσθηση, τον ψηφιακό αλφαριθμητισμό. Το βασικότερο όμως στο άμεσο διάστημα είναι η εθνική ενότητα, η ψυχραιμία, οι χαμηλοί τόνοι και η υποστήριξη των κρατικών μηχανισμών που διαχειρίζονται τις κρίσεις αυτές, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν σηπλιτεύουμε λάθη, αποτυχίες ή καταχρήσεις εξουσίας, όταν αυτές υπάρχουν.

ΧΡΕΙΑΖΟΜΑΣΤΕ ΕΘΝΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ, ΨΥΧΡΑΙΜΙΑ, ΧΑΜΗΛΟΥΣ ΤΟΝΟΥΣ ΚΑΙ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΩΝ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΣΜΩΝ

Ταξίδια στον Χωροχρόνο

Τον Ρωμανό δεν τον ρώτησα για το δεύτερο κομμάτι του βιβλίου. Ίσως γιατί το αίτημα να κατανοήσουμε όσα συμβαίνουν είναι παρά πάνω από εμάς. Ή και γιατί τα οδοιπορικά και οι ιδιωτικές ιστορίες του είναι για να διαβαστούν. Κάθε συνάντηση χρειάζεται να κάνουν βήματα και οι δύο πλευρές – κι εκείνος φαίνεται να έχει διανύσει ένα μεγάλο κομμάτι της διαδρομής για να μας συναντήσει. Αυτό που μας λείπει – κλονώντας το – είναι ότι έχουμε ανάγκη να κατανοήσουμε τον κόσμο, έξω από μας αλλά και μέσα μας. Μόνο έτσι μπορούμε να συνυπάρξουμε. Στο πιο προσωπικό αυτό μέρος των «Ανταποκρίσεων» παρακολουθούμε τον στοχασμό που στρέφεται προς τα μέσα, την εμπλοκή με τον εαυτό. Πώς είναι να εκθέτεις τους φόβους σου, να μη τρέπεις να πεις ποιος είσαι, τι σου αρέσει ή τι έχεις ανάγκη; Πώς ζητάς να σε αποδεχτούν; Ποια είναι η αίσθηση να επιστρέφεις στη γειτονιά που μεγάλωσες, οι μυρωδιές, οι μνήμες – «η επιστροφή στις ρίζες λειτουργεί σαν ένα είδος αξιολόγησης και αναθεώρησης της ζωής σου». Κι έπειτα, πώς είναι να κοιμάσαι και να ξυπνάς βδομάδες ολόκληρες στην γκρίζα συννεφιά του Λονδίνου – «ο γαλάζιος ουρανός, το φως του ήλιου, σου ανοίγουν τους ορίζοντες, σε προτρέπουν να ονειρευτείς». Κάποιος που βρισκόταν δουλιά σε ένα σαντουιτσάδικο στο Λονδίνο, πώς γίνεται να νιώθει ο πιο τυχερός άνθρωπος στον κόσμο – «η ευκαιρία και η ανθρώπινη επαφή μπορεί να εμφανιστούν εκεί που δεν τα περιμένεις» – και πώς θα ήταν αν σε μια δεδομένη στιγμή στη ζωή μας δεν κάναμε αυτή την επιλογή, αλλά μια άλλη; Κι ακόμα, πώς μαθαίνεις να αποχωρίζεσαι, να πετάς πράγματα από το σπίτι, να φτιάχνεις χώρο; Πώς γράφει μέσα σου η μοναξιά της πόλης, να είσαι μόνος Σάββατο βράδυ, αυτή η «αίσθηση ότι δεν καταναλώνεις αρκετή οικειότητα»; Υπάρχουν όμως κι όλα αυτά εκεί έξω που μπορεί να μας ενδιαφέρουν: ταινίες, βιβλία, άνθρωποι, ιστορίες... Ο Ρωμανός περιγράφει με πολλούς τρόπους πώς είναι να έχεις πολλές επιλογές αλλά ταυτόχρονα να πρέπει να παλέψεις με τους περιορισμούς σου. Και πως, ακόμα κι αν τίποτα δεν μοιάζει να σε περιλαμβάνει, μπορείς να εμπλακείς και να γίνεις μέρος του σχεδίου. Με λίγα λόγια, στοχάζεται πάνω στην τέχνη του να ζεις και να υπάρχεις με τους άλλους. Έπειτα είναι κι οι ανταποκρίσεις από τα ταξίδια στην Κούβα, την Ινδία, το Μπουένος Αϊρες... Ο ίδιος άνθρωπος που σχολιάζει είναι ο ίδιος που ταξιδεύει, η εμπλοκή με τον κόσμο παίρνει τη μορφή αυτοψίας, παρατήρησης, καταγραφής, αναγωγής της σκέψης στη ζωή και το αντίστροφο. Είναι παράδοξο αυτό που πετυχαίνουν οι επιμέρους ενότητες του βιβλίου: κάθε μία εσωκλείει τις υπόλοιπες. Στην περίπτωση του Ρωμανού Γεωργιάδη η ενότητα και η συνέπεια σκέψης και ζωής είναι θαυμαστές και μας δείχνει αυτή την ολότητα που είμαστε, ή που θα θέλαμε να είμαστε. Τον ευχαριστούμε από καρδιάς. **Α**

Παλαιοπωλείο Παλιοσυνήθειες

Αγαπάς το vintage;

Σε 3.000 τ.μ. στον Ταύρο στεγάζεται μία από τις μεγαλύτερες αγορές για μεταχειρισμένα έπιπλα και διακοσμητικά αντικείμενα

Της ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ ΚΑΜΠΟΣΟΥ - Φωτό: ΘΑΝΑΣΗΣ ΚΑΡΑΤΖΑΣ

Κ

ΑΘΕΤΑ ΣΤΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ 253, ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΑΠΟ ΤΗ Σχολή Καλών Τεχνών και τον Ελληνικό Κόσμο βρίσκεται η οδός Υδρας. Τη διασχίζω και σταματώ μπροστά σ' ένα κτίριο με μεγάλα γυάλινα ανοίγματα. Είναι το παλαιοπωλείο Παλιοσυνήθειες, το μεγαλύτερο της Ελλάδας. Από την είσοδο κιάλας δυσκολεύομαι να εστιάσω το βλέμμα μου σε ένα συγκεκριμένο σημείο. Ίσως φταίει η αντίκρουση που είναι παρκαρισμένη δίπλα από ένα τζακούζι ή η βαριά σιδερένια κούνια από παιδότοπο που κρέμεται από την οροφή. Η τεράστια βιομηχανική πόρτα που οδηγεί στον εσωτερικό χώρο ανοίγει και τότε αποκαλύπτονται μπροστά μου σκηνές από ταινίες εποχής. Αμέτρητοι vintage πολυέλαιοι με πολύχρωμους κρυστάλλους, υπέροχα μπαρόκ έπιπλα με τα σκαλιστά λεοντοπόδαρα και εκατοντάδες λογής-λογής μικροαντικείμενα που βρίσκονται παρατεταγμένα στους πάγκους. Βρίσκομαι σε ένα από τα μεγαλύτερα παλαιοπωλεία μεταχειρισμένων επίπλων της χώρας. Εκεί με περιμένει το αφεντικό, η Άντα Πανά, μαζί με τον στρατό από τους «παλιατζήδες» της. Μια ομάδα από νεαρά, ροκ τυπάκια που αγαπούν το vintage και ψάχνουν να του δώσουν μια νέα πνοή.

«Τίποτα δεν είναι για τα σκουπίδια» μου λέει η Άντα. Στο παρελθόν ήταν διακοσμήτρια και με την οικονομική κρίση αποφάσισε να κάνει το χόμπι της επάγγελμα. Μάζευε διάφορα πράγματα από τον δρόμο, τα ανακατασκεύαζε και τα πουλούσε. «Η κρίση ανάγκασε τον κόσμο να μετακινηθεί από μεγάλα σπίτια σε μικρότερα κι έτσι προέκυπταν περισευούμενα έπιπλα που κάπου έπρεπε να καταλήξουν. Το ίδιο συνέβαινε και με τα μαγαζιά που έκλειναν. » Οι «Παλιοσυνήθειες» ως κατάσταση με μεταχειρισμένα έπιπλα και αντικείμενα αρχικά δημιουργήθηκε στο κέντρο, σε ένα μικρό χώρο στην Πρωτογένους, τότε που η γειτονιά εκείνη αποκαλούνταν το Soho της Αθήνας. Έπειτα με τα Airbnb άλλαξε ολόκληρος ο χάρτης της πόλης αφού καταστήματα, βιοτεχνίες και οικοτεχνίες έκλειναν για να μετατραπούν σε διαμερίσματα προς ενοίκιαση. Γεμίσαμε καλάπδια από όλα αυτά τα τσαγκαράδικα που εξαφανίστηκαν για να γίνουν μικρά καφέ προς εξυπηρέτηση των Airbnb! Οι Παλιοσυνήθειες στον Ψυρρή δεν μας χωρούσαν και μετά από ένα σαφάρι σε όλη την Αθήνα ανακαλύψαμε αυτόν τον χώρο των 3.000 τ.μ. στον Ταύρο. Το κτίριο που στεγάζεται στο παλιό εργοστάσιο του Νίκα, αποτελείται από 4 ορόφους γεμάτους αντικείμενα είτε από χονδρικές αγορές, παζάρια και ρακοσυλλέκτες είτε από σπίτια και επιχειρήσεις

που κλείνουν, αλλά και από εκθέσεις στο εξωτερικό. Οι πελάτες μπορεί να είναι φοιτητές και μετανάστες που ψάχνουν πρακτικά και οικονομικά πράγματα ή άνθρωποι που έχουν φετίχ με τα ρετρό διακοσμητικά, τα industrial έπιπλα και τα μικροαντικείμενα των 80s και 70s. Ανάμεσά τους οι μυστήριοι συλλέκτες αντικειμένων που δεν βρίσκεις εύκολα στην αγορά, αντικέρηδες, ιδιώτες που διαμορφώνουν τα σπίτια και τα μαγαζιά τους ανά την Ελλάδα, ξενώνες και μπιτς μπαρ στην επαρχία. Όλοι διαφορετικοί ως προς τις προτιμήσεις τους, που όμως όλους ενώνει το «μικρόβιο του παλιατζή».

«Στο εξωτερικό, όποιος μετακομίζει, φωνάζει κόσμο να πάρει τα έπιπλα. Στην Ελλάδα τώρα ξεκινάει αυτή η τάση. Μέχρι πρότινος όποιος δεν ήθελε κάτι το κατέβαζε στον κάδο να γίνει σκουπίδι ανάμεσα στα άλλα. Τα παλιά πράγματα όμως έχουν ιστορία. Κάποιοι τα αγαπούσαν και πίστευαν ότι θα αντέξουν για πάντα. Ένα ζευγάρι, για παράδειγμα, υπολόγιζε να μείνει μαζί για το υπόλοιπο της ζωής του, με την τραπεζαρία και το σαλόνι τους που θα έπαιρναν προίκα τα παιδιά. Τώρα με την υπερκατανάλωση βιάζονται να ξεφορτωθούν κάτι, όταν χαλάσει, πετάνε τα έπιπλα και τους ανθρώπους».

Η Άντα και η ομάδα της στις Παλιοσυνήθειες στο εργοστάσιο ε-

Η ιδιοκτήτρια Άντα Πανά με τους συνεργάτες της

Τα πιο παλιά αντικείμενα που έχουμε είναι ένα μπιλιάρδο του 18ου αι., ένα χειροποίητο κινέζικο βάζο ενός μέτρου κι ένα vintage νυφικό από την περίοδο της Κατοχής

κτελούν χρέη ξυλουργού, αναπαλαιώνουν τα έπιπλα, τα βάζουν, τα λουστράρουν και τα προσαρμόζουν στις νέες μόδες. Εκτός από το εργαστήριο, στο ισόγειο βρίσκεται και η έκθεση με τα πιο εκλεκτά πράγματα. Στους υπόλοιπους 4 ορόφους συγκατοικούν έπιπλα με ηλεκτρικές συσκευές και ραπτομηχανές, παιχνίδια λουναπαρκ, νιπτήρες, διακοσμητικά, κάδρα και φωτιστικά, κουζινικά, χαλιά, μουσικά όργανα, δίσκοι. Ανάμεσα στους ορόφους παζαράκια με εκατομμύρια αταξινομήτα μικροαντικείμενα.

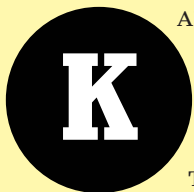
«Εδώ μπορείς να βρεις τα πάντα και σε μεγάλη ποικιλία τιμών. Αρχίζοντας από τα 50 λεπτά που κοστίζουν τα φιλολόγια μας και φτάνοντας στα 5 χιλιάδικα συζητήσιμα για την αντίκα. Μερσεντές του '70 που δουλεύει κανονικά. Μεγάλης αξίας είναι και το jukebox, που όμως φεύγει για Θεσσαλονίκη. Όλες οι τιμές ωστόσο είναι παζαρέψιμες. Τα πιο παλιά αντικείμενα που έχουμε είναι ένα μπιλιάρδο του 18ου αιώνα, ένα χειροποίητο κινέζικο βάζο ενός μέτρου κι ένα μοναδικό κομμάτι vintage νυφικό από την περίοδο της Κατοχής».

Στο eshop του παλαιοπωλείου τα προϊόντα είναι ταξινομημένα και φωτογραφημένα με τις διαστάσεις και τις τιμές τους. Από κοντά παρατηρώ το αυτοκόλλητο «πρόλαβε άλλος», ακόμα και στα πιο περιεργά αντικείμενα, που φαινομενικά δεν έχουν κάποια χρήση. Κάποιοι όχι απλώς τα εντοπίζουν μέσα σε αυτό τον ωκεανό αντικειμένων αλλά έρχονται και από άλλη ήπειρο για να τα αποκτήσουν! Ποιο είναι το πιο παράξενο πράγμα που έχεις δει στη δουλειά; ρωτάω την Άντα. «Μια μέρα ήρθε μια κοπέλα με ένα μηχανήμα που σκάνανε επί ώρες τον τόπο για να βρει στοιχειωμένα πράγματα! Όπως μας είπε, εντόπισε κάτι κούκλες και τις πήρε. Άλλη φορά μάς βρήκαν κάτι Ασιάτες παραγωγοί που πήραν αντικείμενα για ένα γύρισμα σίριαλ στην Κορέα. Το πιο αστείο είναι όταν πελάτες ανακαλύπτουν πριν από εμάς χρήματα κρυμμένα σε έπιπλα που τους δώσαμε. Πρόσφατα ένας βρήκε περίπου 1.000 δολάρια σε ξύλινο μπουφέ του μεσοπολέμου. Εκνευριστήκαμε στην αρχή που δεν τα είδαμε πρώτοι, αλλά that's life. Ούτε χρωστάμε ούτε μας χρωστάνε στη δουλειά μας».

Παλιουσινθίαιες - Bad Habbits, Υδρας 10, Ταύρος, paliosinithies.gr

ΚΑΠΟΙΟΣ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΒΡΕΙ ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΣΕ ΠΑΡΙΖΙΑΝΙΚΕΣ ΓΚΑΛΕΡΙ, ΤΟΙΧΟΥΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΝ, ΤΙΣ ΣΕΛΙΔΕΣ ΤΟΥ NEW YORKER ΠΟΥ ΕΧΕΙ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΕΙ, ΣΕ ΕΞΩΦΥΛΛΑ HIP HOP ΑΛΜΠΟΥΜ. Ο **ΣΤΑΜΑΤΗΣ ΛΑΣΚΟΣ** ΕΚΘΕΤΕΙ ΓΙΑ ΠΡΩΤΗ ΦΟΡΑ ΠΙΝΑΚΕΣ ΤΟΥ ΣΤΗ ΓΕΝΕΤΕΙΡΑ ΤΟΥ ΚΑΙ ΜΙΛΑΕΙ ΓΙΑ ΤΙΣ «ΑΣΥΜΒΑΤΕΣ ΤΡΟΧΙΕΣ» ΠΟΥ ΘΑ ΦΙΛΟΞΕΝΟΥΝΤΑΙ ΣΤΟΝ ΧΩΡΟ ΤΕΧΝΗΣ «Δ» ΣΤΟΝ ΒΟΛΟ ΑΠΟ ΤΙΣ 14 ΜΑΡΤΙΟΥ.

Η ζωγραφική σου βρίσκεται σε διάφορα σημεία του κόσμου μέσω των τοιχογραφιών σου και του ίντερνετ. Πώς αισθάνεσαι που θα «φιλοξενηθεί» στην πόλη που μεγάλωσες, μετά την τελευταία σου έκθεση στο Παρίσι; Είναι μια ιδιαίτερη στιγμή για εμένα να εκθέσω στην πόλη μου και ένα επιπλέον άγχος. Η επιτυχία της έκθεσης αποτελεί ένα στοίχημα που πρέπει να κερδίσω από ανθρώπους που συναντώ καθημερινά και που δεν είναι επαίοντες του χώρου.

Τι έργα περιλαμβάνονται στις «Ασύμβατες Τροχιές»; Η έκθεση περιλαμβάνει έργα ζωγραφικής σε καμβά και σε χαρτί με λάδι, κάρβουνο και μολύβι. Ένα μικρό τμήμα της θα έχει γλυπτά. Ασύμβατες είναι οι τροχιές που δεν τέμνονται και δεν βρίσκονται στο ίδιο επίπεδο. Στα μαθηματικά, λοιπόν, βρήκα τον ορισμό για να δώσω ταυτότητα στα έργα μου. Έψαχνα λέξεις για να προσδιορίσω μια πραγματικότητα που δεν βλέπουμε, στην οποία υπάρχουν οι φιγούρες της φαντασίας μου μακριά από τη δική μας πραγματικότητα. Δύο πραγματικότητες σε δύο τροχιές... ασύμβατες.

Τι σκέφτηκες όταν έπεσε η πρόταση συνεργασίας από την Jordan Nike Inc; Την πρώτη μισή ώρα πίστευα ότι μου κάνει φάρσα κάποιος φίλος στο e-mail. Όταν μου ήρθε το συμβόλαιο και το διάβασα δεν μπορούσα να πιστέψω ότι τα σχέδιά μου θα γυρνούσαν σχεδόν σε όλο τον κόσμο αλλά και τις διαστάσεις που θα

έπαιρνε αυτή η συνεργασία.

Τι σε τραβάει στο καφέ, στα γήινα χρώματα; Σε πιο παλιές δουλειές μου και για καιρό υπήρξε μια απέχθεια προς το καφέ χρώμα και έλειπε από τα έργα μου. Στη συνέχεια, η μεγάλη στέρσή του μου βγήκε σε αγάπη και πλέον δεν το χορταίνω. Αναφορικά με την αγάπη που έχω στα γήινα χρώματα ή τα λερωμένα, όπως τα αποκαλούμε στη ζωγραφική, δεν έχω σαφή απάντηση να δώσω παρά μόνο να εικάσω ότι μπορεί να προέρχεται από μια υποσυνείδητη αγάπη που έχω για τη φύση και μου βγαίνει αυθόρμητα στη ζωγραφική.

Ζωγράφιζες από πάντα; Ναι, από τότε που θυμάμαι τον εαυτό μου, αλλά οι δικόι μου μου δείχνουν και ζωγραφιές μου από μικρότερη ηλικία που δεν τις θυμάμαι. Πρόσφατα έπεσε στα χέρια μου ένα τετράδιο εκθέσεων της τρίτης δημοτικού στο οποίο, στην ερώτηση «τι θέλω να γίνω όταν μεγαλώσω», απαντούσα με σιγουριά ότι κάποια μέρα θα γίνω μεγάλος ζωγράφος κάνοντας εκθέσεις σε όλο τον κόσμο.

Ποιο είναι το πιο συναρπαστικό και το πιο ζόρικο πράγμα σε μια τοιχογραφία; Η στιγμή της διόρθωσης λαθών στον τοίχο αποτελεί το ζόρικο και χρονοβόρο κομμάτι της διαδικασίας γι' αυτό και προετοιμάζομαι όσο καλύτερα μπορώ πριν ξεκινήσω, παραμένει όμως μια ωραία κούραση. Δεν υπάρχει η άνεση του πειραματισμού όπως σε έναν καμβά στο εργαστήριο. Συναρπαστική θεωρώ όλη τη διαδικασία αλλά θα ξεχωρίσω την αρχή, τη μεταφορά του σχεδίου από το χαρτί στον τοίχο.

Οι σουρεάλ φιγούρες σου είναι σήμα-κατατεθέν σου. Πόσο σουρεάλ βρίσκεις αυτά που συμβαίνουν γύρω σου; Έχεις τον τρόπο να συνδέεις την καρικατούρα με σχόλια για την ωμή πραγματικότητα. Γιατί; Είναι η στιγμή όπου οι ασύμβατες τροχιές βρίσκουν σημεία τομής με βιωματικά μου στοιχεία στους πίνακες.

Από τις πρώτες street art περιπέτειες και τα ακαδημαϊκά χρώ-

για στην ΑΣΚΤ στις σχολικές αίθουσες που διδάσκει, τι άλλαξε; Αυτό που κατά βάση έχει αλλάξει είναι ο τρόπος που βλέπω, σκέφτομαι και αντιλαμβάνομαι τα πράγματα, κάτι που σίγουρα φαίνεται και στα έργα μου. Παραμένει ίδια, μπορεί και μεγαλύτερη η όρεξη, η ανάγκη και η αγάπη μου για τη ζωγραφική.

Αθήνα, Βόλος, Θεσσαλονίκη. Πόλεις που έχεις ζήσει κι έχεις ζωγραφίσει. Τι σου αρέσει και τι σε χαλάει σε αυτές; Αθήνα: Πολλές επιλογές, δύσκολη καθημερινότητα. Βόλος: Ψάρεμα και σνόουμπορντ, φύση και σιουχία, λίγες καλλιτεχνικές δραστηριότητες. Θεσσαλονίκη: Κάτι ενδιάμεσο από Βόλο και Αθήνα με πολύ ζεστούς και φιλόξενους ανθρώπους.

Θα προτιμούσες να περάσεις μια νύχτα με τον Egon Schiele ή με τον Gustav Klimt και γιατί; Η γοητεία που ασκούσαν και ασκούν τα έργα και των δύο ζωγράφων έχουν σαφώς επηρεάσει την τεχνοτροπία μου. Αν όμως θα έπρεπε να επιλέξω τον έναν για μια βόλτα θα επέλεγα τον Egon Schiele για να μου λύσει απορίες και ερωτήματα που μου γεννούν τα έργα του. Θα ήταν ευκαιρία πίνοντας μαζί του σοκολάτα βιενουά και ξεναγώντας με στην πόλη του να μου τα λύσει. Θα τον ευχαριστούσα και θα του πρότεινα να ανταποδώσω τη φιλοξενία του με τσίπουρα ένα βράδυ στον Βόλο.

Ποιους Έλληνες ζωγράφους ξεχωρίζεις; Επιλέγω τον Νικόλαο Γύζη, τον Νικηφόρο Λύτρα, τον Γεώργιο Ιακωβίδη και τον Γιάννη Τσαρούχη. Καθέναν για διαφορετικό λόγο.

Η ελληνική street art σκηνή μέσα στην κρίση ανέπτυξε μεγάλη εξωστρέφεια. Έχεις τρακάρει νέα παιδιά που σου τράβηξαν το ενδιαφέρον; Ναι, συχνά πέφτουν σε πολύ ενδιαφέρουσες και φρέσκες δουλειές νέων παιδιών.

Η πιο ενδιαφέρουσα έκθεση που επισκέφτηκες εσύ πρόσφατα; Πριν λίγους μήνες, που επισκέφθηκα το μουσείο του Vincent VanGogh στο Άμστερνταμ στην Ολλανδία. **A**

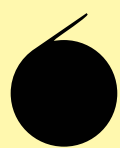

Ο Σταμάτης Λάσκος κάνει

Ένας από τους πιο αναγνωρίσιμους Έλληνες street artists σε όλο τον κόσμο

Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ

Ασύμβατες
είναι οι
τροχιές
που δεν
τέμνονται
και δεν
βρίσκονται
στο ίδιο
επίπεδο.
Στα μαθη-
ματικά,
λοιπόν,
βρήκα τον
ορισμό για
να δώσω
ταυτότητα
στα έργα
μου.

ει μπαμ από μακριά

ομο εκθέτει τα έργα του εκεί που ξεκίνησε να ζωγραφίζει

Η ΔΑΝΙΑ ΦΟΝΣΟΥ

μας διηγείται
τη ζωή της

Επιμέλεια - Φωτό: ΠΗΝΕΛΟΠΗ ΜΑΣΟΥΡΗ

Η

ζωή υπήρξε ευγενική μαζί της και της είναι ευγνώμων. Υπήρξε σεξ σίμπολ και μία από τις αγαπημένες πρωταγωνίστριες της χρυσής εποχής του ελληνικού κινηματογράφου, ενώ τη δεκαετία του '70 έκανε μια σειρά ερωτικών ταινιών που σήμερα θεωρούνται καλτ. Αγάπησε και αγαπήθηκε, έζησε πλούσια ζωή, υπήρξε χειραφετημένη, σκεπτόμενη και με κοινωνικό έργο. Το 1997 ίδρυσε με δικό της κεφάλαιο το κοινωφελές ίδρυμα «Το σπίτι του Ηθοποιού» για τη φιλοξενία άπορων νθοποιών, του οποίου αποτελεί ισόβια πρόεδρος, και τώρα προβληματίζεται ποιος θα τη διαδεχθεί.

«Είναι γεγονός ότι είμαι πολυπράγμων. Κάνω όλα αυτά τα πράγματα γιατί αλλιώς πλήττω. Ίσως να είναι αυτό που έλεγε ο Σαρτρ, να μην τα έχεις καλά με τον καλύτερό σου φίλο, τον εαυτό σου. Θυμάμαι όταν ήμουν μικρή έκανα εις ύψος και, ενώ το είχα κατακτήσει, έκανα και εις μήκος και μετά έτρεχα στα εκατό μέτρα. Δεν έμενα στατική κάπου. Ίσως επειδή μεγάλωσα στην Τήνο. Εκεί οι άνθρωποι κάνουν πολλά πράγματα, π.χ. ενώ έχουν ένα μικρό χωραφάκι και το καλλιεργούν, κάνουν και ένα γλυπτό. Και εγώ ασχολούμαι χρόνια με τη γλυπτική. Μ' αρέσει να κάνω λεπτομέρειες. Βασανισμένα πρόσωπα ή πόδια ξυπόλυτα διόλου καλοβαλμένα. Έχω πρότυπο το πρόσωπο του πατέρα μου που μετά από τόσες εξορίες ήταν ταλαιπωρημένο αλλά εξακολουθούσε να είναι όμορφο. Αυτό είναι το ένστικτό μου για την τέχνη, που πιστεύω ότι πρέπει να βγάξει έναν καημό, ένα παιδεμα, για να έχει ουσία. Οι καλλιτέχνες είναι πλάσματα ολοκληρωτικά διαφορετικά, βλέπεις ακόμα κι όταν πολιτεύονται είναι διαφορετικοί από τους υπόλοιπους.

»Έχω έλξει αρκετό πλούτο, που καθόλου δεν ταιριάζει με την ταπεινή καταγωγή μου, αλλά τι να κάνω, να πάω αναγκαστικά στη λαχαναγορά για να με μη με κατακρίνουν ότι κάνω παρέα με πλούσιους; Βεβαίως και παντρεύτηκα πλούσιους άντρες αλλά ό,τι μου έδωσαν το έδωσα πίσω φεύγοντας και αισθάνομαι περήφανη γι' αυτό. Ο πρώτος άντρας μου μού πήρε το βεάκη, ο δεύτερός μου άντρας μού πήρε θέατρα, μαγαζιά, αλλά όταν έφυγα γιατί δεν ήθελα άλλο, του τα γύρισα πίσω και δημιούργησα μία ακόμα μπουτίκ από μόνη μου. Έτυχε, δεν το επιδίωξα να βρεθώ σε αυτό τον κύκλο, αυτοί με ήθελαν, οι πετυχημένοι επιχειρηματίες που μάλλον ξέχασαν να καλλιεργήσουν τον εαυτό τους και ισορρόπησαν με τις δικές μου προτιμήσεις. Μαζί μου γνώρισαν το θέατρο, το σινεμά, είδαν το Παρίσι με άλλη ματιά, ήμουν αυτή που δεν έβλεπε μόνο τα ρούχα στις βιτρίνες του Yves Saint Laurent αλλά και το Λούβρο! Επειδή είμαι χαρούμενη και εξωστρεφής, ο κόσμος νομίζει ότι έτσι είμαι. Παρ' όλα αυτά μες στην αισιοδοξία μου δεν είμαι πάντα τόσο καλά και νιώθω ενοχές, όταν βλέπω τη δυστυχία γύρω μου. Φυσικά και έχω προσωπικά προβλήματα αλλά δεν θέλω να πικραίνω τους άλλους. Το προσφυγικό μ' έχει πονέσει ιδιαίτερα, μπροστά στα δικά μου προβλήματα, ότι δεν έχει τελειώσει το διπλανό κτίριο είναι πολύ πιο σημαντικό. Αλλά απ' την άλλη για ένα νέο παιδί, έστω και πρόσφυγα, η ζωή είναι μπροστά

του γιατί κι εγώ έτσι ξεκίνησα μ' ένα μάτσο όνειρα ενώ δεν είχα να φάω. Ένας μεγάλος πόσα όνειρα να κάνει; Όσο υπάρχουν και είσαι όρθιος ζεις, αλλά αυτή η υποτίμηση που δείχνει ο κόσμος για τους ηλικιωμένους είναι φοβερή. Παρατηρώ επίσης ότι ένας πλούσιος μεγάλος φαίνεται πιο «συμπαθής» από έναν φτωχό μεγάλο, μπορεί να είναι ογδόντα χρόνων να εξουσιάζει με την οικονομική του επιφάνεια και να μη του τη λέει κανείς.

» **Δεν ήμουν ποτέ star**, δεν απέκτησα καμία συνήθεια των star, όπως το να μοιράζω αυτόγραφα, ευτυχώς τώρα με τα κινητά μπορώ και φωτογραφιζόμαστε και είμαι χαρούμενη που γίνεται έτσι απλά. Όταν σβήνουν τα φώτα, γινόμαστε ίσοι. Θυμάμαι όταν έκανα παρέα με την Αλίκη Βουγιουκλάκη, βλέποντάς με αποστασιοποιημένη από τον ρόλο της ντίβας, μου έλεγε πως θα διώξω όλους της τους θαυμαστές. Στο Σπίτι του Ηθοποιού τρώμε όλοι μαζί και ο ενικός είναι κανόνας. Όταν ο κόσμος μου λέει: «Κάνετε ένα ίδρυμα για τους ηθοποιούς, δεν κοιτούσαν στα νιάτα τους να φυλάξουν τα λεφτά τους!» εκπλήσσομαι... Εμείς δουλεύαμε και βάζαμε και από την τσέπη μας, τα ρούχα τα αγοράζαμε με τις οικονομίες μας ή τα φτιάχναμε εμείς. Όταν κάποιος δεν έχει λεφτά να περάσει, αισθάνεται ντροπή, στην περίπτωση του ηθοποιού λόγω αναγνωσιμότητας η ντροπή είναι φυσικό να πολλαπλασιάζεται. Θα γράψουν, θα τον σχολιάσουν. Με εκπλήσσουν οι νέοι ηθοποιοί που δεν ενδιαφέρονται για τους ηλικιωμένους συναδέλφους τους, δεν φαντάζονται ότι μπορεί μια μέρα να φτάσουν στη δικιά τους κατάσταση και δεν έρχονται να μας επισκεφθούν να δουν τι γίνεται. Μ' αρέσει να κάθομαι σπίτι μου και να διαβάζω. Η ηρεμία και η μοναξιά με κάνει όμως να σκέφτομαι όσους έχω χάσει και να ανησυχώ για την κόρη μου, που είναι ό,τι πιο πολύτιμο έχω. Μπορεί να μου πει «Άννα, έχω πονοκέφαλο» και να πάρω ταραγμένη το αυτοκίνητο να πάω στην Πεντέλη. Η εγγονή μου μου δίνει μεγάλη χαρά, με ζωγραφίζει να παίζω στο θέατρο.

Τώρα είμαι σε μια σχέση πολλά χρόνια, που μπορεί να μην είναι η ιδανική αλλά δεν την αλλάζω γιατί σκέφτομαι πόσο δύσκολο είναι να βρεις έναν άνθρωπο που να σου ταιριάζει. Ενώ λένε πως μεγαλώνοντας βάζεις νερό στο κρασί σου, καθόλου δεν συμβαίνει αυτό. Ακούω τις φίλες μου πόσο πολύ τις παιδεύουν οι άντρες τους και σκέφτομαι ότι αν μου είχαν συμβεί εμένα όλα αυτά τα δεινά, θα ήμουν εντελώς κομπλεξική. Διαλέγω άντρες που με αγαπάνε και μου το δείχνουν. Όταν βλέπω ότι έχουν κάποιες αμφιβολίες ή συναισθήματα μη αποδοχής, φεύγω με τα χίλια! Μου φαίνεται αδιανόητο ένας άντρας να μη με θέλει. Το μόνο ζητούμενο ήταν να τον θέλω εγώ. Το πάθος είναι η κινητήριος δύναμη στη σχέση, χωρίς αυτό σχέση δεν υφίσταται.

Η μόδα έπαιξε μεγάλο ρόλο στη ζωή μου. Είχα είκοσι πέντε χρόνια μπουτίκ στο Κολωνάκι και έντυσα πολλές γυναίκες. Όταν πήγα στη Γαλλία με τον άντρα μου πίστευε ότι θα θελήσω να γνωρίσω τη Σιμόν Σινιόρε, εγώ όμως ζήτησα να μου συστήσουν την Κόκο-Σανέλ. Επειδή η μητέρα μου ήταν μοδίστρα, οι κυρίες της αστικής κοινωνίας του Παγκρατίου όπου δούλευε, όταν τους περίσσευε κάποιο φουστάνι, έλεγαν δώσ' το στην Αννούλα, τα μεταποιούσαμε και ήμασταν πάντα ωραία ντυμένες με την αδελφή μου. Η μόδα δεν είναι κάτι απλό, σου αυξάνει το αισθητικό κριτήριο. Όταν θέλω να αρέσω φοράω ταγιέρ, ωστόσο καμία δεν έχει φορέσει πιο πολύ μίνι από εμένα, άλλωστε όταν βγήκε το μίνι ήμουν στο άνθος της ηλικίας μου και επειδή ήμουν λεπτή μου ταίριαζε. Παρακολουθούσα και τη σπουδαία Αγγλίδα σχεδιάστρια Mary Quant, που μεσουρανούσε. Σήμερα με τα καλόν αρκετών ντενιέ φοράω συχνά μίνι.

Με τη γυμναστική τα είχα πάντα πολύ καλά. Έκανα αθλητισμό, χορό, εδώ και κάποια χρόνια κάνω πολλές δουλειές, περπατάω και δεν τρώω

πολύ. Δεν έχω κάνει ποτέ νηστεία γιατί τρώω ελάχιστα πάντα. Οι καημένοι οι σύζυγοί μου το ήξεραν ότι δεν μαγειρεύω. Έπαιρνα φαγητό από το εστιατόριο και απλά το ζέστανα.

Τις ερωτικές ταινίες που έκανα πριν σαράντα χρόνια, ήθελα και τις έκανα. Θαύμαζα τον Μπουγιουέλ, τον Γκοντάρ και προκειμένου να παίξω σε μια σακλοκωμωδία επέλεξα να βλέπω τον εαυτό μου σε μια ερωτική διάθεση στο «Πόθοι κάτω από τις λεύκες» με εκπληκτικούς συνεργάτες όπως ο Άρης Σταύρου. Εκπλήσσομαι που αυτές οι ταινίες συζητούνται ακόμα, λες και έχουν μεγάλη αξία. Φυσικά και δεν με φλέρταραν γιατί ήμουν παντρεμένη, όταν έκανα αυτές τις ταινίες, και το ήξερε ο αντρικός πληθυσμός.

Ο Λαζαρίδης έκανε μια πρωτοποριακή για την εποχή διαφήμιση για ένα μήνα, κάθε μέρα πριν βγει η ταινία μου «Το αγοροκόριτσο» πρόβαλε τον τίτλο και ένα κομμάτι του προσώπου μου, έτσι λίγο πριν βγει ήμουν αναγνωρίσιμη και ολοι φώναζαν Φόνσου-Φόνσου! Ήμουν ο εαυτός μου σ' αυτή την ταινία. Ήμουν ευθυτενής και αεικίνητη, κυκλοφορούσα με ένα ποδήλατο και αθλητικά. Με πήρε ο Μπάρκουλης που το διέκρινε πρώτος, βλέποντάς με στη σκηνή, πήγαμε στο στούντιο ΑΛΦΑ στον Καρύδη Φουκς που ενθουσιάστηκε και πήρα τον ρόλο. Πήγαμε πολύ καλά, ξεπεράσαμε και τη «Μουσίτσα» με την Αλίκη σε εισιτήρια. Η Αλίκη θέλησε να με γνωρίσει, γίναμε φίλες, αλλά δεν παίξαμε ποτέ μαζί. Τώρα σκηνοθετώ νέα παιδιά από το τμήμα Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Ναυπλίου. Έχω πάρει πολύ σοβαρά αυτή τη δουλειά. Διαβάζω Λειβαδίτη, Εμπειρικό, Δημούλα, πολλά θεατρικά έργα νέων παιδιών που μου δίνουν για να πάρουν τη γνώμη μου.

Δεν γράφω πλέον, ενίοτε έγγραφα ερωτικές επιστολές, όταν ήμουν ερωτευμένη... Έγραφα για ένα χρόνο κάθε μέρα ένα γράμμα στην αδελφή μου, όταν έφυγε ξαφνικά και ανέλπιστα, και της το πήγαινα για να την ενημερώνω, δεν μπορούσα να δεχθώ το γεγονός της απώλειας.

Το πρόβλημα με τους μεγάλους ηθοποιούς είναι ότι δεν μαθαίνουν εύκολα τα λόγια τους και δέχονται αυστηρή κριτική για αυτό. Λες και οι μικρότεροι που τα θυμούνται εύκολα, τα λένε και ωραία! Έχει επιβεβαιωθεί όμως ότι ο κόσμος θέλει να βλέπει τους παλιούς ηθοποιούς να συμμετέχουν σε έργα που έχουν γίνει πλέον κλασικά. Γιατί είναι με το σπαθί και την πολλή δουλειά χρόνων κατέκτησαν τη θέση τους, όχι λόγω δημοσιών σχέσεων.

Τώρα δουλεύουμε για να ανεβάσουμε ένα έργο απ' τα παλιά, το «Τι σου λείπει», μ' αυτό έγινα πρωταγωνίστρια στο Κοτοπούλη - Ρεξ με τον Ντίνο Ηλιόπουλο, που όχι μόνο ήταν ερωτευμένος μαζί μου αλλά με πίστευε και μου το χάρισε και έχω όλα τα δικαιώματα.

Δεν λύνω τα θέματά μου με μεταφυσική αναζήτηση. Άλλωστε μεγάλωσα μέσα στις καλόγριες και τα είδα όλα. Η αυθεντικότητα είναι πιο σημαντική αρετή. Γέλασα στην Καισαριανή, έπαιξα στις αλάνες, χτύπησα τα γόνατά μου, δεν είχαμε να φάμε αλλά πέρασα υπέροχη παιδική ηλικία. Δεν κωλώνω να πάω σ' έναν υπουργό και να ζητήσω πράγματα για το Σπίτι του Ηθοποιού. Ο Σπύρος Μερκούρης, όταν έφυγε, μου δημιούργησε μεγάλο φόβο. Ήταν μεγάλη προσωπικότητα και αδελφός της Μελίνας! Έχω φίλους, φίλες πραγματικούς, μπορώ να κάτσω και μόνη μου και να μ' αρέσει, όταν θέλω να έχω κόσμο κοντά μου έχω πάντα, τον ελεύθερο χρόνο μου πάω βόλτες στα μαγαζιά, μ' αρέσει να χαζέψω βιτρίνες. Άλλωστε με τις μπουτίκ για χρόνια μάθαινα τις γυναίκες πώς να ντύνονται.

Δεν λύνω τα θέματά μου με μεταφυσική αναζήτηση. Άλλωστε μεγάλωσα μέσα στις καλόγριες και τα είδα όλα. Η αυθεντικότητα είναι πιο σημαντική αρετή.

Έχω ένα μεγάλο βεστιάριο με 400 ιστορικά θεατρικά ιστορικά κουστούμια που εκθέτω κατά καιρούς.

Εκτός από τον υπουργό Εργασίας και τη Δούρου δεν έχει έρθει κάποιος πολιτικός να δει τη ωραία δουλειά έχει γίνει στο Σπίτι του Ηθοποιού. Έχουμε διαμορφώσει τον πεζόδρομο της Αλκαμένους, βάλαμε λουλούδια, κάνουμε παιδικό θέατρο εδώ που ήταν πριν άντρο ναρκωμανών. Έχω θυσιάσει πολλά υλικά αγαθά για να φτάσω εδώ το Ίδρυμα. Τώρα θα πουλήσω το βραχιόλι της πεθεράς μου, φυσικά και της έχω ζητήσει συγγνώμη εκεί που βρίσκεται.

Από πολύ νέα δεν μ' άρεσε η λέξη σύντροφος. Τον πρώτο μου άντρα, όταν τον είδα τον ερωτεύτηκα κεραυνοβόλα, ήταν ωραίος σαν Έλληνας και αρχιτέκτων, μπορούσα να συζητώ μαζί του ατέλειωτα, ο δεύτερος ήταν ζωγράφος και μαθητής του Le Corbusier. Πέρα από τη χημεία της σχέσης, τους αγάπησα και από τον λαϊμό και πάνω γιατί ήταν σοβαροί και εγκυφαλικοί. Σήμερα, όταν με φλερτάρουν, διαισθάνομαι ότι αυτό γίνεται γιατί είμαι η Άννα Φόνσου, υπάρχουν τόσα όμορφα κορίτσια εκεί έξω που δεν μπορώ να συναγωνιστώ αλλά μάλλον τους έλκει ότι έχω προσωπικότητα και ανεξαρτησία.

Είμαι πολύ ικανοποιημένη γιατί με τον άντρα που είμαι σήμερα μπορώ να μοιραστώ ποιήση, θεατρικές παραστάσεις, βιβλία και κυρίως να μένουμε σε διαφορετικά σπίτια αλλά και πόλεις. Ο γάμος δεν έχει μαγεία όταν η συμβίωση προηγηθεί, δεν θα μπορέσεις να κάνεις χώρο στην ντουλάπα σου για να βάλεις το μεγαλύτερο νούμερο σακάκι του καλού σου.

Ο πατέρας μου μ' έλεγε unique, ίσως γιατί δεν φοβήθηκα ποτέ τον θάνατο, τη ζωή, τους ανθρώπους, τη νύχτα.

Έχω μια εγγονή κουκλίτσα, οκτώ χρονών, με πολύ μεγάλο ταλέντο στη μουσική, που υπογράφει σαν Μαριεύη Φόνσου, η οποία όταν εκπλήσσομαι που αυτό δεν είναι το επίθετό της, μου λέει «μα πώς να υπογράψω για να μ' αναγνωρίζουν, Αννούλα;» Η ανιψιά μου, Ασημίνα, μου μοιάζει προς το καλύτερο, είναι πιο ψηλή, έχει ωραιότερο σώμα και όταν ηγαίνουμε στο εξωτερικό με ρωτούν, «κόρη σας;» Απαντώ καταφατικά, αν και θα προτιμούσα να λένε αδελφή μου.

Δεν έχω πάει στα ξένα studios αλλά παιδιά όπως ο Κούρκουλος και ο Τζώρτζογλου, που πήγαν, μου είπαν πόσο δύσκολο ήταν. Προτιμώ πρώτη στο χωριό παρά τελευταία στην πόλη.

Προβληματίζομαι ποιος θα μπορούσε να αναλάβει το Σπίτι του Ηθοποιού, να θυσιάσει τη ζωή του... την καριέρα του. Έχω τόσα χρόνια αφιερώσει για να φτάσουμε ως εδώ, σταμάτησα το θέατρο, την καριέρα και μόλις φέτος μόρεσα ξανά... θα με σκηνοθετήσει λοιπόν ο Άκης Δήμου στο Δημοτικό Θέατρο Πειραιά σε μια μεγάλη παραγωγή.

Πρέπει να αφήνεις τη ζωή να παίρνει μόνη της τον δρόμο. Η υπερπροσπάθεια είναι κουραστική. Πίστεψα πολύ στον εαυτό μου, πάντα με ζητούσαν, δεν σήκωσα το τηλέφωνο να ζητήσω δουλειά και αυτό μου έδωσε αυτοπεποίθηση. Ξενυχτούσα, διασκέδαζα όταν ήμουν νέα, πράμα που αγρίεψε τον Φίνο, δεν μ' εμπιστεύτηκε για να μου δώσει ρόλο, αλλά την επόμενη μέρα κιόλας μου τηλεφώνησε ο Λαζαρίδης και δουλέψαμε πολύ και καλά μαζί. Μετά βάφτισα και την κόρη του και η Ελίνα με φωνάζει νονά! Η ζωή υπήρξε ευγενική μαζί μου και της είμαι ευγνώμων.

A

Μαρία Φιλοπούλου

Κυνηγώντας το φως

Με αφορμή την αναδρομική της έκθεση στη γκαλερί Φέλιου, μάς μιλάει για την ζωή της, την τέχνη της, αλλά και τη σχέση της με την Κυψέλη όπου και βρίσκεται η γκαλερί.

Της ΖΙΖΗΣ ΣΦΥΡΗ

Εξησα και μεγάλωσα στην Κυψέλη μέχρι τα 19 μου χρόνια. Την ξέρω όμως ελάχιστα ή, για να το πω καλύτερα, την Κυψέλη την έμαθα αργότερα, όταν πια ήμουν μεγάλη.

Ο πατέρας μου από τότε έλεγε “τα παιδιά χρειάζονται φρέσκο αέρα”, τον οποίο όμως εμείς παίρναμε στο Ψυχικό, στις Ουρσουλίνες, με τις καλόγριες, αφού εκεί μας έγραψαν σχολείο εμένα και την αδελφή μου. Θυμάμαι ελάχιστα την πλατεία Κυψέλης της εποχής εκείνης, εικόνες από τα παιχνίδια με τα καρτοσάκια και τις κούκλες μας. Η ελευθερία μου και η παιδική ξενισία εκείνης της εποχής ήταν συνώνυμα με το Πόρτο Χέλι, τον τόπο καταγωγής της μητέρας μου, αλλά και με το χωριό του μπαμπά, τη Μάκρη στην Αρκαδία. Σ’ αυτούς τους δύο ονειρευμένους τόπους μοιράζαμε τις τρίμηνες διακοπές του καλοκαιριού. Στο Πόρτο Χέλι είχαμε ποδήλατα και τρέχαμε συνέχεια στη θάλασσα, στη Μάκρη είχαμε άλογα, στα οποία ανεβαίναμε σκαρφαλώνοντας στις στέγες των σπιτιών, τόσο χαμηλά ήταν τότε τα σπίτια.

» **Ζωγράφιζα από πολύ μικρή ηλικία** ό,τι μπορούσε να μοιάζει με επιφάνεια έκφρασης. Στο σπίτι της Βελβενδού, που μεγάλωσα, δεν υπήρχε ντουλάπι κουζίνας ή ντουλάπα κρεβατοκάμαρας που να μην το είχα ζωγραφίσει εσωτερικά. Τελειώνοντας το σχολείο άρχισα να προετοιμάζομαι για να δώσω αρχιτεκτονική. Κάνοντας όμως φροντιστήριο για ελεύθερο σχέδιο, κατάλαβα ότι η ζωγραφική ήταν ο έρωτάς μου και η προοπτική μου. Μπήκα σε ένα εργαστήριο για την Καλών Τεχνών με δάσκαλο τον Νίκο Στέφο και τον Στέφανο Δασκαλάκη. Ζωγράφιζα νύχτα-μέρα και πήγαινα κάθε μέρα στη Σχολή Καλών Τεχνών, στο ανοιχτό απογευματινό Γυμνό, για να έχω δωρεάν μοντέλο.

» **Εκεί πρωτοάκουσα για τον Leonardo Cremonini** και ενστικτωδώς αρχίζω να τον ψάχνω. Ακολούθησε ταξίδι στο Παρίσι, για να δω μόνη μου πώς είναι τα πράγματα, όπου ενθουσιάστηκα. Δίνω εξετάσεις, περνάω τρίτη στην Beaux Arts και εντάσσομαι στο εργαστήριο του Cremonini. Όνειρο ζωής! Τα μαθήματα γινόντουσαν στο παλιό εργαστήριο του Matisse.

Πα να βρίσκομαι κοντά στη Σχολή νοικιάζω ανάμεσα στο Saint Germain και στο Saint Sulrice ένα χώρο 12 τ.μ., ίσα που χώραγα κι εγώ η ίδια να μπω όρθια. Μην με ρωτήσετε πώς ήταν το Παρίσι των φοιτητικών μου χρόνων, δεν έχω ιδέα, αργότερα το γνώρισα κι αυτό, ήμουν απόλυτα αφοσιωμένη στη σχολή εκείνη την εποχή. Δούλευα συνεχώς δεκατετράωρα, πήγαινα πρώτη στη σχολή στις 8 το πρωί κι έφευγα τελευταία 10 το βράδυ. Γυρνούσα σπίτι και... πάλι ζωγράφιζα. Επειδή πάντα μου άρεσαν τα μεγάλα έργα είχα βρει ότι για να δουλεύω στα 12 τ.μ. που ήταν όλο κι όλο το σπίτι, η ιδανική διάσταση για να χωράμε κι οι δύο, το έργο κι εγώ, ήταν το 1,50 x 1,00. Στον Cremonini είχα συμφοιτητές τον Εδουάρδο Σακαγιάν, την Άννα Μαρία Τσακάλη, την Ειρήνη Ηλιοπούλου, μετά ακολούθησε ο Στέφανος Δασκαλάκης, ο Πύργος Ρόρρης, ο Τάσος Μυσούρας, ο Αλέξης Βερούκας και πολλοί άλλοι απ’ όλα τα μέρη του κόσμου. Υπέροχα, δημιουργικά χρόνια...

» **Σ’ αυτό το εργαστήριο**, αλλά και σε κάθε εργαστήριο που ακολούθησε μετά, έψαχνα πάντα να βρω τη δική μου γωνιά, να κατασκευάσω τον μικρό μου προσωπικό παράδεισο. Θυμάμαι στο εργαστήριο που δουλεύαμε, αναζητώντας το φως είχα βρει μια θέση κοντά στο παράθυρο—πάλι φτιάχνοντας μια φωλιά— που να χωράει εμένα, το έργο που έφτιαχνα και τον θόλο από πάνω μου. Το παράθυρο ήταν μια μεγάλη τζαμαρία με σιδεριές και τα πρώτα μου έργα ήταν μελέτες πάνω στις αντανάκλασεις του φωτός στα τζάμια. Τελειώνοντας τις προπτυχιακές μου σπουδές, συνεχίζω τα μεταπτυχιακά μου με υποτροφία της γαλλικής κυβέρνησης, πάντα στην Beaux Arts, στο εργαστήριο του Αμπραχάμ Χαντάτ. Την εποχή εκείνη αρχίζω να παρουσιάζω τη δουλειά μου σε ομαδικές εκθέσεις στο εξωτερικό, κυρίως στο Παρίσι.

» **Στην Ελλάδα**—θα ακουστεί τετριμμένο, όμως αυτός είναι ο πραγματικός λόγος— επέστρεψα για το φως. Γυρίζοντας, νοίκιασα άλλο ατελιέ, αυτή τη φορά σε ένα παλιό νεοκλασικό κοντά στον σταθμό Λαρίσης, που είχε μια σιδερένια σκάλα υπηρεσίας. Εκεί, ερωτευμένη ακόμη με τους κλειστούς “προσωπικούς παραδείσους”, ζωγραφίζω πάντα χρησιμοποιώντας κόντρα φως, εμμονικά, τη σκάλα και τους εσωτερικούς χώρους του σπιτιού. Η πρώτη μου ατομική έκθεση γίνεται το ’90 στην γκαλερί Όρα επί Μπαχαριά, με τις *Τζαμαρίες*. Το ’93 ακολουθεί η δεύτερη ατομική μου έκθεση με θέμα τις *Σκάλες*, αυτή τη φορά στην γκαλερί Ζουμπουλάκη με την οποία συνεργάζομαι μέχρι σήμερα. Μετά από λίγο καιρό μετακόμισα στην Κηφισιά, κι εκεί στήνω εργαστήριο σε ένα χώρο του σπιτιού μου.

» **Αισθανόμουν λίγο ξένη** στον καινούριο μου χώρο, γιατί ήταν ένα εργαστήριο που δεν το είχα ακόμη βιώσει και σχεδόν με έδιωχνε προς τα έξω. Στην αναζήτησή μου, βρίσκω τα θερμοκήπια του Σχοινιά. Δεν μου ήταν ανοικτοί χώροι, είχα αναμνήσεις. Από μικρή ακολουθούσα παντού τον πατέρα μου, ήταν ο άνθρωπος που με έκανε να αγαπήσω τη φύση και ήταν ο γεωπόνος που έφτιαξε τα πρώτα θερμοκήπια στην Ελλάδα. Βρίσκω και σε αυτά μια καινούργια φωλιά, όμως αυτή τη φορά είμαι σε επαφή με τη φύση και τα φυτά, και υπάρχει ένα καινούργιο φως που μπαίνει είτε απευθείας στα θερμοκήπια, από τα σχισμένα νάλια, είτε από τις διαθλάσεις του πάνω σε αυτά. Είναι περιεργός ο τρόπος που επιστρέφουμε στα βιώματά μας και στην παιδική μας ηλικία.

Δούλεψα πέντε χρόνια στα θερμοκήπια και μετά ακολούθησε η έκθεση με αυτό το θέμα. Όμως τα θερμοκήπια ήταν που με έβγαλαν “έξω”. Ξεφοβήθηκα αναγνωρίζοντας στη φύση κάτι προσωπικό. Κάθε φορά που τελειώνα τη δουλειά μου στα θερμοκήπια, μετά έβγαινα έξω και κρατούσα σκίτσα από την παραλία. Ο έρωτας με το νερό είχε ήδη ξεκινήσει.

» **Να σας πω εδώ πως εκείνη την περίοδο** ήταν περιεργό να κάνεις μόνο φύση. Το 1999 παρουσιάζω μια μελέτη πάνω στις παραλίες, κάνω θαλασσινά τοπία, πλοία και ιπτάμενα δελφίνια. Ακολούθησε το ημερολόγιο της ΑΓΕΤ ΗΡΑΚΛΗΣ, πάλι το 1999, με μια σειρά από παραλίες της Πελοποννήσου. Έχω γυρίσει όλες τις θάλασσες από Κύθηρα μέχρι Κυπαρίσσι, Μονεμβασιά, Καρδαμύλη, παντού...

Και έρχεται το 2002, που το νερό με πήρε μέσα του και έκτοτε δεν βγήκα. Ξεκίνησα να κάνω κολυμβητές, ανάμεσα σε αρχαία, με αφορμή ένα ταξίδι στο Παμούκαλε της Τουρκίας, στην αρχαία Ιεράπολη. Μια αρχαία πισίνα με πικροδάφνες και θραύσματα αρχαίου ναού στον βυθό και κολυμβητές γυμνούς, παραδομένους στη ελεύθερη αιώρηση στο νερό, να γεύονται τον ήλιο.

Συνέχισα με τους *Καταρράκτες*, πάλι ένα ταξίδι θα παίξει τον ρόλο του. Αυτή τη φορά μιλάμε για τις βάθρες της Σαμοθράκης. Τόπος βαθιά ερωτικός και με δονήσεις από τα αρχαία Καβείρια μυστήρια.

» **Το νερό, για μένα, μαζί με το φως** εμπεριέχουν το ερωτικό στοιχείο μαζί με την κάθαρση. Και σαν άνθρωπος έχω την τάση να απομονώνω το άσχημο, το μη όμορφο, και να δημιουργώ τόπους που η φύση και τα στοιχεία της με κάνουν να νιώθω ελεύθερη, προφυλαγμένη και γαλήνια. Μετά τους *Καταρράκτες* ήρθαν οι *Κολυμβητές*, με σώματα τελείως ελεύθερα εναρμονισμένα με τη φύση σαν να ενώνονται μαζί της. Αγαπώ τη χώρα μου, τα ελληνικά νησιά και το ελληνικό καλοκαίρι όσο τίποτα άλλο στον κόσμο. Συνήθως τους χειμώνες κυνηγάω το φως σε μέρη που έχουν καλοκαίρι, αλλά τίποτα δεν μοιάζει με την Ελλάδα. Ναι, έχω ερωτική σχέση με τη φύση. Και είμαι πανευτυχής που είμαι Ελληνίδα γιατί στην Ελλάδα το ερωτικό στοιχείο κατρακυλάει από παντού. Τα έχουμε δεδομένα αυτά οι Έλληνες γι’ αυτό και δεν αναφερόμαστε σ’ αυτά.

» **Χαίρομαι πάρα πολύ**, όταν με πλησιάζουν και μου λένε οι άνθρωποι ότι βιώνουν το ίδιο συναίσθημα με μένα, βλέποντας τα έργα μου. Νομίζω ότι αυτή είναι η χαρά του καλλιτέχνη, η ταύτιση με το κοινό του. Κάνω από το ’90 εκθέσεις στο εξωτερικό, στο Λονδίνο, στο Παρίσι, στη Νέα Υόρκη, στην Κωνσταντινούπολη και έχω πάρει μέρος σε πολλές φουάρ... Art London, Art Miami, με ενδιαφέρει πολλή η δουλειά μου να είναι σε διάλογο με το τι γίνεται έξω. Πιστεύω πως τώρα, με το Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, θα είναι πιο εύκολο ένας καλλιτέχνης να κάνει καριέρα στο εξωτερικό γιατί πια θα μπορούν να γίνουν ανταλλαγές με άλλα μεγάλα μουσεία. Σήμερα η Τέχνη ταξιδεύει.

» **Στην έκθεση στο Ίδρυμα Φέλιου**, που τιμητικά με επέλεξε, θα δούμε αρκετά έργα από αυτή τη διαδρομή μου στη ζωγραφική. Ο Σωτήρης Φέλιος έχει πολλούς δικούς μου πίνακες στην ιδιωτική του συλλογή, από όλες μου τις περιόδους, αλλά εμπλουτίσαμε την έκθεση με πίνακες και από άλλες ιδιωτικές συλλογές καθώς κι από την Εθνική Πινακοθήκη. Και το ίδιο το Ίδρυμα Φέλιου έχει τη δική του, αρκετά κοντινή σε μένα, ιστορία. Ο ίδιος ο συλλέκτης είναι παλιός Κυψελιώτης σαν κι εμένα, είναι και Αρκάς (όπως και ο πατέρας μου), οπότε ονόμασε το ίδρυμα στο οποίο στεγάζει τις συλλογές του “Η άλλη Αρκαδία”. Ο χώρος είναι κι αυτός «σημαδιακός», είναι το παλιό μπιλιαρδάδικο της Φωκίωνος Νέγρη, τον οποίο οι αρχιτέκτονες Μαρία Κοκκί-νου και Αντρέας Κούρκουλας μεταμόρφωσαν σε έναν καταπληκτικό χώρο έκθεσης. Με την ευκαιρία θέλω εδώ να ευχαριστήσω όλους όσους συνέβαλαν για να μπορέσουν να ολοκληρωθούν οι “Προσωπικοί Παράδεισοι”. **A**

Σε κάθε μου
εργαστήριο
ψάχνω πάντα
να βρω τη
δική μου
γωνιά, να
κατασκευά-
σω τον μικρό,
προσωπικό
μου
παράδεισο

Συλλογή Σωτήρη Φέλιου
ΜΑΡΙΑ ΦΙΛΟΠΟΥΛΟΥ,
«Προσωπικοί παράδεισοι»
Εγκαίνια 11 Μαρτίου, στις 20.00
Διάρκεια έκθεσης 11 Μαρτίου - 16 Μαΐου
Τετ.- Παρ. 18.00-21.00, Σάβ. 12.00-18.00
Κλειστά: 25/3, 16-18/4, & 1/5
Φωκίωνος Νέγρη 16

Σωτήρης Λαλιώτης από τις φυλακές του Κορυδαλλού στον Κεραμεικό

Πρόσφατα αποφυλακισμένος, εκθέτει πορτρέτα και αυτοπροσωπογραφίες στη **Fabrica Athens**

Του ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΤΣΙΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

Π

Όσο απέχει ο Κεραμεικός από τον Κορυδαλλό; Το Google Maps λέει 6,6 χλμ. Όμως η τέχνη γεφυρώνει τις αποστάσεις. Σάββατο απόγευμα στον Κεραμεικό, στη Fabrica, ένα πολυδραστικό μπαρ. Το δελτίο τύπου τους τα λέει όλα: «Η Fabrica Athens, στο πλαίσιο της κοινωνικής της δράσης, στηρίζει έμπρακτα τις διαδικασίες επανένταξης και την προσωπική έκφραση των εγκλειστών σε σωφρονιστικά ιδρύματα. Μαζί με την Κοινωνική Υπηρεσία του Ψυχιατρείου Κρατουμένων Κορυδαλλού παρουσιάζουν την «Πρώτη Απόπειρα», μία δράση - κατάθεση ψυχής από δύο μέλη της θεατρικής ομάδας και της ομάδας εικαστικής έκφρασης του Ψυχιατρείου Κρατουμένων Κορυδαλλού». Η «Πρώτη Απόπειρα» περιλαμβάνει την έκθεση ζωγραφικής του πρόσφατα αποφυλακισμένου **Σωτήρη Λαλιώτη**, με πορτρέτα και αυτοπροσωπογραφίες, και την παρουσίαση της ποιητικής συλλογής του **Αλέξανδρου Β.** με ποιήματα που γράφτηκαν κατά τον εγκλεισμό του στην ψυχιατρική μονάδα. Γνωρίζω τον **Στάθη Γράψα**, σκηνοθέτη και εμπνευστή με μακροχρόνια δράση θεατρικών εργαστηρίων σε σωφρονιστικά ιδρύματα. Μαζί του κι ο **Φάνης Κατέχος**, μέλος της Fabrica Athens, που συμμετέχει εθελοντικά στα θεατρικά προγράμματα της Κοινωνικής Υπηρεσίας του Ψυχιατρείου τα δύο τελευταία χρόνια και είναι ο λόγος που βρήκε στέγη αυτή η εκδήλωση... Ο Στάθης Γράψας δουλεύει χρόνια με κρατούμενους, ενήλικες ή ανήλικους, στη Θήβα, στην Κόρινθο, στον Αιγάλεω, ξέρει πολύ καλά τι πάει να πει εγκλεισμός: οι «ηθοποιοί», οι «ζωγράφοι», οι «ποιητές» και οι καλλιτέχνες - πρώτη ύλη των «παραστάσεων» του - έρχονται από μια ζώνη του λυκόφωτος, εικόνες και λέξεις από την άγρια πλευρά της ζωής. Ξεκίνησε να δουλεύει με τους κρατούμενους από το 2010 εθελοντικά, τότε που έσκασε η κρίση και τα κονδύλια για τέτοιες «πολυτέλειες» δεν υπήρχαν. Ο Γράψας έρχεται από μια πολύ συγκεκριμένη θεωρησιοπυξίδα πλεύσης επαγγελματικής αλλά και προσωπικής. Θέση ζωής. Πώς οι τέχνες πέρα από θέαμα προς κατανάλωση, μπορούν να προσφέρουν και κάτι πιο ουσιαστικό: να μιλήσουν για τη ζωή, να συναντηθούν με τη ζωή. Μιλάμε και για τις ζωές όλων, και των έξω και των «μέσα». Κι ο ζωγράφος Σωτήρης Λαλιώτης σήμερα όχι μόνο είναι έξω αλλά με ξαναγεί στα έργα του που κρέμονται στους τοίχους. Αλλά και σε μερικά από τα συμβάντα της ζωής του, παλιά, που τον έφεραν ως «εδώ», αλλά και καινούργια, που θα τρέξουν σε λίγες μέρες κι ο ίδιος προσδοκεί πως θα τον βγάλουν κάπου καλύτερα. «Πήρα ένα βιβλίο, εγχειρίδιο, πώς να μάθεις να ζωγραφίζεις, κι άρχισα να το προσπαθώ. Μου βγήκε!»

Ενθουσιάζομαι. Του λέω: «Σωτήρη, είσαι κυριολεκτικά καλλιτέχνης by the book». Όμως με ενθουσιάζουν και τα έργα του: ο Αλ Πατσίνιο και η Τζόντι Φόστερ, ο Μπουκόφσκι, ο Μάρλον Μπράντο, ο Νικ Κέιβ, αλλά και ένα πρόσωπο σε πολλά κάδρα. Ποιος είναι τούτος, αδυνατώ να τον γνωρίσω, «λογικό» μου απαντά, γιατί «αυτός είμαι εγώ». Ναι, υπέροχα πορτρέτα επωνύμων, σταρ προφανώς μεγάλης του αγάπης και δίπλα ο ίδιος ο ζωγρά-

φος σε μελαγχολικές πόζες. Πρόσωπο άλλοτε φοβισμένο κι άλλοτε ήρεμα γλυκό. Ανταριασμένο ή γαλήνιο. Άλλοτε απαθανατίζει τον εαυτό του σαν καρικατούρα και άλλοτε σαν περίλυπο του Μπουζιάνη, έχει έναν εξηρησιονισμό ο τύπος, σκέφτομαι, μια λύπη κι ένα σκοτάδι. Που παρά την καθαρή πινελιά του ή τη φωτογένεια, όπου στα κάδρα ρίχνει χρώμα και δεν τα παρατά στα σκοτεινά μελάνια της μαύρης λύπης του, τα αυτοπορτρέτα του σε κάνουν φέτες. Τα σκίτσα του δεν μπορούν να κρύψουν την αγωνία του για το αύριο. «Έχεις άγχος για το μέλλον;» τον ρωτάω. «Κοίτα πόσο όμορφα και στοργικά είναι εδώ. Περικυκλωμένος από παλιούς και νέους φίλους, ελπίζω έτσι να είμαι πάντα». Μπρέικ: ο ποιητής Αλέξανδρος Β. δεν κατάφερε να παραστεί στην ανάγνωση των ποιημάτων του που θα ξεκινήσει σε λίγο στο υπόγειο της Fabrica. Για λόγους προσωπικών δεδομένων δεν γράφω το επίθετό του. «Εκεί», μπαίνει πάλι στην κουβέντα ο συντονιστής του προγράμματος Στάθης Γράψας, «ο Αλέξανδρος Β. έγραψε μια συγκλονιστική ποιητική συλλογή, όπως και πιο παλιά ένα θεατρικό μονόπρακτο, το «Μια μέρα στη Χαλκίδα», με αναμνήσεις από τις πρώτες μέρες του στην εκεί φυλακή». Πίσω στη Fabrica, Σάββατο απόγευμα στον Κεραμεικό κι αρχίζει η εκδήλωση. Στην αρχή μίλησε η Δήμητρα Σταύρου, επιμελήτρια της έκδοσης της ποιητικής συλλογής του Αλέξανδρου Β. και στη συνέχεια η Βάσω Φραγκαθούλα, υπεύθυνη της Κοινωνικής Υπηρεσίας στο ΨΚΚ. Ποιήματα διάβασαν οι: Λουκία Πιστιόλα, Αλέξανδρος Καλπακίδης, Αγγελική Ξαρχάκου, Στάθης Γράψας, Φάνης Κατέχος και ο Στέφανος Λώλος. Ο Στρατής Λιάτσος ήταν ο μουσικός επί σκηνής που συνόδευε με τους ήχους της κιθάρας κάποια ποιήματα. Φεύγοντας από τη Fabrica Athens, νεαρόκοσμος κατέβαινε για τα γνωστά κέφια και γλέντια της νύχτας. «Πόσο χρόνους είσαι, Στεφάν;» με ρωτάει ο Σωτήρης καθώς με ξεπροβοδίζει. Του απαντώ «πενήντα πέντε, εσύ;». Μου απαντά, φιλοχαρούμενος, γιατί βγήκαμε σχεδόν συνομήλικοι, πως είναι μόνο πέντε χρόνια μικρότερός μου. Έχεις πολύ καιρό ακόμα, αγόρι μου, τον πειράζω για να αγοράσεις άλλο ένα βιβλίο και, εκτός από ζωγραφική, να γίνεις και ξεφτερί στη στριτ αρτ, αφού μάθεις by the book κι αυτηνής τα κόλπα. Λες, ε; Την κοπανάω γρήγορα γνέφοντας πως θα τα ξαναπούμε, για να μη με πάρουν και τα κλάματα, έτσι; Γιατί είμαι και κομματάκι ευσυχκίνητος. Κι από εδώ και πέρα, μόνοι σας τώρα εσείς; δυο βήματα είναι η Fabrica και η Πρώτη Απόπειρα. Να τους τιμήσετε...

Αυτό το ρεπορτάζ δεν θα γινόταν, αν ο σκηνοθέτης Μενέλαος Καραμαγγιώλης δεν επέμενε πως έπρεπε να πάμε κάπου ή να πιούμε έναν καφέ παρέα και να μου γνωρίσει κάποιους ιδιαίτερα ευαίσθητους ανθρώπους. Τον ευχαριστώ θερμά και προτείνω να επισκεφτείτε τον ιστότοπο της Pausilyron Films (www.pausilyron-films.gr): Ένα μεγάλο μέρος των ντοκιμαντέρ του έχουν να κάνουν με τις ιστορίες ανθρώπων που πέρασαν τη ζώνη του λυκόφωτος. **A**

INFO
7-20 Μαρτίου
Τεχνχώρος Φάμπρικα
(Μεγάλου Αλεξάνδρου 125,
Κεραμεικός), 2103411651
Υπεύθυνοι εκδήλωσης: Φάνης
Κατέχος, Στάθης Γράψας
Με τη στήριξη του Ψυχια-
τρείου Κρατουμένων
Κορυδαλλού

www.athensvoice.gr
Διαβάστε όλο το κείμενο

Επιμέλεια:
ΤΑΝΙΑ ΔΕΛΗ

Style

Το όνομα μου είναι Bond. **Swatch** Bond.

▶ Με απαράμιλλο στιλ και άδεια να σκοτώνει την ώρα σου, έρχεται η νέα σειρά ρολογιών της **Swatch** εμπνευσμένη από τον διάσημο βρετανό πράκτορα 007. Κάθε μοντέλο ενσαρκώνει και μια εμβληματική ταινία του James Bond, όπως *Dr. No* (1962), *On Her Majesty's Secret Service* (1969), *Moonraker* (1979), *Licence To Kill* (1989), *The World Is*

Not Enough (1999) και *Casino Royale* (2006). Κι ενώ περιμένουμε την κυκλοφορία της νέας ταινίας *No Time To Die*, η Swatch κυκλοφορεί και ένα special σχέδιο - φόρο τιμής στον χαρακτήρα που δημιούργησε όλα τα cool gadget του μυστικού πράκτορα. Μιλώ φυσικά για τον «Q». Όλοι θέλουμε λίγο δράση στη ζωή μας, έτσι 007;

Οι άνθρωποι της AERA. Από αριστερά ο Alvertos Revach, η Tina Bhojwani και ο σχεδιαστής Jean-Michel Cazabat.

ΑΛΒΕΡΤΟΣ ΡΕΒΑΧ

Ο ΠΡΑΣΙΝΟΣ ΕΠΕΝΔΥΤΗΣ

Η ιστορία του γνωστού επιχειρηματία που παραχώρησε τα ντρία της οικογενειακής επιχείρησης σ' έναν επαγγελματία μάνατζερ και ίδρυσε ένα fund που κάνει πράσινες επενδύσεις με πρώτη να αφορά στη μόδα. Τα πρώτα vegan παπούτσια είναι γεγονός.

Της ΒΙΒΙΑΝ ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΥ

Υπάρχουν πολλοί λόγοι για να συνομιλήσει κανείς με τον Αλβέρτο Ρεβάζ: είναι ένας επιχειρηματίας που αποφάσισε να διοικήσει την οικογενειακή επιχείρηση με τρόπο πολύ διαφορετικό από αυτόν που συνήθιζαν οι επιχειρηματίες της δικής του κατηγορίας, αφού παραχώρησε τα νήια της σ' έναν επαγγελματία μάνατζερ που «στρατολόγησε» από την αγορά – είναι ελάχιστοι οι Έλληνες επιχειρηματίες που παραδέχονται ότι μπορεί κάποιος άλλος να διοικήσει καλύτερα από εκείνους τη δική τους επιχείρηση. Την ίδια στιγμή ταξιδεύει διαρκώς στα πιο απίθανα μέρη του πλανήτη, θα μπορούσαμε να κάνουμε μια συνέντευξη με θέμα μόνο τις εμπειρίες του από τα ταξίδια του και ειδικά την Ιαπωνία, την οποία υπεραγαπά και έχει επισκεφθεί 12 φορές από το 2014.

Αποφασίσαμε όμως να συζητήσουμε με αφορμή την πρόσφατη επιχειρηματική του δραστηριότητα επειδή έχει εξαιρετικό ενδιαφέρον, το αντίκτυπό της είναι διεθνές και τον κατατάσσει στους «πιονέρους» που επενδύουν αποκλειστικά σε «πράσινα προϊόντα» και πρακτικές, υιοθετώντας, στην πραγματικότητα, τις αρχές του «συμμετοχικού καπιταλισμού» (inclusive capitalism).

Η επιχειρηματική δραστηριότητα της οικογένειάς σας πηγαινει «πίσω», στο 1917 και στη Θεσσαλονίκη, όταν ο παππούς σας Αλβέρτος Ρεβάζ ιδρύει την εταιρεία ποτών «Μπεζά και Ρεβάζ» η οποία κατόπιν μετεξελίχθηκε στην «Αμβυξ». Σε αυτά τα 103 χρόνια επιχειρηματικής πορείας, στα 103 χρόνια της οικογενειακής αφήγησης, σε ποιο ακριβώς σημείο θα θέλετε, στο μέλλον, να εμφανίζεστε να κρατάτε εκτός από τη σφραγίδα της εταιρείας και τη γραφίδα που γράφει την ιστορία της; Συνηθίζω να δηλώνω απολύτως ειλικρινά ότι δεν κληρονόμησα, απλώς, μια επιχείρηση, αλλά μια στρωμένη, κερδοφόρα, σύγχρονη εταιρεία. Μέχρι σήμερα κρατώ δύο στιγμές: η πρώτη συνδέεται με την ελληνική κρίση. Ήταν για μένα η περίοδος που κατάλαβα τις δομές και τη λειτουργία της ελληνικής οικονομίας στις πραγματικές τους διαστάσεις και όχι όπως έδειχναν μέσα από τη «φούσκα» και την επίλαση ευδαιμονία. Στην κρίση συνειδητοποίησα πόσο σαθρό ήταν το οικοδόμημα. Η δεύτερη στιγμή για μένα ως επιχειρηματία ήταν αυτή που παραδέχτηκα στον εαυτό μου ότι μια εταιρεία με την ιστορία και το μέγεθος του «Αμβυκα», αν ήθελε να προχωρήσει με επιτυχία στο μέλλον, έπρεπε να διοικηθεί από έναν επαγγελματία μάνατζερ, ένα τρίτο πρόσωπο με εμπειρία. Είναι δύσκολη η παραδοχή ότι, αν και ιδιοκτήτης, κάποιος άλλος μπορεί να διοικήσει την εταιρεία σου καλύτερα από σένα τον ίδιο, αυτό είναι εντελώς ξένο προς την κουλτούρα της ελληνικής οικογενειακής επιχείρησης και αρχικά βρήκε αντίδρασεις και στην ίδια μου την οικογένεια. Η εκτόξευση της εταιρείας από τότε που ανέθεσα το management της σε ένα κορυφαίο στέλεχος της αγοράς δικαίωσε απολύτως την απόφασή μου αυτή.

Ναι, αλλά δεν κάθεστε. Πώς ήρθε η ιδέα για τη «Humble Holdings», ένα επενδυτικό «fund» σε προϊόντα και υπηρεσίες της λεγόμενης «πράσινης οικονομίας»; Ταξιδεύω πολύ και έχω επισκεφθεί πολλά και απίθανα μέρη στον πλανήτη. Όταν φίλοι και γνωστοί άρχισαν να με ρωτάνε τι είναι αυτό που με έχει εντυπωσιάσει γυρνώντας τον κόσμο συνειδητοποίησα ότι ήταν η ομορφιά του πλανήτη. Κάθε σημείο του πλανήτη είναι όμορφο μ' έναν τρόπο μοναδικό, δηλαδή ανεπανάληπτο, και έτσι δεν υπάρχει η πολυτέλεια να χάσουμε ούτε ένα κομμάτι του εξαιτίας μιας άναρχης και βουλιμικής ανθρώπινης δραστηριότητας. Στην πλειοψηφία τους τα ταξίδια αυτά ήταν πολύ μακριά από τη βάση μου, την Αθήνα τότε (από το 2016 είμαι μόνιμος κάτοικος Λουξεμβούργου) και οι πτήσεις πολύωρες. Για να γεμίσω τις ατελείωτες ώρες των πτήσεων άρχισα να διαβάζω για την κλιματική αλλαγή αλλά και για τις συνέπειες της ανθρώπινης δραστηριότητας στον πλανήτη. Τον Μάρτιο του 2014 στο Χονγκ Κονγκ σ' ένα δείπνο με τον Jonathan Wilmot, επικεφαλής τότε της Macro Research της Credit Suisse, μου ανέπτυξε τη θεωρία του για το τι κάνει έναν επιχειρηματία επιτυχημένο: Πρώτον, η επιχείρησή του να είναι για εκείνον πηγή ευτυχίας. Δεύτερον, να βγάζει χρήματα και, τρίτον, η επιχειρηματική του δραστηριότητα να κάνει τον κόσμο καλύτερο αλλά για όλους. Αυτό, το τελευταίο, το σκέφτηκα και ήταν η αφετηρία για τη «Humble Holdings». Η ταπεινοφροσύνη ως αφετηρία και τελικός στόχος κάθε δραστηριότητας είναι κεντρική στη σκέψη μου. Κανείς δεν είναι μόνος πάνω στον πλανήτη, κανείς δεν μπορεί να απομυζά φυσικούς πόρους και ανθρώπους.

Γιατί μια εταιρεία επενδύσεων και όχι μια ΜΚΟ ή οργάνωση φιλανθρωπικού χαρακτήρα; Οι φιλανθρωπίες δεν λύνουν το πρόβλημα σε καμία περίπτωση. Η έννοια του συμπεριληπτικού καπιταλισμού δεν αναιρεί τον πυρήνα, την κεντρική ιδέα του συστήματος, αλλά προσθέτει, δίπλα στο κέρδος, δύο βασικούς άξονες: τον πλανήτη και τον άνθρωπο και ειδικά τον εργαζόμενο. Όταν οι οικονομικά ισχυροί, οι επενδυτές, το κεφάλαιο το θελήσουν τότε ο πλανήτης θα σωθεί.

Vegan παπούτσι σημαίνει ότι δεν υπάρχει τίποτα ζωικό σε κανένα από τα υλικά του παπουτσιού (δηλαδή δεν υπάρχει δέρμα, δεν υπάρχει κάτι ζωικό στην κόλλα)

Δείτε περισσότερα στο aeranyork.com

Η πρώτη μεγάλη επένδυση της Humble Holdings είναι το λανσάρισμα των παπουτσιών AERA. Η επιχείρηση που τα σχεδιάζει και τα παράγει έχει έδρα τη Νέα Υόρκη. Ποιες είναι οι μεγαλύτερες δυσκολίες που αντιμετωπίζετε μέχρι σήμερα; Η μεγαλύτερη δυσκολία είναι η χρηματοδότηση, πέραν της αρχικής επένδυσης, μέχρι το εγχείρημα να γίνει κερδοφόρο. Στις ΗΠΑ ξέρετε το πλαίσιο για τις επιχειρήσεις είναι ότι καλύτερο αλλά ο ανταγωνισμός είναι αμείλικτος και πραγματικός. Στις ΗΠΑ επικρατούν συνθήκες πραγματικής ελεύθερης αγοράς και το κράτος ανακατεύεται μόνο για να διασφαλίσει ότι αυτός ο αμείλικτος ανταγωνισμός θα είναι απολύτως ελεύθερος και ότι όλοι θα ξεκινούν από την ίδια αφετηρία χωρίς προνομιακή θέση στην αγορά. Καλά, για καρτέλ και τέτοια εκεί ούτε λόγος, θεωρούνται (γιατί είναι) πολύ σοβαρά εγκλήματα.

Γιατί η πρώτη επένδυση της «Humble Holdings» αφορά τη μόδα; Η συντάιρός μου στην AERA, η Tina Bhojwani, με την οποία είμαστε φίλοι από το πανεπιστήμιο το 1990, είναι άνθρωπος της βιομηχανίας της μόδας, ήταν στη Donna Karan, στη Theory και τελευταία πρόεδρος Βορείου Αμερικής στη Dolce & Gabbana. Έτυχε να βρεθούμε στο Λος Άντζελες το φθινόπωρο του 2017 και μου μίλησε για πρώτη φορά για τη ζημιά που κάνει η μόδα στο περιβάλλον. Τότε τη ρώτησα αν θέλει να κάνουμε κάτι μαζί. Σκεφτήκαμε λοιπόν να φτιάξουμε μια σειρά από παπούτσια πολυτελείας, όμορφα, επιθυμητά, σέξι, που η όλη κατασκευή τους τελικά όχι απλά να μην έχει αποτύπωμα στο περιβάλλον, αλλά να είναι 110% αειφόρα. Συμπράξαμε και μ' έναν γνωστό Γάλλο σχεδιαστή παπουτσιών, τον Jean Michel Cazabat, που για δεκαετίες έφτιαχνε παπούτσια πολυτελείας σε μικρές οικογενειακές βιοτεχνίες στο Βένετο, στη Βόρειο Ιταλία. Ενάμιση χρόνο μετά, τα vegan παπούτσια AERA ήταν γεγονός.

Τί σημαίνει «vegan παπούτσια» και τι σημαίνει «110% αειφόρο»; Vegan παπούτσι σημαίνει ότι δεν υπάρχει τίποτα ζωικό σε κανένα από τα υλικά του παπουτσιού (δηλαδή δεν υπάρχει δέρμα, δεν υπάρχει κάτι ζωικό στην κόλλα). Στα υπόλοιπα δερμάτινα παπούτσια το 70% έχει ζωικά υλικά. Αφού πρώτα σχεδιάσουμε το παπούτσι ώστε να έχει όσο το δυνατόν χαμηλότερο περιβαλλοντολογικό αποτύπωμα, φροντίζοντας, για παράδειγμα, όλα τα υλικά που χρησιμοποιούμε να είναι από την Ιταλία ώστε να μη μεταφέρονται από την άλλη άκρη του πλανήτη, ή χρησιμοποιώντας όσο το δυνατόν περισσότερο βιοπλαστικό, χωρίς όμως να θυσιάζουμε την ποιότητα και την εικόνα μας, μετά μετράμε το ακριβές αποτύπωμα του κάθε ζευγαριού στο περιβάλλον. Αυτό το κάνουμε μέσω μιας έρευνας Life Cycle Assessment, σε συνεργασία με μια εξειδικευμένη εταιρεία από το Σαν Φρανσίσκο, και για την έρευνα αυτή αναλύονται όλα τα υλικά και οι διαδικασίες που χρησιμοποιούμε ώστε να φτιάξουμε κάθε ζευγάρι παπούτσια ξεχωριστά. Την έρευνα αυτή την παρουσιάζουμε και στο site μας, ώστε ο καθένας να γνωρίζει τι «κακό» κάνει το ζευγάρι παπούτσια που αγοράζει στο περιβάλλον. Κατόπιν, επενδύουμε σε πιστοποιημένες περιβαλλοντολογικές δράσεις (Offsets) ώστε να αντιστρέψουμε τις επιπτώσεις αυτές κατά 110%, ώστε τελικά τα παπούτσια μας να κάνουν «καλό» στον πλανήτη! Για παράδειγμα, εάν για ένα ζευγάρι έχει παραχθεί 1 κιλό διοξειδίου του άνθρακα, εμείς μέσω επένδυσης σε πιστοποιημένες δειροφυτεύσεις φροντίζουμε να «αφαιρέσουμε» 1,1 κιλά από την ατμόσφαιρα, και έτσι τα AERA είναι πιστοποιημένα «Carbon Negative» και όχι απλά Carbon Neutral. Το ίδιο κάνουμε και με τους υδάτινους πόρους, και με τη χρήση πλαστικού. Είναι απίστευτο τι μπορεί κανείς να πετύχει σήμερα εάν το θέλει!

Αν καταλαβαίνουμε καλά από την περιγραφή σας έχουν ανακαλυφθεί ήδη οι τρόποι να παράγουμε χωρίς να επιβαρύνεται το περιβάλλον. Πρέπει, δηλαδή, απλώς να «ξεβουλευτούμε». Ναι, η τεχνολογία ήδη έχει βρει αρκετές λύσεις και πολύ γρήγορα θα υπάρχουν όλο και καλύτερες αλλά και φθινόστες λύσεις. Το ζήτημα είναι να αποφασίσουμε να αλλάξουμε αφενός και αφετέρου τα προϊόντα που δεν επιβαρύνουν το περιβάλλον να στηριχθούν τόσο από τους επενδυτές όσο και από την αγορά. Για να συνεχίζουμε εμείς να παράγουμε προϊόντα φιλικά προς το περιβάλλον, τα οποία θα είναι και προσίτα στους πολλούς, θα πρέπει ο καταναλωτής να τα προτιμά. Να επαναλάβω ποια είναι η φιλοσοφία μας: τα προϊόντα πρέπει να κάνουν καλό σε όσους τα παράγουν. Δηλαδή να ζουν αξιοπρεπώς από τη δουλειά τους, αυτό με τους μισθούς πείνας και τις άθλιες συνθήκες εργασίας δεν έχει καμία δικαιολογία και πρέπει να τελειώσει εδώ. Ας είναι λίγο μικρότερα τα κέρδη. Κατά δεύτερον, η παραγωγή προϊόντων δεν μπορεί να γίνεται σε βάρος του περιβάλλοντος και το πιο σημαντικό είναι ότι για να καταφέρουμε τα δύο προηγούμενα πρέπει να στηρίξουμε τα προϊόντα αυτά ως επενδυτές και ως καταναλωτές. «Money makes the world go round» λένε, και έχουν δίκιο! Το κάθε σεντ που ξοδεύουμε ως καταναλωτές είναι και μια ψήφος για το τι μέλλον θέλουμε για τον πλανήτη και τα παιδιά μας. Και κάθε ευρώ που επενδύει ο κάθε επενδυτής είναι το ίδιο. Ο καθένας από εμάς έχει τη δύναμη να αλλάξει, έστω και λίγο, τον κόσμο προς το καλύτερο. **A**

THE BODY SHOP
Μάσκα προσώπου για λιπαρή
επιδερμίδα €4,50

A MAGIC CABINET
Μεταξωτό φουλάρι Τσεκλένης
x AMC (210x65) €200

KORRES
Αφρώδης κρέμα καθαρισμού

INTIMISSIMI
Σορτς με λεπτομέρεια
δαντέλα €32,90

MIZUNO
Ανδρικό αθλητικό παπούτσι
Wave Sky €175

MINAS
Μεταγιόν Eye
Level €240

TEZENIS
Εσώρουκα από τη συλλογή Wonder
Woman, σουτιέν €16,99 και σλιπ €7,99

BENETTON
Σακάκι

ADIDAS
Unisex αθλητικά adidas
Originals Superstar

Λατρεύω τα καρό. Τόσες χιλιάδες σκυλάκια που τα φοράνε

για παλτό δεν μπορεί να κάνουν λάθος.

SOPHIA ENJOY THINKING
Θήκη μαξιλαριού €45

H&M
Κορμάκι €39,99

CONVERSE
Καπέλο €60

**ΟΠΤΙΚΑ
ΒΑΪΡΑΜΟΓΛΟΥ**
Γυαλιά ηλίου
Christian Lacroix

KARL LAGERFELD
Μπλούζα
€215

ΑΝΤΙΟ ΦΑΓΟΥΡΑ!
Έχουμε καλά νέα για όσους υποφέρουν από ξηροδερμία ή δερματικό έκζεμα. Η La Roche Posay επανασχεδίασε το Lipikar Baume AP+ προσθέτοντας το συστατικό Aqua Posae Filiformis που ενισχύει την ισορροπία του μικροβιώματος, ρυθμίζει τη φλεγμονή και μειώνει τη συχνότητα των εξάρσεων σε όσους έχουν έκζεμα.

GLAMAZON

ΣΑΝ ΔΥΣΤΟΠΙΚΗ
ΤΑΙΝΙΑ

Η πραγματικότητα φοράει μάσκα και μια τρομερή ταλαιπωρία

Της ΔΕΣΠΟΙΝΑΣ ΚΟΥΤΣΟΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

Εάν υπάρχουν δυστοπικά όνειρα που γίνονται πραγματικότητα, αυτή η περιεργή περίοδος με τον φόβο, την αγωνία, την αβεβαιότητα και τον πανικό που σπέρνει ο κορωνοϊός είναι ένα από αυτά. Μια παγκόσμια κρίση τόσο ξαφνική, τόσο γοργή, τόσο ύπουλη. Μια παγκόσμια κρίση που απλώνει τη σκιά της σαν shelf cloud.

Εικόνες από πολλές χώρες του κόσμου. Κρούσματα σε αριθμούς, θάνατοι σε αριθμούς. Η ανθρώπινη ζωή ένας αριθμός. Κάπου πολύ μακριά. Κάπου λιγότερο μακριά. Μπορεί και δίπλα. Πλάνα με άδεια ράφια σε σούπερ μάρκετ, ειδήσεις για το χαρτί υγείας που «εξαφανίζεται» σε πόλεις της Βρετανίας και της Αυστραλίας. Συγκεκριμένες μάρκες αντισηπτικών και μικροβιοκτόνων έχουν εξαντληθεί. Σχολεία κλείνουν. Η τηλεργασία ενδείκνυται. Οι εξελίξεις τρέχουν. Κάθε μέρα είναι διαφορετική. Κάθε μέρα έχει τη δική της εικόνα. Μαθήματα που γίνονται μέσω skype. Αρκετοί έχουν φρικάρει. Κάποιοι άλλοι δεν θέλουν να φρικάρουν.

Όσο και αν διαβάζεις τη Vogue ή το Lookmag για να ξελαμπικάρεις το μυαλό και όσο υπέροχο και να είναι το barbour τζάκετ με την υπογραφή της Αλέξα Τσανγκ, η πραγματικότητα φοράει μάσκα και μια τρομερή ταλαιπωρία. Δεν γίνεται να είσαι glam. Δεν υπάρχει τίποτα το λαμπερό. Δεν χωράει.

Δύο κινηματογραφικές ταινίες μου έρχονται εδώ και λίγο καιρό στο νου. Το ένα φιλμ είναι το Contagion με την ταλαίπωρη Μπεθ, την οποία υποδύεται η Γκουίνεθ Πάλτρουσ και «πρωταγωνιστή» έναν θανατηφόρο ιό η εξάπλωση του οποίου προκαλεί πανδημία που σταματά με την ανακάλυψη του εμβολίου. Ευτυχώς. Και η άλλη είναι «Ο ζωντανός θρύλος» με τον Νέβιλ, τον οποίο παίζει ο Γουίλ Σμιθ, να είναι ο τελευταίος άνθρωπος στο Λος Άντζελες που έχει γλιτώσει από μια πανδημία την οποία έσπειρε ένα περίεργο «βαμπίριζον» βακτήριο. Η καταστροφή είναι τόσο αφύσικη, είναι βιβλική και η ταινία χαρακτηρίζεται ως post apocalyptic. Ο Νέβιλ είναι ένα καθημερινός άνθρωπος που δίνει καθημερινή μάχη με την απόγνωση για την επιβίωσή του... Κι εδώ, έστω στο τέλος της ταινίας, ανοίγει ένα παράθυρο ελπίδας.

Κι εκεί που πάω να αφεθώ χαλαρά σε μια ημιαπελπισία και να λιποψυχήσω, ένα «όχι» βγαίνει από μέσα μου. Κι αυτό διότι διάβασα αυτά που γίνονται στην κομπενία Οκανόγκαν, τέσσερις ώρες από το αεροδρόμιο του Σιάτλ σε μια κοιλάδα, κοντά στην πόλη που ονομάζεται Τουίσιπ. Όταν και αν έρθει το τέλος του πολιτισμού και του κόσμου τούτου κάποιος δεν πρόκειται να περιμένουν σε ένα καταφύγιο για να σωθούν. Βάζω το Εμποζί με τα γέλια και τα δάκρυα. Πληρώνουν και εκπαιδεύονται ήδη σε εκείνη ακριβώς την κοιλάδα και μαθαίνουν να ζουν έξω στη φύση, σε πυκνά δάση. Η Lynx, αυτό είναι το όνομα της δασκάλας, εκπαιδεύει τους πρόθυμους μαθητές της να κυνηγούν ελάφια και να φτιάχνουν το καταφύγιο τους δίπλα στη φωτιά που έχουν ανάψει με τα χεράκια τους. Σαν να βρίσκονται στη λίθινη Εποχή...

CITY GUIDE

Ταριχευμένα ζώα που τραγουδούν ένα σκληρό ροκ

«Η θάλασσα ανάμεσα στην ψυχή μου» του Ράεντ Γιασίν σε παγκόσμια πρώτη στη **Στέγη του Ιδρύματος Ωνάση**

Η ιστορία των θανάτων και των φόνων στη Μεσόγειο είναι μακρά, σκληρή και γεμάτη ήχους, τραγούδια και εικόνες. Το «*The sea between my soul*» είναι ένα ροκ μιούζικαλ/εγκατά-

σταση μαύρου χιούμορ και παραλογοισμού όπου ταριχευμένα ζώα επάνω στη σκηνή τραγουδούν για αυτή τη μακρά ιστορία. Το μουσικό είναι να καταλάβουμε τι έχει, αυτό το παράλογο τραγούδι, να αποκαλύψει

για τον κόσμο μας. Αυτό τον απίστευτο κόσμο που ζούμε σήμερα.

Και ο πιο κατάλληλος να μιλήσει για τον θάνατο πέρα από κάποιον που έχει ήδη πεθάνει είναι τα Ζώα που

ταριχεύθηκαν – μετά από τον φυσικό θάνατό τους. Σε ρόλο ερμηνευτών επί σκηνής αφηγούνται την ιστορία τους, μέσα από τα λόγια του πολυπράγμονα μουσικού Ράεντ Γιασίν (γεννημένου στη Βηρυτό, που ζει και εργάζεται στο Βερολίνο) και τη νευρική φωνή του Alan Bishop (από τους Sun City Girls) που προσθέτει μια πνοή παραλογοισμού στο εσοχατολογικό σενάριο για τον σημερινό κόσμο. Με τα ψεύτικα μαρμάρινα μάτια

τους και την άψυχή τους γούνα μετουσιώνουν ένα δραματικό όραμα για την περιοχή της Μεσογείου.

Μια πολυαισθητηριακή θεατρική παράσταση που υπόσχεται να υπερβεί τα όρια μεταξύ εγκατάστασης και θεάτρου, μουσικής, ζωής και θανάτου, κάνει παγκόσμια πρεμιέρα στην Κεντρική Σκηνή σε ανάθεση της Στέγης του Ιδρύματος Ωνάση από 13 έως 15 Μαρτίου. -Α.Α.

Ta

ΙΦΗΡΧΙΕΙΑ

σε 8 βήματα

Η πιο ζωντανή γειτονιά της πόλης, με τις χίλιες και μία ιστορίες, έχει γοητεία, άποψη, μποέμικη αύρα και κάποια από τα καλύτερα αθηναϊκά στέκια. Άλλα ιστορικά και άλλα σύγχρονα, πόλοι έλξης για νέους και μεγαλύτερους που κινούνται γύρω από την ιστορική πλατεία. Η ATHENS VOICE σε ξεναγεί σε 8 από αυτά.

Της Νατάσσας Καρυστινού
Φωτό καταστημάτων: Αναστασία Μιχαήλ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΛΑΒΥΡΙΝΘΟΣ

*Το βιβλίο που ψάχνεις είναι
(σίγουρα) εδώ*

Με τουλάχιστον έναν εκδοτικό οίκο ή βιβλιοπωλείο σχεδόν σε κάθε κεντρικό δρόμο τους, τα Εξάρχεια ήταν πάντα η γειτονιά των βιβλίων. Και από το 2017 έχουν ακόμα ένα λόγο για να τραβήξουν κάθε παθιασμένο αναγνώστη εκεί έξω. Ο Λαβύρινθος έγινε –σχεδόν αμέσως– το αγαπημένο βιβλιοπωλείο της Ιπποκράτους. Όχι μόνο γιατί εδώ μπορείς να «καθείς» σε περισσότερους από 100.000 τίτλους, αλλά και γιατί στα ράφια του θα βρεις εξαιρετικά σπάνια βιβλία, είτε παλιά (ακόμα και από τον προ-προηγούμενο αιώνα), είτε εξαντλημένα. Μία φράση μπορεί να ραγίσει την καρδιά ενός βιβλιόφιλου και αυτή είναι η εξής: «Το βιβλίο που ψάχνετε έχει εξαντληθεί από τον εκδότη». Ε, λοιπόν, αυτή η φράση δεν πρόκειται να ειπωθεί ποτέ στον Λαβύρινθο, ακόμα και αν «το βιβλίο που ψάχνετε» είναι η πρώτη έκδοση των έργων του Καζαντζάκη ή του Κωστή Παλαμά (όντως)! Εκτός όμως από αυτή τη σπουδαία γκάμα σε δυσεύρετα βιβλία, στον Λαβύρινθο θα βρεις νεότερες εκδόσεις από δεύτερο χέρι σε τιμές που ξεπερνούν κάθε προσδοκία (υπολόγισε περίπου -65% από την τιμή πώλησης), όλες τις νέες κυκλοφορίες, αλλά και κάποια βιβλία που κυκλοφορούν μόνο από τις δικές τους εκδόσεις. Σίγουρα αξίζει μια (τουλάχιστον) βόλτα. Μέχρι τότε περιηγηθείτε διαδικτυακά στους χιλιάδες τίτλους μέσα από την ιστοσελίδα τους.

● **Ιπποκράτους 108, 2114111212,**
www.labyrinthos.net,
Fb: @labyrinthos.net

MISS TARTU

*Θα το αγαπήσεις και θα
νιώσεις σαν στο σπίτι σου*

Το Miss Tartu είναι ένας νέος χώρος στη Νεάπολη Εξαρχείων που θα σε γοητεύσει ανεξαρτήτως της ώρας που θα πας, από νωρίς με καφέ και πρωινό ως το βράδυ με ποτό και ωραία μουσική. Στο μενού του θα βρεις πολλές νοστιμιές, από χειροποίητη τάρτα ημέρας, πίτα, κέικ ή κουλούρια, γιαούρτι και acai bowls, έως και κάποιες

χορτοφαγικές επιλογές. Και φυσικά ένα υπέροχο brunch όπου τα αυγά και τα pancakes έχουν πρωταγωνιστικό ρόλο. Μην φύγεις πριν δοκιμάσεις την καρμπονάρα με χοιρινή πανσέτα και αυγό ποσέ παρέα με ένα ποτήρι κρασί ή μια κρύα μπύρα από μικρές ελληνικές ζυθοποιίες. Επίσης, στον επάνω όροφο φιλοξενείται το Animalta yoga studio, όπου πραγματοποιούνται καθημερινά πρακτικές γιόγκα για μεγάλους αλλά και μικρούς ασκούμενους.

● **Μαυρομιάλη 53, 2103636732, fb: Miss Tartu**

DANIEL'S

*Για εντυπωσιακές,
εξωτικές αλλαγές στα
μαλλιά σου*

Αν θέλεις μια πραγματική αλλαγή στα μαλλιά σου που θα σε μεταμορφώσει και θα αναδείξει την πιο εξωτική πλευρά σου, ο Daniel είναι ο άνθρωπός σου. Ένα ξύλινο ασανσέρ θα σε οδηγήσει στο θρυλικό κομμωτήριό του, έναν χώρο διακοσμημένο σαν λονδρέζικο

χειρουργείο του 1800. Εκεί θα συναντήσεις το εσωτερικό μιας Κάντιλακ για καναπέ, μια αυλή γεμάτη μπανιέρες και τον Daniel που αγαπά το σγουρό μαλλί, τα avant gard κουρέματα, τα ράστα και το χρώμα. Ο ίδιος έχει σπουδάσει και διδάσκει τις τεχνικές Vidal Sassoon, ενώ παράλληλα σχεδιάζει κομμώσεις για θεατρικές, κινηματογραφικές, τηλεοπτικές παραγωγές και fashion shows. Αυτό που πρέπει οπωσδήποτε να ξέρεις είναι ότι αφιερώνει όσο χρόνο χρειάζεται σε κάθε πελάτισσα προκειμένου να την περιποιηθεί και να είναι κάτι που ταιριάζει στην προσωπικότητά της.

● **Μαυρομιάλη 20, 2103610278, www.daniels.gr, Fb: danielshairsalon**

STARATA

Οι υπέροχες, χειροποίητες πίτες της Χαριλάου Τρικούπη

Αν τύχει και κατέβεις τη Χαριλάου Τρικούπη, πρωί ή μεσημέρι, θα σε πετύχει η μυρωδιά της σπιτικής ζεστασιάς. Οι ροδαλές, μοσχομυριστές πίτες που μόλις ξεφουρνίστηκαν, σταματούν τους περαστικούς και δημιουργούν μια μεγάλη ουρά μπροστά στο νούμερο 26 της οδού. Όλοι θέλουν μια πίτα από τα χέρια της κυρίας Βάνας. Η ίδια μαζί με τον άντρα της, τον κύριο Μπάμπη, άνοιξαν τα Starata και μας θύμισαν τη γεύση της αγνής, χειροποίητης πίτας. Όποτε κι αν περάσεις θα τους δεις και εκεί. Η κυρία Βάνα με το γλυκό της χαμόγελο να ανοίγει το φύλλο, ο κύριος Μπάμπης να σε βοηθάει να διαλέξεις... Τα Starata δημιουργήθηκαν με αγάπη προς την παράδοση και τη χωριάτικη χειροποίητη πίτα που μεγάλωσε με φροντίδα και ενδιαφέρον, γενιές και γενιές. Με αξία την τιμιότητα και εφρόδιο το μεράκι τους, ζυμώνουν καθημερινά, ανοίγουν ολόφρεσκο χειροποίητο φύλλο, χρησιμοποιούν τα καλύτερα υλικά για τις γεμίσεις τους και έτσι βγάζουν ένα αποτέλεσμα που ονομάζεται σπιτική χειροποίητη χωριάτικη πίτα. Το λάδι που χρησιμοποιούν είναι ελαιόλαδο από τη Μεσσηνία, η φέτα και το κασέρι είναι από τον Βόλο, το λουκάνικο είναι χωριάτικο Καρδίτσας (απ' όπου και η καταγωγή τους), ο κιμάς είναι φρέσκος και διαλεκτός, το σπανάκι, τα πράσα και τα κολοκύθια διαλέγονται και αγοράζονται από παραγωγό ολόφρεσκα και τέλος η πεντανόστιμη γαλατόπιτα γίνεται με φρέσκο γάλα, αγνό βούτυρο και αυγά. Όλα τα παραπάνω προϊόντα δημιουργούνται από οικογενειακές μονάδες επιχειρήσεις, όπου έχουν αγάπη και μεράκι για τη δουλειά τους, όπως ακριβώς και οι άνθρωποι στο Starata.

● Χαριλάου Τρικούπη 26, 2103644650,
Δευτ-Παρ. 06.00-17.00, Σάβ. 06.00-14.00

ΦΩΤΟ: ΓΑΝΑΣΗΣ ΚΑΡΑΥΖΑΣ

ΡΟΖΑΛΙΑ

Η πιο νόστιμη ιστορία των Εξαρχείων

Το ιστορικό εστιατόριο-ταβέρνα των Εξαρχείων στα περισσότερα από 35 χρόνια της παρουσίας του έχει φιλοξενήσει και καλοταΐσει στην καταπράσινη αυλή του τους πάντες. Ανθρώπους της γειτονιάς, επισκέπτες της πόλης, διανοούμενους, φοιτητές, όλους εμάς. Και είναι αλήθεια, όποιος πήγε στη Ροζαλία ποτέ δεν την έβγαλε από την καρδιά του και πάντα θα επιστρέφει. Στην παρτίτικη και αγαπημένη Ροζαλία, όπου τα πάντα φτιάχνονται με άριστης ποιότητας υλικά, το ορεκτικό θα έρθει από νωρίς. Για να μην μπαίνετε στον κόπο να διαβάσετε τον κατάλογο, θα περάσει ένας ευγενικός σερβιτόρος με ένα μεγάλο δίσκο για να δείτε τα πιάτα επιτόπου με τα μάτια σας και να διαλέξετε. Μεγάλο το δίλημμα, πραγματικά, γι' αυτό φροντίστε να είστε μεγάλη παρέα για να πάρετε όσα περισσότερα μπορείτε - αλλιώς, είπαμε, θα υπάρξει και άλλη φορά. Αν, πάλι, θέλετε μια γνώμη για τα «κυρίως», σας προτείνουμε το εξαιρετικό αρνάκι ριγανάτο στη γάστρα, τη χοιρινή ντόπια μπριζόλα του καλοφαγά (που τη λένε έτσι γιατί είναι 600 γραμμάρια!), τα φανταστικά ρεβίθια με σέσκουλα και καυκαλήθρες στο φούρνο, αλλά να θυμάστε ότι υπάρχουν και ψάρια, ψητά και τηγανητά, πάντα φρέσκα καθώς τα διαλέγει ο ίδιος ο ιδιοκτήτης της Ροζαλίας καθημερινά. Θα τη βρείτε ανοιχτή καθημερινά έως τις 2 μετά τα μεσάνυχτα.

● Βαλτετσίου 59, 2103802725,
www.rozalia.gr, fb: Ροζαλία-Rozalia

ΑΛ-ΧΗΜΕΙΟ

Φινετσάτη ανάσα στην
«καρδιά» της πόλης

Ένα υπέροχο café bar restaurant, που αν και βρίσκεται στο κέντρο της πόλης, καταφέρνει να κρατά μακριά τη βουή της, όντας ιδανικός προορισμός για meetings, έναν καφέ ή ένα χαλαρό brunch στο μέσον της βόλτας σου. Το Αλ-Χημείο ξεχώρισε από την αρχή της λειτουργίας του για την όμορφη αρχιτεκτονική του με τη βραβευμένη Στέλλα Πιερή να έχει αναλάβει τον σχεδιασμό του χώρου. Από τις 8 το πρωί ως τις 8 το απόγευμα φοιτητές δουλεύουν τις εργασίες, επαγγελματίες σε ένα διάλειμμα από τη δουλειά απολαμβάνουν καφέ και νόστιμα πιάτα, φίλοι συναντιούνται να τα πουν, σε ένα φιλόξενο και με άριστη εξυπηρέτηση φινετσάτο περιβάλλον που έχει κερδίσει επάξια το Χρυσό Βραβείο Χώρου!

● Σόλωνος 87-89, 2103628377, www.alchemio.gr,
fb: Alchemio-Αθήνα, insta: alchemio_athina

ΑΧΙΛΛΕΑΣ - ΒΕΡΓΙΝΑ

Τα πιο νόστιμα ψητά και
μαγειρευτά του κέντρου

Το αγαπημένο ψητοπωλείο - μαγειρείο της πόλης, που μας έχει καλομάθει τόσα χρόνια τώρα με τις υπέροχες γεύσεις του, την ωραία του ατμόσφαιρα, τη φιλοξενία των ανθρώπων του. Καθίστε στο πολυφωτογραφημένο σκηνικό του πεζοδρόμου της Βαλτετσίου ή στην πανέμορφη αυλή του παλιού νεοκλασικού και πάρτε τον κατάλογο στα χέρια σας ή, ακόμα καλύτερα, ρωτήστε τον σερβιτόρο, έχοντας υπόψη σας ότι τα μαγειρευτά και τα λαδερά είναι στ' αλήθεια αξεπέραστα. Είναι οι ελληνικές vegetarian προτάσεις που καμιά φορά ξεχνάμε, όπως τα γεμιστά, οι μπάμιες, τα φασολάκια, το λαχανόρυζο, το σπανακόρυζο και άλλα πολλά, πεντανόστιμα, θρεπτικά, χορταστικά, μαγειρεμένα με μεράκι και αγάπη και σε γενναίες πάντα μερίδες. Μαζί με αυτά, περίπου 10 σουπες καθημερινά, πιάτα όπως τους λαχανοντολμάδες αυγολέμονο που φτιάχνονται στο χέρι καθημερινά, αλλά και πιάτα με πεντανόστιμα ψητά αλλά και ένα από τα καλύτερα σουβλάκια της Αθήνας. Όλα αυτά τα ωραία μπορείτε να τα γευτείτε και με delivery στο σπίτι ή στο γραφείο στην ευρύτερη περιοχή του κέντρου, καθημερινά από τις 11.30 το πρωί έως τη μία μετά τα μεσάνυχτα.

● Βαλτετσίου 62, 2103302136,
fb: Αχιλλέας - Βεργίνα "Achileas"

SALERO

Μεσογειακές γεύσεις σε έναν πολύχρωμο χώρο στα Εξάρχεια

Στον πεζόδρομο της Βαλτετσίου, από το 2007, μέσα σε ένα Bauhaus κτίριο του '30, βρίσκεται το Salero, ένα εστιατόριο γεμάτο χρώμα, που έχει στο κέντρο του τη μεσογειακή κουζίνα. Θαλασσινά, ριζότο, ζυμαρικά, ethnic tapas και γλυκά, όπως crema catalone, είναι κάποια από τα πιάτα που συναντάμε στον κατάλογο, που πολύ σύντομα θα δούμε ανανεωμένο. Μάλιστα, με €12,90 μπορούμε να απολαύσουμε το ειδικό μενού, που περιλαμβάνει σαλάτα, κυρίως πιάτο και κρασί ή μπύρα.

Δίπλα στα σταθερά πιάτα, που η κουζίνα ετοιμάζει καθημερινά από τις 13.00 μέχρι τις 2.00, υπάρχουν τα πιάτα ημέρας. Ανάμεσά τους, πίτες, σούπες, φρέσκα ζυμαρικά, μαγειρευτά και φρέσκα ψάρια.

Ο χώρος του εστιατορίου, όμως, μαζί και με την πίσω αυλή του, δεν συνίσταται μόνο για φαγητό. Το Salero είναι ό,τι πρέπει για να χαλαρώσεις με το ποτό σου, είτε το επιλέξεις από τη μεγάλη λίστα κρασιών του, είτε από τον κατάλογο των cocktails. Στον τελευταίο όχι μόνο θα βρεις κάποιες από τις διαχρονικότερες επιλογές, αλλά και μπορείς να τον δοκιμάσεις σε happy hour τιμές, από τις 18.00 έως τις 21.00.

● Βαλτετσίου 51, Εξάρχεια, 2103813358,
www.salero.gr, Fb: @barsalero

STORM

ΡΩΣΙΚΟ ΜΑΧΗΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Διεύθυνση:
Πανδρόσου 50
Παλαιό Φάληρο

- ▶ Γυμναστείτε και μάθετε να προστατεύετε τον εαυτό σας!
- ▶ Σύγχρονη πολεμική τέχνη - ρεαλιστική αυτοάμυνα!
- ▶ Άσκηση - ενδυνάμωση - φυσική κατάσταση!
- ▶ Δεκτοί άνδρες, γυναίκες, έφηβοι από 15 ετών (με γονική άδεια)!
- ▶ Φιλικό και ασφαλές περιβάλλον - μικρά τμήματα - προσωπικό coaching!
- ▶ ΔΕΝ χρειάζεται προηγούμενη εμπειρία στις πολεμικές τέχνες!
- ▶ Διδασκαλία από ένα εκπαιδευτή με πείρα 15 ετών στη Ρωσική πολεμική τέχνη, στην Ελλάδα και στο εξωτερικό!

Καλέστε τώρα στο 697 6615620 ή στείλτε μήνυμα
(στο site ή στη σελίδα της σχολής στο Facebook)
για ένα ραντεβού γνωριμίας.

Περισσότερες πληροφορίες: <https://stormsystem.gr/>

Γιατί 11 χρόνια το Dybbuk είναι must;

ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ

Ο music ambassador
του πιο πετυχημένου club
της Αθήνας

CJ Jeff

απαντά πριν το
special party
γενεθλίων στις
28 Μαρτίου

Η club πρεσβεία της Αθήνας που έδωσε βήμα σε ταλαντούχους DJs και φιλοξενεί ηχηρά ονόματα της διεθνούς ηλεκτρονικής σκηνής, το Dybbuk, φροντίζει για το groove στις νύχτες της πόλης με την υποστήριξη της γαλλικής βότκας CÍROC. Τη φετινή σεζόν οι Damian Lazarus, Detlef, Argy, Nick Varon, Andrea Oliva, Dennis Cruz, Dennis Ferrer, David Morales, FNX Omar, Níc Fanciulli, Timmy Regisford, Kolombo και το αυθεντικό λονδρέζικο πάρτι «Ritual» φρόντισαν να χορέψουν πολλοί και πολύ. Τα καλύτερα, όπως λένε, έρχονται. Στις 28 Μαρτίου γιορτάζει τα 11α γενέθλιά του με ένα πάρτι που θα πρέπει να είσαι εκεί για να το ζήσεις. Με τον Ισραηλινό Guy Gerber στις 4 Απριλίου, τον Βερολινέζο παραγωγό και DJ & ME, που επιστρέφει μετά από δύο χρόνια για ένα μεγάλο πάρτι το Μεγάλο Σάββατο 18 Απριλίου, την παρέα των Chus & Ceballos, που σκάει για πρώτη φορά κι ανοίγει ο Agent Greg στις 25 Απριλίου.

Ποια είναι το πρώτο πράγμα που σου έρχεται στο μυαλό, όταν ακούς τη λέξη Dybbuk; Dybbuk, χαμόγελο, ξέρεις, αυτό το λιγάκι πονηρό που ζωγραφίζεται στο πρόσωπό σου όταν θυμάσαι ωραίες στιγμές, ωραίες βραδιές που θα ήθελες να ξαναζήσεις.

11 χρόνια, αμέτρητες νύχτες, Πέμπτες που έγιναν τα νέα «Σάββατα» στην πόλη με εσένα στα decks. Ποια βραδιά δεν θα ξεχάσεις και γιατί; Δεν έχει έρθει ακόμη αυτή η βραδιά,

έτσι θέλω να πιστεύω. Κάθε φορά και κάτι καλύτερο γίνεται και ξεχνώ την προηγούμενη Πέμπτη, βρίσκοντας καινούργιο λόγο να περιμένω την επόμενη. Αυτή είναι και η μαγεία του clubbing, η στιγμή που ποτέ δεν θα τη συλλάβεις και θα συνεχίσεις να αναζητάς και να κυνηγάς.

Πατριάρχου Ιωακείμ, Λουκιανού, Σταδίου. Το Dybbuk άλλαξε διευθύνσεις αλλά παρέμεινε σημείο αναφοράς στο clubbing χάρτη της Αθήνας. Πού πιστεύεις ότι οφείλεται αυτή η επιτυχία; Στη μουσική, στο vibe, στο ότι ξέρουμε τι θέλουμε, ποιο είμαστε και σε ποιους απευθυνόμαστε, είναι αληθινό και νομίζω ο χρόνος το έχει αποδείξει: 3 locations, 11 χρόνια δεν μπορούν να κάνουν λάθος. Ο κόσμος και ο χρόνος είναι αυστηροί κριτές και μόνον αυτούς εμπιστεύομαι.

Αλήθεια, ποιες διαφορές βλέπεις ανάμεσα στη νέα γενιά clubbers με τις προηγούμενες; Χμμ, καλή ερώτηση, γενικά είμαι από τη φύση μου αισιόδοξος, μην περιμένεις να ακούσεις «α, τι ωραία ήταν παλιά» και «στα δικά μας τα χρόνια», εξάλλου η λησμονιά είναι αδερφή της ήττας, οπότε θα σου απαντήσω ότι πρέπει να εκμεταλλεύεσαι και να ανατρέπεις τα «μειονεκτήματα» του σήμερα σε «πλεονεκτήματα». Για παράδειγμα, η τεχνολογία και τα apps είναι ένας από τους λόγους που έχει χαθεί το φλερτ στη νύχτα αλλά είναι κι ένας από τους τρόπους που μπορείς να προβάλλεις τη δουλειά σου γρήγορα, άμεσα και πιο στοχευμένα πια.

Το όραμα του Dybbuk για την ηλεκτρονική σκηνή δεν έμεινε μόνο σε μεγάλα πάρτι με φημισμένους DJs από όλο τον κόσμο αλλά έδωσε βήμα σε ανερχόμενους Έλληνες παραγωγούς, ρισκάροντας... Αυτό ήταν ένα μεγάλο στοίχημα για το Dybbuk κι εμένα προσωπικά. Θέλω να πιστεύω ότι αναδεικνύουμε ταλέντα από τη νέα γενιά και πραγματικά τους ευχαριστώ που έρχονται και με πλησιάζουν, ζητώντας ευκαιρίες να δείξουν τι πραγματικά αξίζουν!

Το Dybbuk δόνισε την Αθήνα στη δεκαετία της κρίσης κόντρα στο κλίμα που ήθελε τα clubs να κλείνουν. Ποιο ήταν το μεγαλύτερο εμπόδιο που αντιμετώπισες; Την εποχή που τα clubs έκλειναν, εμείς ξεκινούσαμε το δικό μας ταξίδι με οδηγό τη μουσική και χωρίς καμία έκπτωση στην ποιότητα και σε αυτό που υπηρετούμε και πιστεύουμε. Το μεγάλο εμπόδιο ήταν «αυτό που θέλει ο κόσμος», αυτό το κλισέ, που όποιος νομίζει ότι έχει την απάντηση έχει χάσει ήδη, χαχά!

Ένα πάρτι για να είναι ωραίο πρέπει να έχει... Vibe! It's all about the vibe, όταν κάνεις clubbing είναι εύκολο να το νιώσεις, είναι η μουσική, τα φώτα, η ατμόσφαιρα, αυτός που χορεύει δίπλα σου, ο ερωτισμός, όλα αυτά μαζί... η στιγμή.

Στις 28 Μαρτίου γιορτάζετε με ένα πάρτι που θέλετε να μείνει αξέχαστο. Τι θα κάνετε για αυτό; Θα πρέπει να είσαι εκεί... Μόνο αυτό θα σου πω!

ΚΡΙΤΙΚΗ ΘΕΑΤΡΟΥ

Από τον ΔΗΜΗΤΡΗ
ΤΣΑΤΣΟΥΛΗ*

Τζέιν Όστεν,
Περνηφάνια και
προκατάληψη
σε σκηνοθεσία
Ιόλης
Ανδρεάδη,
στο Θέατρο
Αλκυονίδες

*Καθηγητής Σημειωτικής
του Θεάτρου και Θεωρίας
της Επιτέλεσης στο
Πανεπιστήμιο Πατρών

Ανανεώνοντας το κλασικό

Πώς μεταφέρεται στη θεατρική σκηνή ένα από τα γνωστότερα λογοτεχνικά έργα, γραμμένο στα τέλη του 18ου (1897) και δημοσιευμένο στις αρχές του 19ου αιώνα (1813), από μια γυναίκα συγγραφέα, που για να δει εκδομένο το έργο της υπέγραφε με αντρικά ψευδώνυμα; Πώς μεταφέρονται οι αγωνίες και ενδόμυχες σκέψεις νεαρών δεσποινίδων της εποχής, των οποίων στόχος δεν ήταν η παιδεία και η ευστροφία, αλλά η εξασφάλιση ενός καλού γαμπρού; Πώς μεταφέρονται στη σύγχρονη σκηνή και πόσο μας αφορούν σήμερα οι προκαταλήψεις στις κοινωνικές και συναισθηματικές σχέσεις που καθόριζαν την τύχη των γυναικών της εποχής και που η Τζέιν Όστεν (1775-1817) θέλησε να εκθέσει για να τις αμφισβητήσει;

Η **Ιόλη Ανδρεάδη** μεταφράζει και διασκεύαζει, με τον **Άρη Ασπροούλη**, για το θέατρο την πασίγνωστη νουβέλα της Όστεν με στόχο να δημιουργήσει μια μοντέρνα παράσταση πάνω σε κλασικό υλικό. Να ανασκάψει μέσα στο ίδιο το κείμενο για να εξορύξει τον βαθύτερο ερωτισμό του, που θα αποδώσει επί σκηνής με σύγχρονους τρόπους· να αναδείξει ή να εφεύρει το χιούμορ του, μέσα από μια σύγχρονη πρόσληψη σοβαρών, για την εποχή εκείνη, καταστάσεων. Με τη βοήθεια της δραματολόγου **Μαριλένας Παναγιωτοπούλου**, δημιουργεί σκηνική σύνθεση πέντε προσώπων, επικεντρώνόμενη στις ερωτικές διακυμάνσεις των δύο βασικών ηρωίδων Ελίζαμπεθ και Τζέιν Μπένετ, μεγαλύτερες από τις πέντε κόρες του κύριου Μπένετ. Ο ερχομός, στην αγγλική επαρχιακή κοινότητα όπου ζουν, του πλουσιού νεαρού κ. Μπίγκλεϊ, συνοδευόμενου από τον ακόμα πλουσιότερο φίλο του κ. Ντάρσι, δημιουργεί αναστάτωση στις οικογένειες που έχουν κόρες και θα σπεύσουν στον χορό για να τους γνωρίσουν. Μόνο

η Ελίζαμπεθ δεν τρέφει αυταπάτες. Η περηφάνια της, η εξυπνάδα της, το ανεξάρτητο πνεύμα της δεν της επιτρέπουν να αφηθεί σε συναισθηματικές εμπλοκές που έχουν ως ανυπερέβλητο εμπόδιο τις κοινωνικές προκαταλήψεις. Και αν ο κ. Μπίγκλεϊ εντυπωσιάζεται από την αδελφή της Τζέιν, η οποία ανταποκρίνεται στο φλερτ του, η Ελίζαμπεθ θα προβάλλει όλες τις αντιστάσεις της απέναντι στον ακατάδεκτο και πολύφερνο κ. Ντάρσι. Τα εμπόδια πράγματι θα υψωθούν στον έρωτα της Τζέιν οδηγώντας σε οριστική απομάκρυνση των δύο νέων λόγω παρεμβάσεων της αδελφής του Μπίγκλεϊ και μηχανορραφιών του Ντάρσι. Οι συμπτώσεις, ωστόσο, θα φέρουν και πάλι κοντά όχι μόνον εκείνους αλλά και την Ελίζαμπεθ με τον Ντάρσι, όταν οι προκαταλήψεις του ενός και η περηφάνια του άλλου θα υποχωρήσουν μπροστά στην αποδοχή του έρωτά τους. Το σκηνικό της **Δήμητρας Λιάκουρα** απλώνεται σε μεγάλο μέρος της σκηνής, αναπαριστώντας έναν ανισόπεδο πράσινο λόφο αγγλικής επαρχίας, ενώ στο βάθος, ως αντιρεαλιστική πινακιά, υψώνεται ένα γυάλινο κουτί, του οποίου φωτίζονται τα περιγράμματα, όταν κάποιο πρόσωπο βρίσκεται εντός του, δηλώνοντας το εκάστοτε «εσωτερικό» σπιτιού. Στο βάθος του «κουτιού» –που και τα πρόσωπα, αποστασιοποιούμενα, δεν διστάζουν να ονομάζουν ως «κουτί»– βρίσκεται κρεμασμένο ένα πορτρέτο εποχής (στην πραγματικότητα αντίγραφο του πορτρέτου της «Mrs James Andrew», ζωγραφισμένο από τον σύγχρονο της Όστεν John Constable, 1776-1837), που υποτίθεται ότι αναπαριστά τη νεκρή, για τις ανάγκες της διασκευής, κυ-

ρία Μπένετ. Πορτρέτο που αποσύρεται ευφυώς, μέσω φωτισμού, όταν το «κουτί» δηλώνει άλλη οικία. Είναι σε αυτή που ο κ. Μπένετ θα απευθύνεται ανά τακτά διαστήματα, ως σε ζωντανή, σχετικά με τα συμβαίνοντα στις κόρες τους. Πρόκειται για τις πλέον χιουμοριστικές σκηνές, που λειτουργούν ως ένα είδος παύσεων της κυρίως δράσης, καθώς ο **Κώστας Φαλελάκης** εισβάλλει στη σκηνή και με πληθωρική εκφορά λόγου συνομιλεί με τη νεκρή του πορτρέτου. Ευφρόσυνη αποδεκτό το παιγνιώδες στάσεων του σώματος και λόγου του ηθοποιού, χρειάζεται ωστόσο, κάποια προσοχή, ώστε η υπερβολή να μη λειτουργεί σε βάρος της κατανόησης των λεγομένων του από το κοινό, το οποίο χάνει έτσι κάποιες επιτυχημένες ατάκες. Το επικλινές σκηνικό και η σχεδόν χορογραφημένη, ανά διαστήματα, κινησιολογία των νέων ηθοποιών έδινε μια σύγχρονη δροσιά που συνδυαζόταν ευχάριστα με τα καλοδουλεμένα στη λεπτομέρειά τους κοστούμια εποχής του **Νίκου Χαρλαύτη**, κεντημένα ακόμη και σε δύσκολα ορατά από τους θεατές σημεία. Στη χρωματική παλέτα των κοστούμιών προστίθεντο και οι χρωματισμοί των φωτισμών της **Στέβης Κουτσοθανάση**, δημιουργώντας ρομαντικές πινακίδες ή, αντίθετα, τονίζοντας ευρηματικές εικόνες που έδιναν συγχρονικότητα στην ατμόσφαιρα εποχής. Τέτοιες είναι, για παράδειγμα, η σκηνή κατά την οποία ο ημίγυμνος κ. Ντάρσι εκτίθεται αμύχανος την ώρα του μπάνιου του στα όμματα της Ελίζαμπεθ. Ή, όταν αυτή αρχίζει να ρίχνει χώματα στα γυμνά της πόδια και στο μεσοπόρι της, για να επαληθεύσει στη συνέχεια την αδελφή του κ. Μπίγκλεϊ που την κατηγορεί ότι έφερε λάσπες στο σπίτι. Εξάλλου, το απόν αυτό σκηνικό πρόσωπο γίνεται ανά διαστήματα παρόν μέσω του λόγου του, που εκφέρουν τα άλλα, επί σκηνής, πρόσωπα πάντοτε, όμως, κρατώντας ανοικτό ένα ομηρελινό, δείκτη παροντικότητας του απόντος προσώπου της.

Με σειρά από ανάλογα ευρήματα (όπως οι πειστικότερες γάτες που κρατούν στα χέρια τους, σε μια απρόσμενη επίδειξη ευαισθησίας, οι δύο νεαροί), η σκηνοθεσία της Ιόλης Ανδρεάδη τέμνει παιγνιώδως με μοντέρνους τρόπους την παράσταση ενός έργου εποχής. Το παιγνιώδες, λιτό παίξιμο ακολουθούν στην ερμηνεία τους, ως επί το πλείστον, οι τέσσερις ηθοποιοί που υποδύονται τα νεαρά πρόσωπα της ιστορίας. Διακρίνεται σε αυτό ο **Αγν-σίλαος Μικελάτος** (κ. Μπίγκλεϊ) με μια ερμηνεία που ρέει μοιάζοντας ταυτόχρονα να κλείνει το μάτι στον ήρωά του. Δροσερή και απλή, εκφραστική και ειλικρινής στην ερμηνεία της είναι η **Ελεάνα Καυκαλά** ως Τζέιν. Θέλοντας, μάλλον, να τονίσει το ακατάδεκτο του χαρακτήρα του κ. Ντάρσι, ίσως υπερβάλλει σε κινησιολογικό στόμφο ο πάντα κα-

λός **Δημήτρης Μοθωναίος**, ο οποίος αναντίρρητα κυριαρχεί επί σκηνής. Δεν μου έγινε κατανοητό το διαρκώς μετωπικό παίξιμο της **Ευγενίας Δημητροπούλου** (Ελίζαμπεθ), όπως και το μόνιμο, γοητευτικό χαμόγελό της, που ελάχιστα αναδεικνυε τη χειραφετημένη, για την εποχή της, ηρωίδα της. Χωρίς αυτό να σημαίνει ότι η νεαρή ηθοποιός στερείται τη λάμψη που απαιτεί μια μεγάλη σκηνή. Η **Ιόλη Ανδρεάδη** σχεδίασε μια παράσταση μοντέρνα, δροσερή, ευρηματική, διαποτισμένη από την πρωτότυπη μουσική του **Γιάννη Χριστοφίδη**, κερδίζοντας το μεγάλο στοίχημα να μεταπλάσει μια εμβληματική νουβέλα εποχής σε σύγχρονο θέαμα που φιλοξενείται σε ένα απαιτητικό θέατρο.

Και είναι ευτύχημα ότι ο ιστορικός κινηματογράφος «Αλκυονίδες» ανακαινίστηκε σε ένα θελκτικό θέατρο χάρη στους **Γιάννη Κεντ** και **Πάνο Κατσαρίδη** των «Θεατρικών Σκηνών». Θα ήταν ευχής έργον και άλλοι ιστορικοί κινηματογράφοι, όπως το εντυπωσιακό ως χώρος «Αστρον» που ρημάζει, να έχουν την ίδια τύχη. Οι φωτογραφίες είναι του **Σταύρου Χαμπάκη**. **Α**

Η σκηνοθεσία της Ιόλης Ανδρεάδη τέμνει παιγνιώδως με μοντέρνους τρόπους την παράσταση ενός έργου εποχής

ΜΙΧΑΛΗΣ ΚΑΛΑΜΠΟΚΗΣ

Μιχάλης Καλαμπόκης, συνιδρυτής της Αθηναϊκής Σκηνής με τον Θεόδωρο Κάλβο, μιλάει στην ATHENS VOICE για το θέατρο, την ψυχολογία, την τέχνη, για το τι πρέπει να «έχει» ένας ηθοποιός, για τους στόχους του.

Πόσο εύκολο είναι σήμερα να επενδύσει κάποιος στην υποκριτική; Η επένδυση στην Τέχνη πάντα ήταν δύσκολη. Τόσο στο να σπουδάσει κανείς, όσο και να επενδύσει χρήματα για να δημιουργήσει μια παράσταση, να συγγράψει ένα βιβλίο ή να δημιουργήσει έναν πίνακα, ένα γλυπτό. Για να επενδύσει κάποιος αρχικά χρόνο στην Τέχνη πρέπει να τον «τυραννάει» από μικρή ηλικία. Η ζήτηση για σπουδές δεν άλλαξε με την οικονομική κρίση. Αλλά και σκεπτόμενος για τον εαυτό μου, δεν θα μπορούσα να με φανταστώ να έχουν περάσει τα χρόνια και να μην έχω ασχοληθεί με το θέατρο. Αναφορικά στην επένδυση την οικονομική στο πλαίσιο παραγωγών, ναι, η επιρροή ήταν πολύ μεγάλη. Ένας παραγωγός αποβλέπει και σε αντίστοιχα κέρδη. Και όσο η οικονομία της Ελλάδας βούλιαζε, οι κρατικές επιχορηγήσεις εξαφανίζονταν και οι φορολογήσεις ανέβαιναν, ολοένα και μεγαλύτερες εκπτώσεις γίνονταν σε παραγωγές. Θα μείνω ό-

Ένας ηθοποιός χρειάζεται όνειρο, υπομονή και μελέτη

Της ΕΡΡΙΚΑΣ ΡΟΥΣΣΟΥ, Φωτο: ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΜΙΧΑΗΛ

μως περισσότερο στην ίδια την ουσία της επένδυσης κάποιου σε αυτή την Τέχνη. Πέρα από την επαγγελματική προοπτική, όποιος έχει περάσει από την εμπειρία της σπουδής της υποκριτικής, έχει βιώσει τη δημιουργικότητα, το χτίσιμο της αυτοπεποίθησης, την πειθαρχία, τον αυτοέλεγχο και κυρίως μια μαγική ομαδικότητα που δεν τη βρίσκεις εύκολα σε άλλες σπουδές. Αν σε αυτά προσθέσεις και την επαφή με σημαντικές προσωπικότητες που διδάσκουν και τη διαρκή απορρόφηση γνώσεων, η επένδυση αυτή γίνεται ένα μαγικό ταξίδι. Ακόμα αναπολώ τα χρόνια των σπουδών μου στη σχολή του Εθνικού Θεάτρου και το ίδιο κέφι και μαγεία προσπαθώ να περάσω και στους σπουδαστές μου.

Με ποιο κριτήριο επιλέγετε τους διδάσκοντες στη σχολή σας; Όταν αποφάσισα να ιδρύσω την Αθηναϊκή Σκηνή δεν είχα εικόνα για

τα προγράμματα σπουδών των δραματικών σχολών της Ελλάδας. Οι προσλαμβάνουσές μου ήταν μόνο από το περιβάλλον του Εθνικού Θεάτρου όπου σπούδασα. Είχα σαν πρότυπο το μοτίβο εκπαίδευσης του Εθνικού και επειδή ένιωθα κάποιες ελλείψεις στράφηκα προς το εξωτερικό. Αυτή η κίνηση διαμόρφωσε ένα καινοτόμο πρόγραμμα σπουδών που βρήκε εξαιρετική ανταπόκριση στους σπουδαστές οι οποίοι αγάλισαν αυτό το νέο ρεύμα. Για πρώτη φορά στην Ελλάδα εντάχθηκαν στο πρόγραμμα σπουδών μαθήματα όπως η Ψυχολογία και η ψυχολογική ανάλυση ρόλων, η Ιστορία Τέχνης, η Μεταγλώττιση και άλλα που δεν υπήρχαν. Τη σχολή, σε ένα πολυάριθμο καθηγητικό προσωπικό, από την ίδρυσή της, την έχουν εμπιστευτεί καθηγητές όπως η Λυδία Κονιόρδου, ο Κοραής Δαμάτης, ο Νίκος Χαραλάμπος, ο Ισιδωρος Σιδέρης, ο Νίκος Μπουσδούκος, ο Περικλής Μοσχολιδάκης κ.ά. και από τις νεότερες γενιές που συνήθως πρόκειται για σκηνοθέτες της δικής μου γενιάς που συνυπήραμε

www.athensvoice.gr

Διαβάστε όλη τη συνέντευξη στο site

INFO

Αθηναϊκή Σκηνή Κάλβου – Καλαμπόκη. Αθανασίου Διάκου και Τζιραίων 13, έξω από το Μετρό Ακρόπολης, 2109222300. www.athstage.gr, fb: Athinaiki Skini

στο Εθνικό όπως ο Κώστας Γάκης, η Λίλλυ Μελεμέ, η Ερατώ Πίσση, η Βέρα Λάρδη, η Αλεξάνδρα Βουτζουράκη, ο Μάκης Παπαδημητρίου, ο Γιώργος Παπαπαύλου κ.ά. και σημαντικοί καθηγητές Τεχνικών μαθημάτων όπως η Μάρω Θεοδωράκη, η Χριστίνα Βασιλοπούλου, η Βάσια Λακουμέντα, ο Οδυσσέας Στεφανής, η Βίνα Παπαδοπούλου, ο Χάρης Γεωργιάδης, η Μαρίνα Μπλιάρη, ο Γιάννης Βασιλειάδης κ.ά.

Ως ψυχολόγος πιστεύετε ότι η υποκριτική είναι ένα είδος ψυχοθεραπείας; Από τα χρόνια των σπουδών μου στο Πάντειο Πανεπιστήμιο προσπάθησα με μελέτες, εργασίες και διαλέξεις να στηρίξω τη χρησιμότητα της Ψυχολογίας στο θέατρο αλλά και την αναγκαιότητα του Θεάτρου στην επιστήμη της Ψυχολογίας. Είχα την τύχη αλλά και ταυτόχρονα την ατυχία να είμαι από τους πρώτους που ασχολήθηκαν με αυτό το δέσιμο στην Ελλάδα. Τα τμήματα Ψυχολογίας ήταν ακόμα νεοσύστατα και η «περπατημένη» τότε ήταν ανασχολείται με το θέατρο να είσαι αφιερωμένος μόνο σε αυτό. Ήθελα να δείξω ότι μπορούσα να τα κάνω και τα δύο ταυτόχρονα αλλά και να πείσω ότι οι δύο αυτοί άξονες είναι αλληλένδετοι. Δε νοείται σκηνοθεσία χωρίς γνώσεις ψυχολογίας θεάματος. Δε νοείται ρόλος χωρίς βασικά στοιχεία ψυχοσύνθεσης.

Τι χρειάζεται να έχει ένας ηθοποιός για να είναι καλός; Όνειρο, πείσμα, κέφι, υπομονή, θάρρος, τεχνική, μελέτη, σωματική ευεξία, άρτια εκπαίδευση, εξυπνάδα.

Πώς αποφασίσατε να φτιάξετε τη Σχολή με τον Θεόδωρο Κάλβο; Από τα χρόνια που σπούδαζα στη σχολή του Εθνικού με προσέγγιζαν νεότεροι υποψήφιοι για να τους κάνω προετοιμασία για τη σχολή του Εθνικού Θεάτρου. Το ξεκίνησα με ιδιαίτερο κέφι κάτι που, ύστερα από αρκετές επιτυχίες εισόδου, οδήγησε να φτιάξω θεατρικό εργαστήριο. Σε αυτό έρχονταν άτομα που ήθελαν και να προετοιμαστούν και να δημιουργήσουν κάτι νέο. Η συνεργασία μου με το Θεόδωρο Κάλβο, που του χρωστάω πολλά, ήρθε εκείνη την περίοδο. Το εργαστήριο άρχισε να έχει όμορφα όνειρα αλλαγής της θεατρικής εκπαίδευσης και όταν ένιωσα αρκετά έτοιμος να επιχειρήσω, έκανα την κίνηση, βρίσκοντας αυτό τον υπέροχο χώρο σε μια από τις πιο ασφαλείς περιοχές της Αθήνας. Σε ένα ιστορικό νεοκλασικό στην Ακρόπολη.

Μιλήστε μας για τις παραγωγές σας. Το επαγγελματικό θέατρο της Αθηναϊκής Σκηνής έχει στόχο την έρευνα. Του παγκόσμιου ρεπερτορίου αλλά και έργων που δεν έχουν παρουσιαστεί πολλές φορές. Η Αθηναϊκή Σκηνή μετρά ήδη πολλές παραγωγές κάποιες εκ των οποίων μας σύστησαν στο κοινό με ένα όμορφο μεγάλο αγκάλισμα. Μέσα από αυτές έγιναν και ορισμένες αξιόλογες συνεργασίες με σημαντικούς σκηνοθέτες και φεστιβάλ της Ελλάδας και του εξωτερικού. Στις παραστάσεις συμμετέχουν και απόφοιτοι της σχολής και συχνά και κάποιοι μαθητές για πρακτική. Η Αθηναϊκή Σκηνή είναι το σπίτι και των αποφοίτων της που τους στηρίζει και επαγγελματικά. Έτσι ξεκινήσαμε με τον Άμλετ σε σκηνοθεσία του Νίκου Χαραλάμπος, συνεχίσαμε με το Βούτσεκ σε σκηνοθεσία δική μου και τους Τρελούς της Βαλένθια που παρουσιάστηκε επί δύο χρόνια, συνεχίσαμε με την Αλεξάνδρα Βουτζουράκη που σκηνοθετήσε τις Γειτόνισσες του Παντελή Χορν, ένα χαμένο έργο που το ξαναπαρουσιάσαμε μετά από 100 περίπου χρόνια, και το Να ντύσουμε τους Γυμνούς. Τα επόμενα δύο χρόνια έγινε μια σημαντική για την Αθηναϊκή Σκηνή παράσταση που στην ουσία παρουσιάστηκε σε μία από τις ελάχιστες φορές που έγιναν στην Ελλάδα, τον Εδουάρδο τον Β του Μάρλοου σε σκηνοθεσία Κοραή Δαμάτη. Πέρασε ανέβηκαν οι Πέρσες Shelter σε σκηνοθεσία δική μου, μια παράσταση που βασίστηκε σε έναν επιφανή και συνδύαζε το λόγο του Αισχύλου με μια σύγχρονη σκηνικά υπόθεση. Φέτος παρουσιάζω τη νέα μου δουλειά, τη Δωδέκατη Νύχτα του Σαίξπηρ, μια μεγάλη παραγωγή με έντονη αισθητική στο ανακαινισμένο θέατρο. Πρόκειται για μια από τις πιο γνωστές κωμωδίες του Σαίξπηρ σε μια παράσταση με ροκ στοιχεία επηρεασμένη από το βωβό κινηματογράφο, το τσίρκο και τα καρτούν. Η ανταπόκριση του κοινού μας οδήγησε σε παράσταση των παραστάσεων. ●

ΒΙΒΛΙΟ

Επιμέλεια:
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΜΠΙΡΜΠΙΛΗ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΟΥΛΙΑΡΑΣ

Ο Πρόεδρος της Εταιρείας Συγγραφέων μιλάει στην ATHENS VOICE

Της ΓΙΟΥΛΗΣ ΤΣΑΚΑΛΟΥ

Φωτό: ΘΑΝΑΣΗΣ ΚΑΡΑΤΖΑΣ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ /
ΕΚΔΟΣΕΙΣ /
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ /
ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

Κ

ύριε Χουλιάρα, ποιο ρόλο παίζει η Εταιρεία Συγγραφέων στην ελληνική λογοτεχνία και ειδικά σε μια εποχή κρίσης;

Τον ρόλο μιας συλλογικής συνείδησης, καθώς η προάσπιση της ελευθερίας του λόγου και της έκφρασης και των ηθικών και πνευματικών δικαιωμάτων των συγγραφέων συνιστά θεμελιώδη σκοπό της ίδρυσής της το 1981, με επίτιμο πρόεδρο τον Οδυσσέα Ελύτη. Κάθε φορά πρόκειται για σύνθεση. Κάθε συγγραφέας έχει τη δική του άποψη και οι απόψεις μπορεί να μη συμπίπτουν. Σωματείο μη κερδοσκοπικό και μείζων φορέας ποιητών, πεζογράφων, δοκιμιογράφων, μεταφραστών, κριτικών και άλλων ανθρώπων του λόγου που γράφουν στα ελληνικά, με αντεπιστέλλοντα και επίτιμα μέλη που είναι διακεκριμένοι νεοελληνιστές και επιφανείς ξένοι συγγραφείς, η Εταιρεία επιδιώκει την προαγωγή και εκπροσώπηση στο εξωτερικό της ελληνικής λογοτεχνίας και γλώσσας και την αλληλεγγύη προς συγγραφείς. Διοργανώνει πολιτιστικές εκδηλώσεις εθνικής και διεθνούς εμβέλειας, απονέμει τέσσερα βραβεία σε αναγνωρισμένους και πρωτοεμφανιζόμενους Έλληνες ή ξένους συγγραφείς που προάγουν τα ελληνικά γράμματα και τον πολιτισμό και έχει ενεργό εκδοτική δράση, που περιλαμβάνει ετήσιο Ημερολόγιο με πρωτότυπα κείμενα μελών της. «Λογοτεχνία & Επανάσταση (1821-2021)» είναι το θέμα του Ημερολογίου 2020 της Εταιρείας Συγγραφέων. Μετά από πρόταση της Εταιρείας καθιερώθηκε διεθνώς από την UNESCO η Παγκόσμια Ημέρα Ποίησης. Για να μην αναφερθώ σε εν ζωή μέλη, εκκλιπόμενα μέλη της περιλαμβάνουν την Κατερίνα Αγγελάκη-Ρουκ, τον Μανόλη Αναγνωστάκη, τον Νάνο Βαλαωρίτη, τον Πάννη Βαρβέρη, τον Πάννη Δάλλα, την Κική Δημουλά, τον Νίκο Εγγονόπουλο, τον Ουμπέρτο Έκο, τον Μάνο Ελευθερίου, τον Παύλο Ζάννα, την Άλκη Ζέη, τον Αλέξανδρο Κοτζιά, τον Μέννη Κουμαντάρη, τον Ζακ Λακαριέρ, τον Τάσο Λειβαδίτη, τον Δημήτρη Μαρωνίτη, τον Αντώνη Σαμαράκη, τη Διδώ Σωτηρίου, τον Σέιμους Χίνι και πολλούς άλλους.

Ποιες είναι οι προοπτικές και τι προσόντα πρέπει να έχει ένας συγγραφέας για να γίνει μέλος; Ποιος αποφασίζει για αυτό; Βασική προϋπόθεση για να εκλεγεί κάποιος μέλος αποτελεί έργο αναγνωρισμένης από την κριτική λογοτεχνικής αξίας. Υποψήφιοι για μέλη πρέπει να προταθούν από επτά ήδη μέλη της Εταιρείας και να υπερψηφισθούν με αυξημένη πλειοψηφία από την ετήσια Γενική Συνέλευση σε μυστική ψηφοφορία. Η Εταιρεία Συγγραφέων δεν είναι ένας σύλλογος στον οποίο εγγράφονται μέλη ούτε αποφασίζει κάποια επιτροπή ή το Διοικητικό Συμβούλιο. Αποφασίζουν οι ομότεχνοι. Η διαδικασία αυτή αξιολόγησης από ομότιμους (peer review, όπως λέγεται διεθνώς) είναι ο τρόπος με τον οποίο ακαδημαϊκοί φορείς επιλέγουν μέλη τους και επιστημονικά περιοδικά αποφασίζουν ποια άρθρα θα δημοσιευτούν. Οι προοπτικές είναι δύσκολες, επομένως, καθώς πρέπει να συγκεντρωθεί ο απαιτούμενος αριθμός ψήφων σε μυστική ψηφοφορία. Κάποιοι γίνονται μέλη μετά από επανειλημμένες προσπάθειες, έχοντας μεσολαμβάνει επιπλέον δημοσιεύσεις που δικαιολογούν εκ νέου υποψηφιότητα.

Συχνά βρίσκεστε σε ταξίδια στο εξωτερικό. Τι ακούτε για μας; Διαφέρει ο ξένος αναγνώστης από τον Έλληνα;

Υπάρχουν πολλά κοινά στοιχεία. Δοκιμασμένοι αναγνώστες σε διαφορετικές χώρες έχουν στενότερη μεταξύ τους συνάφεια από τη συγγένεια που συνδέει όσους μιλούν την ίδια γλώσσα, ενώ διαιρούνται σε όσους διαβάζουν και σε όσους δεν διαβάζουν. Παραμένει δύσκολο να βρεις βιβλία πέρα από εκείνα που προωθούνται. Στα ελληνικά, όπως και σε άλλες γλώσσες με περιορισμένο αριθμό αναγνωστών, έχουμε την τύχη να γίνονται πολλές μεταφράσεις. Αναγνώστες που παρακολουθούν ξένα περιοδικά, τα οποία φιλοξενούν Έλληνες συγγραφείς, εμφανίζονται ενημερωμένοι. Ωστόσο ο μέσος ξένος αναγνώστης ρωτά: Πατί δεν γνωρίζουμε τι γράφετε στην Ελλάδα; Η ίδια ερώτηση απευθύνεται από εμάς σε ξένους συγγραφείς. Ποιους ξένους συγγραφείς που γράφουν σήμερα γνωρίζει ο μέσος Έλληνας αναγνώστης;

Ποια είναι η θέση της Ελλάδας στην παγκόσμια λογοτεχνία σήμερα; Υπάρχει ελπίδα ή έχουμε επαναπαυτεί στις δόξες του παρελθόντος; Κατ' αρχάς πρέπει να χαιρετίζεται η βράβευση, αναγνώριση και παρουσία στο εξωτερικό Ελλήνων συγγραφέων, μελών ή όχι συλλογικών φορέων. Απαραίτητη είναι η υποστήριξη της παρουσίας αυτής (σε διεθνή φεστιβάλ, εκθέσεις βιβλίου, ανθολογίες, αφιερώματα ξένων περιοδικών κ.λπ.) και η στήριξη μεταφράσεων από τα ελληνικά – ιδίως στην κοινή γλώσσα της εποχής μας, που είναι τα αγγλικά, όπως κάποτε ήταν τα ελληνικά. Πρωτοβουλίες δεν εντάσσονται αποτελεσματικά σε μια στρατηγική προβολής χωρίς ανάλυση για τις συνθήκες που επικρατούν σε σχέση με τη θέση της ελληνικής λογοτεχνίας στο εξωτερικό. Στο ερώτημα επιχείρησα να απαντήσω συνοπτικά σε ημερίδα του περιοδικού Literature.gr. Με δυο λόγια, θα έλεγα ότι η θέση της Ελλάδας είναι τόσο προβλεπόμενη ώστε να αποβαίνει εις βάρος σύγχρονων συγγραφέων, σε συνθήκες μικρού αριθμού μεταφράσεων από άλλες γλώσσες στα αγγλικά και εκθραναγνώσις, όπως την ονομάζω. Σε έναν παγκόσμιο πολιτιστικό καταμερισμό, υπάρχει σκληρός ανταγωνισμός για λίγες θέσεις στα ράφια της διεθνούς λογοτεχνίας. Θέσεις που θα μπορούσαν να διεκδικήσουν τα ελληνικά σε μετάφραση είναι ήδη κατειλημμένες από σπουδαίους συγγραφείς της αρχαιότητας, με αποτέλεσμα σχεδόν μόνον ο Καβάφης να είναι παγκοσμίως αναγνωρισμένος. Ενοείται ότι οι κάθε φορά εκπρόσωποι της ελληνικής λογοτεχνίας θα πρέπει να μπορούν να απευθυνθούν σε ξένο κοινό. Επιπλέον, τίποτε από όλα αυτά δεν έχει σταθερότητα, αν δεν προστατεύονται τα πνευματικά δικαιώματα των δημιουργών, ενώ θεωρώ ώριμο το αίτημα να νομοθετηθούν φορολογικά κίνητρα για Έλληνες δημιουργούς, αλλά και ξένους που θα ήθελαν να γράφουν στη χώρα μας.

Αρκετοί κατηγορούν τους διανοούμενους ότι έχουν γίνει μέρος της ελίτ. Τι απαντάτε; Λόγου του ρόλου τους οι διανοούμενοι μοιάζουν με «ανιχνευτές», που συνοδεύουν άμαξες εποίκων και στρατιωτικά αποσπάσματα, σε ταινίες γουέστερν. Άλλοτε στη σκηνή του διοικητή και άλλοτε στην πρώτη γραμμή. Κάποιες φορές και με τους αυτόχθονες, έστω νομίζοντας ότι ξεπερνούν τη γενοκτονία της διαίρεσης μεταξύ καουμπούδων και Ινδιάνων, που αλλιώς θα είχαν ονομαστεί, αν ήξερε ο Κολόμβος πόσο πήγαινε. Το ζήτημα είναι αν εξαγοράζονται από την κολακεία και κάποια προνόμια ή αν επιμένουν να περιγράφουν ανθρώπους και έδαφος όπως τα ανιχνεύουν.

Ο Γιώργος Χουλιάρης τι δηλώνει ακριβώς; Ποιτής, διπλωμάτης, πεζογράφος, δοκιμιογράφος, μεταφραστής; Εξαιρώντας συντομογραφικούς προσδιορισμούς σε ανακοινώσεις, βιογραφικά κ.λπ., ο Γιώργος Χουλιάρης προτιμά να μη δηλώνει τίποτε. Το γράψιμο αποτελεί άλλωστε «αδύλωτη» και κυρίως χειρωνακτική εργασία. Αν χρειάζεται κάτι να δηλωθεί, αυτό ας είναι «αναγνώστης» και κατά συνέπεια «γραφιάς», αφού γράφει και ανάγνωση προϋποθέτουν η μία την άλλη. Ο συγγραφέας γράφει για να έχει κάτι να διαβάσει, ενώ ο αναγνώστης διαβάζοντας γράφει. Θεωρώ σπουδαία τέχνη τη μετάφραση. Μεταφραστής είναι και ο συγγραφέας που μεταφράζει στο χαρτί όσα κλέβει από το κεφάλι του ή από άλλα κεφάλια. Θεωρώ κατ' εξοχήν (και κατά πόλιν) κορυφαία δοκιμή το δοκίμιο, όπου δοκιμάζονται οι αντιφ(ρ)άσεις του λόγου. Με συγκινεί η μη αυτοκίνητη, αλλά πεζή πορεία της πεζογραφίας, με τρόπους που θυμίζουν άσκοπους περιπατητές ενώ συγκινούνται σε τοπία της φαντασίας. Διπλώνοντας το γραμμένο χαρτί, ο διπλωμάτης τόσο πιο τελεματικά εκπροσωπεί τη δική του πλευρά όσο πιο ιθαγενής γίνεται της πλευράς που τον φιλοξενεί, διαδικασία που ισχύει στη λογοτεχνία. Όλα αυτά προϋποθέτουν κάποια μέθοδο του ποιείν, έστω και αν ο τίτλος του «ποιητή» θα έπρεπε να αποδίδεται μετά θάνατον. Μεθοδολογιστής νομίζω είχα δηλώσει σε κάρτα ξενοδοχείου στο Παρίσι, όταν περαστικός έγγραφα το «Εικονομαχικά». Αργότερα, δεκαετίες πριν προκύψουν οι εκπομπές μαγειρικής, αναδείκνυα τον μάγειρα ως πρότυπο δημιουργού. Λεξικογράφος θα έλεγα την περίοδο του «Λεξικού αναμνήσεων». Υπάρχει συνεχής ώσμωση στη λογοτεχνία. Η ποίηση είναι μήτρα από την οποία εκλύονται τα είδη του λόγου.

Ανήκετε στη γενιά του '70. Τι καθιστά τη γενιά αυτή διαφορετική από όσα προηγήθηκαν ή ακολούθησαν; Το αν ανήκω ή όχι σε μια γενιά είναι θέμα ηλικίας, δηλαδή χρονολογιών πρώτων δημοσιεύσεων, όπως και εκλεκτικής συγγένειας με άλλους, που εξίσου καλώς ή κακώς διευκολύνεται η κριτική να εντάξει κάπου, ακόμη και χωρίς συνάφεια λόγου. Η «γενιά των εβδομήντα», όπως την ονομάζω, γενιά ποιητών κυρίως, έζησε τα κρίσιμα της χρόνια (μεγαλώνοντας αισθητικά, κοινωνικά κ.λπ., όταν ήταν περίπου 20 ετών το 1970) με τρόπο «διπλό»: εντός και εκτός δικτατορίας. Αρχικά βρέθηκε στα γράμματα σε περίοδο με έντονο εξω-λογοτεχνικό ενδιαφέρον για την ποίηση (σε αντιστοιχία με εμπειρίες ποιητών στην τότε Ανατολική Ευρώπη), ενώ το ενδιαφέρον αυτό άρχισε να εκλείπει μετά την κατάρρευση της δικτατορίας (σε αντιστοιχία με εμπειρίες συρρικνώσεως της λογοτεχνίας στη Δυτική Ευρώπη).

Τι ζητά κανείς από συγγραφείς με όσα διαδραματίζονται σήμερα; Πλήγματα και καθημερινές δυσκολίες κουράζουν, προκαλούν απογοήτευση, οδηγούν σε παραίτηση. Ας συνεχίσει όμως να μας γοητεύει το μυστήριο της ζωής. Από συγγραφείς μπορεί να ζητά κανείς σοβαρότητα, που είναι το αντίθετο της σοβαροφάνειας, επιμονή, υπομονή, γενναιοδωρία προς άλλους. Καθώς συσσωρεύονται τα φύλλα της γραφής ανορθώνουν μια πλατφόρμα από όπου κάτι μπορεί να ειπωθεί, πριν χαθεί σε κακοφωνίες. Από συγγραφείς, εκείνο που κυρίως πρέπει να ζητάμε και να επιζητούν οι ίδιοι είναι να γράφουν καλύτερα.

Έχετε καταθέσει πλούσιο συγγραφικό έργο και έχετε κερδίσει επάξια βραβεία και μια θέση στην καρδιά των αναγνωστών σας και στην εκτίμηση των ομοτέχνων σας. Το «Λεξικό αναμνήσεων» είναι ένα ιδιόφυές βιβλίο. Τελικά η λογοτεχνία δεν είναι μόνο παρηγοριά και ψυχαγωγία, είναι κάτι μαγικό. Ζω με τη μαγεία του λόγου ως αναγνώστης. Αυτό που θέλω από κάθε δικό μου αναγνώστη είναι διαβάζοντας να γράφει το δικό του βιβλίο. Υπάρχουν πολλοί τρόποι να διαβάσεις ένα λεξικό. Προτιμώ να διαβαστεί το βιβλίο από το να μιλήσω για αυτό. Μια περίληψη βέβαια μπορεί να σταλεί σε κάποιον που θα ήθελε να μιλήσει για το βιβλίο χωρίς να το έχει διαβάσει, όπως άλλωστε προδιαγράφεται στο «Λεξικό αναμνήσεων», που επίσης προσκαλεί αναγνώστες να στείλουν συμπληρωμένο ερωτηματολόγιο στον εκδοτικό οίκο, αν επιθυμούν να τους συμπεριλάβει ο συγγραφέας σε μελλοντικές αναμνήσεις του.

Γράφετε κάτι αυτό τον καιρό; Διαρκώς γράφω. Για τον καιρό. Μόλις βρω καιρό. Επειδή δεν έχω καιρό. Σε οθόνες, στο χαρτί, στην άμμο, όπου μπορώ. Μικρός σταμάτησα να γράφω στους κορμούς των δέντρων ή στα σώματα των ανθρώπων, όταν κατάλαβα ότι αυτό πληγώνει.

Μου έκανε μεγάλη εντύπωση το χιούμορ που έχετε... Μπορείτε να μας πείτε πώς μεγαλώσατε και λίγα πιο προσωπικά πράγματα για σας και τη ζωή σας, αν δεν γίνονται αδιάκριτη; Η αδιακρίσια επιτρέπεται εφόσον είναι εναντίον των δικαίωσών, έμαθα μεγαλώνοντας με γυναίκες, τη μητέρα μου, τις αδελφές της, τη χήρα γιαγιά μου, τη νεαρή νονά μου. Ο πατέρας μου με αγαπούσε και έλειπε στη δουλειά του. Φυσικά είμαι εργασιομανής, αν και υποστηρίζω τη ραθυμία. Μετά το γυμνάσιο έφυγα με υποτροφία στην Αμερική, όπου πήγα να μάθω πώς κυβερνάται ο κόσμος, και όχι στην Οξφόρδη. Ήμουν καλός σε εξετάσεις, όταν επικεντρωνόμουν. Δεν συνέκρινα τον εαυτό μου με άλλους. Από μικρός διάβαζα. Μετανιώνω, θυμίζω στο Λεξικό, που δεν έχω κάνει περισσότερα λάθη. Πήγα με στοστό από το αεροδρόμιο Κένεντι στην Καλιφόρνια και πέρασα με εμπορικό καράβι τον Ατλαντικό. Καθώς οι εποχές είχαν αλλάξει, αυτά δεν τα έλεγα στους φοιτητές μου, όταν δίδασκα στη Νέα Υόρκη. Για φίλους θα έκανα τα πάντα, εκτός από το να τους πω ότι έκαναν κάτι καλά, αν δεν το έκαναν. Συνέπεσε και βρέθηκε σε δουλειές και συλλογικές προσπάθειες, όπου αφιέρωσα πολύ χρόνο και κόπο. Κανείς δεν μπορούσε να καταλάβει τι επιδίωκα, καθώς τίποτε δεν επιδίωκα. Αυτό με προστάτευε από τη μαγία των άλλων κάπου να σε κατατάξουν. Διαρκώς προσπαθούσα να κλέψω χρόνο να γράψω. Διαρκώς έκανα πράγματα που δεν μου άφηναν χρόνο. Είχε έντονα στοιχεία ρομαντισμού η ζωή μου, ώστε να μην μπορώ να ανεχθώ τον ρομαντισμό στην ποίηση. Το χιούμορ, που εκφράζει αυτοσαρκασμό, είναι χυμός που βοηθά να κωνέψεις την ύπαρξη. Η ζωή παραμένει άλλοθι και η τέχνη δικαιολογία. Είναι μάλλον προτιμότερο να χάνονται πίσω από παραβάν όσοι μιλούν και γράφουν. Η θέση του συγγραφέα είναι να μένει αόρατος μέσα σε αυτόματο μηχανήμα. Ρίχνουν κέρματα και εκείνος σπρώχνει τα αναψυκτικά προς τα έξω. **Α**

Η ζωή παραμένει άλλοθι και η τέχνη δικαιολογία. Είναι μάλλον προτιμότερο να χάνονται πίσω από παραβάν όσοι μιλούν και γράφουν.

BIBΛΙΟ

ΤΟ ΠΟΤΑΜΙ ΤΗΣ ΑΓΡΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΛΗΣ ΜΝΗΜΗΣ

Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΡΑΥΤΟΠΟΥΛΟΥ

«Τότε, με το τέλος του πολέμου, εμείς δεν είδαμε σουκιά, σε άσχημες καταστάσεις πάλι μπλέξαμε»

Στον πόλεμο και στις «καταστάσεις» εκείνες ζουν, πεθαίνουν (σκοτώνονται, κατά προτίμηση) ή ξενιτεύονται οι ήρωες του Δημήτρη Πετσετίδη, στα τελευταία είκοσι ένα διηγήματα που μας άφησε φεύγοντας για πάντα, πριν δυο χρόνια ακριβώς. Η θεματογραφία του χρονικά συμπίπτει με τον βίο του (1940-2017), είναι καθαρά βιωματική, με αυτοβιογραφικό κέντρο την παιδική και εφηβική ηλικία, στη γενέτειρα Σπάρτη και τη Λακωνία: μια περιοχή φοβερά δοκιμασμένη από την αποχαλίνωση των παθών, την αυτοδικία και την κακουργία ιδίως των νικητών του εμφυλίου.

Η εμπειρία αυτή τοποθετείται σε μια ενδοχώρα, θα την έλεγα, από βίους, σχέσεις, αναμνήσεις προηγούμενων γενεών, από ό,τι λέγεται ζωντανή παράδοση και τοπικότητα. Ιδιαίτερη πτυχή, σ' αυτή την «Κατάσταση» – όπως την έλεγαν ουδετεροποιώντας τον φονικό χαρακτήρα της – ήταν η τερατώδης συνάντηση της παιδικής ηλικίας με τον θάνατο και την κτηνωδία, κάτι που χρωματίζει βαριά την επιβεβαιωμένη «κοινοτοπία του κακού»: ο εμφύλιος, ο πιο «δημοκρατικός» πόλεμος, έλυνε τα χέρια στα ορμήματα, τη μνησικακία και την κατωτερότητα· ο φόνος γινόταν συνηθισμένο, καθημερινό συμβάν, επεισόδιο στο καφενείο, κάτι σαν μια παρτίδα τάβλι: «Μια ανοιξιότικη ημέρα του Απριλίου του 1947, ενώ έπινε τον καφέ του στην πλατεία του χωριού, ο γνωστός δολοφόνος Γιάννης Παύλακας [...] κάθισε σε μια καρέκλα απέναντί του και χωρίς περιστροφές τον ρώτησε: “Εσύ είσαι, ρε παλικάρι, ο Κώστας ο Κροκεάτης;” Και πριν ο άλλος προλάβει να του απαντήσει, τον πυροβόλησε στην καρδιά».

Η συνέχεια του διηγήματος είναι... πραγματική συνέχεια: «Ο πατέρας του Κώστα είχε εκτελεστεί τον Νοέμβριο του 1943 μαζί με άλλους κατοίκους του χωριού από τους Γερμανούς. Κουκουλοφόροι συγχωριανοί είχαν καταδώσει τους άτυχους πατριώτες στους κατακτητές».

Η συνέχεια: «Όταν έφυγαν οι Γερμανοί, ενώ είχαμε τα δικά μας εδώ και βγάζαμε τα μάτια μας μεταξύ μας – λύνανε οι άλλοι τις διαφορές τους με τα όπλα κι εμείς υποφέραμε και από την αγριάδα των μεν και από την αγριάδα των δε –, τότε η Λιάκαινα σε κατηγόρησε με ψέματα στον Κουκορό το φονιά...»

Προφανώς ο συγγραφέας τοποθετείται στην παράταξη των πτηνών του εμφυλίου, αλλά έχει απορρίψει τις παρωπίδες: «Όλοι φταίνε, όλοι μαζί τα κάνανε αυτά που γίνονταν τότε. Και οι μεν και οι δε», λέει ένα δευτερεύον πρόσωπο. Και επικαλείται δυο αντίθετα επεισόδια, όπου, χωρίς να κατονομάζονται, γίνεται φανερό ποιοι είναι οι «μεν» και ποιοι οι «δε». («Στο πρακτορείο», σ. 89)

Οι ένοπλες συγκρούσεις ελάχιστα περιγράφονται (στο διήγημα «Προδοσία» π.χ.) γιατί ο πόλεμος έχει κριθεί: «Τα κεφάλια των δυο φίλων εκτέθηκαν αρχικά στην πλατεία του χωριού του Σταύρου και εν συνεχεία στην πλατεία του χωριού του Θεοφίλη»...

Κυριαρχούν οι τρομοκράτες, από εκδικητές μόνιμοι πια φονιάδες, με εξασφαλισμένη ατιμωρησία· είδος «εν επαρκεία» που αναδύεται από τα σπλάχνα του «λαού» με την παραμικρή ευκαιρία στην ιστορία: Προκάς, Παύλακας, Χρωμέας, Γιαννάκος... είναι τα ψευδώνυμα γνωστών αρχιτρομοκρατών που αιματοκύλησαν τη Μάνη. «...ο Γιαννάκος δολοφόνησε περισσότερους από χίλιους ανθρώπους. Λένε ότι ηδονίζονταν να βασανίζει και να σκοτώνει» («Εν τιμή», σ. 138). Δεν βασανίζει μόνο μέχρι θανάτου, για ασήμαντη αιτία – μια μάνα επειδή ο γιος της έφυγε από το χωριό χωρίς την άδειά του – αλλά προσπαθεί να σκοτώσει και την ψυχή: «Έβαλε το γιο να σκοτώσει τη μητέρα του και τον άφησε να φύγει, για να ηδονίζεται καθώς έβλεπε το σαλεμένο λογικό στα τρομαγμένα μάτια του παιδιού». (σ. 142)

Αν είναι μονοθεματική αυτή η συλλογή διηγημάτων, το «μόνο» θέμα της, πέρα από τη φρίκη της τρομοκρατίας, είναι η απώλεια και η απομάκρυνση, η νοσταλγία των φίλων και συγγενών, η μετανάστευση, η χαμένη ομορφιά της φύσης και η ισοπεδωτική «πρόδος». «...ας όψεται η μετανάστευση που ερήμωσε τα χωριά», καταλήγει μια «οικογενειακή ιστορία» (τίτλος του διηγήματος). Και στο διήγημα «Μυλωνάς»:

«Τα σπίτια στο ποτάμι ερήμωσαν, δεν μένει πια κανείς, οι μύλοι γκρεμίστηκαν, τα βαγένια τους σάπισαν. Τη φερωτή του δικού μας μύλου την είχα παρατήσει στην κάμαρα κάτω από το σπίτι μου. Μου την έκλεψαν, κλέβουν όλα τα σιδερικά». «Κι έμεινε ερημωμένη η Βαρδούνια, ο μύλος, η “Νερατζιά”, χάθηκε μέσα σ' ένα βουρκότοπο γεμάτο βάτα, βούρλα, κισσούς και αγριόχορτα, το βαγένη του σάπισε».

Υπάρχουν πολλές σελίδες με αυτοβιογραφική αφετηρία, κομμάτια από οικογενειακές ιστορίες, από τις δύσκολες σχέσεις με τον πατέρα, από τους πρώτους έρωτες, από τη στρατιωτική θητεία κατά την επταετία της χούντας, από τα επαγγέλματα και τις φιλίες. Όλα τα παρασύρει το ποτάμι του χρόνου, από τη μνήμη στη λήθη, με τη νοσταλγία πέρα από τη φθορά και την απώλεια.

Ο Δημήτρης Πετσετίδης έμεινε πιστός στο διήγημα όσο ελάχιστοι στη γραμματεία μας. Τα σαράντα χρόνια της λογοτεχνικής παρουσίας του κλείνουν με τη συλλογή αυτή, τελευταίο εγκάρδιο νεύμα, μακριά από το ποτάμι. ■

Δημήτρης Πετσετίδης
Μακριά απ' το ποτάμι
Διηγήματα
εκδ. Καστανιώτη,
Οκτώβριος 2019

Αυτά και οι Μετακομίσεις

Κυκλοφόρησε πρόσφατα ένα αταξινόμητο μικρό βιβλιαράκι, το καινούργιο βιβλίο του Δημήτρη Φύσσα, μια συλλογή με 27 διηγήματα και δυσταξινόμητα πεζά με τίτλο «Αυτά και οι Μετακομίσεις» από τις εκδόσεις της Εστίας.

Είναι μόλις το δεύτερο βιβλίο του Δημήτρη Φύσσα με διηγήματα – έχουν προηγηθεί μερικά μυθιστορήματα, τρία ποιητικά, μια νουβέλα, έρευνες, η μεταγραφή του στις μελέτες του Ροϊδη και οι συμμετοχές του σε τέσσερις συλλογικούς τόμους.

Πρόκειται για μια «μυστήρια» έκδοση, λέει ο συγγραφέας, που ο τίτλος της εξηγείται μόνο εν μέρει στο τελευταίο κομμάτι του τελευταίου μέρους. Πρόκειται για τρία βιβλία σε συσκευασία ενός, τρία μέρη σαφέστατα χωρισμένα μεταξύ τους. Το πρώτο αποτελείται από κομμάτια επιστημονικής φαντασίας και πολιτικής φαντασίας, που σχολιάζουν με ένα «λοξό» τρόπο την επικαιρότητα – μια καθηγήτρια χημικός που χαλάει την «πιάτσα» και ξεδεύει χρόνο και χρήμα για τους μαθητές της για τα οποία δεν πρόκειται να κερδίσει τίποτα προσωπικό και πέφτει θύμα ξυλοδαρμού από αγνώστους τον Μάη του 2008, η «μάχη του Βοτανικού» γύρω από το σουνιτικό τέμενος της Αθήνας που αφήνει

πίσω του νεκρούς τους ομήρους και τους τζιχαντιστές που τους κρατούσαν και τραυματίες και λήγει με την πλήρη καταστροφή του κ.ά.

Το δεύτερο μέρος έχει διηγήματα υποτίθεται «κανονικά», από αυτά με αρχή, μέση και τέλος: ένας αγώνας ποδοσφαίρου, μια άστεγη που δίνει πολύτιμες πληροφορίες για τη στήλη City Lover στην Athens Voice, ένα ραντεβού στο σινεμά Άστρον, μια μάνα-σκύλα που βασανίζει τις κόρες της. Το τρίτο, πάλι είναι πειραματικό και το αποτελούν «μυοντζάι, λίστες, ένα ποίημα, ειδήσεις, σημειώματα, αγγελίες και άλλα απρόσμενα» – από ένα γερογάτο μαστούρη, στις μικρολίστες της παιδικής ηλικίας με τα λάφυρα από την Αμερική, γνωριμίες στο Fb, φόνους στα ψιλά των εφημερίδων, ενθύμια φιλίας και άλλα – μπορεί και αυτοβιογραφικά.

Τέλος, έχουμε και το Πατριώτη 402: «Νεκρός με μια σφαίρα στο κεφάλι έπεσε προχτές, Δευτέρα βράδυ, στην οδό Πατριώτη ο συγγραφέας Δημήτρης Φύσσα, 64, που γύριζε σπίτι του με το ποδήλατο του...». Αυτό, ευτυχώς παρά τις... μετακομίσεις, πρόκειται ασφαλώς για μυθολογία και είναι ένα από τα δυνατά κομμάτια αυτού του αναπάντεχου βιβλίου «Αυτά και οι Μετακομίσεις». Ενός βιβλίου με διεισδυτικές παρατηρήσεις που επιβεβαιώνουν την ιδιαίτερη ικανότητα του Δημήτρη Φύσσα να κινείται με άνεση ανάμεσα στη μυθολογία, στην ιστορία, στην πραγματικότητα. Κάτι που ξέραμε ήδη από τα προηγούμενα βιβλία του και τις εκατοντάδες άρθρα που έχει γράψει ο συγγραφέας, δημοσιογράφος, ραδιοφωνικός παραγωγός και πρόσφατα δημιουργός του φεϊσμπουκικού περιοδικού με τίτλο «Η Δόξα του Ετερόκλιτου».

Υ.Γ. Όποιος ενδιαφέρετε μπορεί να το ψάξει στη διεύθυνση www.facebook.com/profile.php?id=1254160227 για να διαβάσει μεταξύ άλλων (μουσική, πόλη, σκάκι, γάτες, φωτό κλπ) παρουσιάσεις βιβλίων και περιοδικών από τον ίδιο τον Δημήτρη Φύσσα αλλά και άλλους/ες, καθώς και προτάσεις των ίδιων των εκδοτών. ●

Μάντεψε ποιος ήρθε για τα γενέθλιά σου;

(FETE DE FAMILLE) **

ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ: Σεντρίκ Καν ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΟΥΝ: Κατρίν Ντενέβ, Εμανουέλ Μπερκό, Βενσάν Μακένι, Σεντρίκ Καν

Τα μέλη μιας μεγάλης οικογένειας στη Νότια Γαλλία συγκεντρώνονται για να γιορτάσουν τα 70ά γενέθλια της μητέρας. Το γιορτινό κλίμα θα ανατραπεί με τον ερχομό της μικρότερης κόρης της φαμίλιας που έλειπε για σχεδόν τρία χρόνια.

Η στάσιμη θεατρική δομή της ταινίας του Σεντρίκ Καν που έχει ως θέμα τις σχέσεις των μελών μιας δυσλειτουργικής οικογένειας, υπονομεύει κάπως τα χαρακτηριστικά της ανάλαφρης κομεντί που ίσως επιδίωκε ο γάλλος σκηνοθέτης. Το σύνολο χαρακτήρων που συνυπάρχουν μεταξύ ανώδυνων σκηνών αλλά και επεισοδίων με οριακές αντιπαραθέσεις, χρησιμεύει στον σκηνοθέτη ώστε να αναδειχτεί –για πρώτη φορά σε ταινία του Καν– τόσο έντονα ο δυναμισμός της γυναίκας. Το γυναικείο στοιχείο, που δένεται σφιχτά γύρω από το δίπολο της μητέρας και της εξαφανισμένης κόρης, παρουσιάζεται με φροντίδα και ειλικρίνεια από τον σκηνοθέτη στην 11η ταινία του. Ο Καν επιδιώκει να μετατρέψει τα «Γενέθλια» σε μια κομψή, με πικάντικες λεπτομέρειες και ζεστή ταινία, που θα αναδεικνύει όλο το φάσμα της σύγχρονης γυναίκας. Οι ηρωίδες του είναι κωμικές, τραγικές, επιπόλαιες, δυναμικές, συγκινητικές μα πάνω από όλα ανθρώπινες. Τα περισσότερα φλας φυσικά πέφτουν στο τιμώμενο πρόσωπο που δεν είναι άλλο από την απαστράπτουσα και επιβλητική Κατρίν Ντενέβ –η πρώτη συνεργασία του σκηνοθέτη με τη σταρ– αλλά το ζουμί της ιστορίας (ο ανταγωνισμός, τα κληρονομικά που γεννούν αντιπαλότητες, τα απωθημένα των παλιών ημερών) προκύπτει από τους σκληρούς και συνάμα ζωντανούς διαλόγους μεταξύ των υπόλοιπων γυναικείων χαρακτήρων. Ο Καν προσπαθεί φιλότιμα το διηγηματικό ύψος του να αποφύγει τις συνήθειες αγκυλώσεις της φλύαρης και κουραστικής γαλλικής κομεντί. Κάποιες φορές τα καταφέρνει (τα στιγμιότυπα στο εορταστικό τραπέζι κουβαλούν την παράνοια που έχουν οι μαζώξεις μιας συνηθισμένης οικογένειας όπου η αγάπη, η τρυφερότητα αλλά και η ένταση κυριαρχούν), κάποιες άλλες όχι τόσο καλά – οι σκηνές των αντρών είναι στα όρια της καρικατούρας. Ενδιαφέρουσα λεπτομέρεια: το ρόλο του μεγάλου αδερφού που προσπαθεί να λύσει όλα τα προβλήματα της οικογένειας κρατά ο ίδιος ο σκηνοθέτης.

ΣΙΝΕΜΑ

Του ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΑΪΜΑΚΗ

JUST THE NOTES

Μάντεψε ποιος ήρθε για τα γενέθλιά σου; (*)
Δύσκολη οικογενειακή γιορτή

Μυρτώ μου, SOS! Βγαίνω κουρέλι από σχέση βασανιστική και μακροχρόνια με την απόφαση να ζησω την εποχή της μεγάλης ελευθερίας, ανεξαρτησίας, μοναξιάς (έστω), εργένικου ξεμπουκώματος και φυσικά επούλωσης σχεσικών τραυμάτων. Αμ δε! Ο έρωτας ξανάρθε από κει που δεν το περίμενα και με πέτυχε κατακέφαλα. Το καινούργιο αγόρι έχει όλα τα καλά του κόσμου σε σημείο να αναρωτιέμαι τι καλό έκανα εγώ σ' αυτή τη ζωή και μου τον έφερε δώρο. Δώρο; Όχι ακριβώς. Με φλερτάρει, με γλυκοκοιτάζει, μου γλυκομιλάει αλλά κίνηση δεν κάνει. Και όσο δεν κάνει κίνηση αυτός, τόσο ξεροπήνομαι εγώ. Τι κάνω, Μυρτώ μου; Ορμάω ή το αφήνω κι αν κουνηθεί κουνήθηκε;

Δεν είναι ή ορμάω ή το αφήνω, υπάρχει και τρίτος δρόμος – μα τίποτα δε σας διδάξαν τα πολιτικά διλήμματα μια ζωή σ' αυτή τη χώρα; Τα 'χουμε ξαναπεί για τη μέθοδο του καρταετού: αμολλάω καλούμπα και μαζεύω. Τσεκάρω αντιδράσεις. Ξανα-αμολλάω καλούμπα και ξαναμαζεύω. Ξανα-τσεκάρω αντιδράσεις. Αν δεν προχωρήσει σε κάποια πρωτοβουλία μέσα σε δυο τρεις (άντε τέσσερις, αν είναι πολύ διστακτικός) εβδομάδες, παίζω το τελευταίο μου χαρτί κι εξαφανίζομαι εντελώς. Ε διάολε, αν γουστάρει θα αγχωθεί, θα αναρωτηθεί, θα με ψάξει. Αν δε με ψάξει, συνειδητοποιώ ότι όλα ήταν στο μυαλό μου, συνέρχομαι και πάω παρακάτω. Δεν εννοώ στο επόμενο βασανιστικό σενάριο σχέσης, βεβαίως βεβαίως.

Μυρτώ, καλή μας νεράιδα, άγγιξε με με το μαγικό ραβδί σου, σε παρακαλώ. Θέλω να γίνω πάλι ο εαυτός μου γιατί αυτή που είμαι τώρα δε μ' αρέσει καθόλου. Δεν την ξέρω, δεν τη γουστάρω, δεν την καταλαβαίνω! 25 χρονών, πρώην χαρούμενη και έξω καρδιά, ανοιχτή σε όλες τις (α)πιθανότητες, αισιόδοξη, με ένα «δεν πειράζει» για απάντηση σε όλα τα στραβά και τα ανάποδα. Αυτή ήμουν, αυτή αναγνωρίζω. Το θέμα είναι ότι άλλαξα και ψάχνω να βρω τι φταιει. Πού πήγε η ορμητική χαρά μου; Το φυσικό μου «ταλέντο» να παίρνω τα πράγματα όπως έρθουν; Τόσο πολύ μου στοίχισε ο χωρισμός που φαινόταν από καιρό ότι έρχεται καταπάνω μου; Τόσο πολύ με τρόμαξε ότι δεν θα βρω ποτέ κάποιον να συνηνοπωθώ και να μοιραστώ τη ζωή μου; Δεν νιώθω τίποτα για κανέναν από όσους γνωρίζω. Όσο ενδιαφέρον και να μου φαίνεται κάποιος στην αρχή, πά-

ντα κάτι βρίσκω που με ενοχλεί ή αν δεν βρω, απλώς κάνω την όρεξη να γνωριστώ καλύτερα, να ξαναμπώ στην περιπέτεια να εξηγήσω ποια είμαι και να τσεκάρω τι ρόλο βαραίει ο άλλος για να μη χάνω τον καιρό μου. Γεροντοκόριασα στα 27 μου; Ίσως. Ξίνισα πριν την ώρα μου; Μπορεί...

Μα τι αφορισμοί είν' αυτοί; Ξεκινώντας ένα γκομενικό κανείς δεν έχει στο νου του ότι θα οδηγήσει σε μια παντοτινή παντοτινότητα – απλώς αφηρόμαστε και χαλαρώνουμε ελπίζοντας να βγει κάτι εμπνευστικό κι ωραίο. Τα σενάρια και τα παιχνίδια του μυαλού συνήθως χαλάνε τη δουλειά. Περάστε καλά, γνωρίστε καινούργιο κόσμο, αφήστε τις (α)πιθανότητες να κάνουν τη δουλειά τους. Δεν λέω ότι συμβαίνει πάντα, ούτε καν συχνά, αλλά καμιά φορά στεκόμαστε τυχεροί και αν μη τι άλλο, το διασκεδάζουμε. Ποιο; Το λάθος ραντεβού, τη λάθος γνωριμία, τη λάθος συζήτηση, το λάθος σεξ (ντάξει, αυτό δεν είναι και πολύ διασκεδαστικό) – όλη τη διαδρομή μέχρι το επόμενο (προσωρινά;) σωστό.

Υ.Γ. 1 Το μαγικό ραβδί δεν δουλεύει εδώ και χρόνια, ούτε για μένα ούτε για τους άλλους. Δυστυχώς κι ευτυχώς, πρέπει μόνοι μας να κουνήσουμε τα θεικά μας ποπουδάκια για να σκαρφώσουμε και πάλι στο μαγικό βουνό. Και να ξανακουτρουβαλήσουμε. Και να ξανασκαρφαλώσουμε. Γενικά, κουτρουβάλημα και σκαρφάλωμα μέχρι να σβήσει ο ήλιος.

Υ.Γ. 2 Ξεβουλευτείτε. Γνώμη μου.

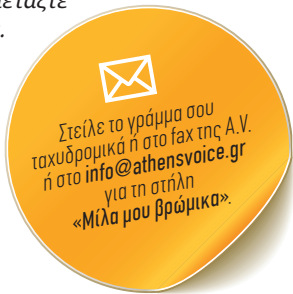
Μυρτώ, υπάρχει περίπτωση να οδηγήσει κάπου μια όμορφη γνωριμία από το Facebook; Το παιδί που γνώρισα είναι γαμώ τα ά-

τομα, φοβερός χαβαλές και κομπλέ στη συμπεριφορά του, αλλά το μόνο κακό είναι ότι έχει σχέση με μια κοπέλα καιρό. Βέβαια επειδή είναι πολύ ντόμπρος άνθρωπος δεν μου το έκρυψε, δεν το έπαιξε άνετος και αυτό το εκτίμησα πολύ. Απ' την άλλη, μου λέει συνεχώς ότι η σχέση του αυτή έχει κάνει τον κύκλο της και θα τελειώσει σύντομα, έλα όμως που δεν την τελειώνει για να μην πληγώσει την κοπέλα. Δεν έχουμε ακόμα συναντηθεί από κοντά γιατί νιώθω πως άρχισα ήδη να τον γουστάρω τρελά και ήδη μου κάνει σκατά την ψυχολογία να τον σκέφτομαι με την κοπέλα του στο σπίτι τους, να μπαίνει κρυφά msg για να μιλήσει μαζί μου λες και είναι παντρεμένος κι εγώ η γκόμενά του η παράνομη. Φουλ μιζέρια. Τι λες;

Λέω φουλ μιζέρια. Και φουλ περσινά ξινά σταφύλια. Και προπέρινα. Και παραπροπέρινα. Υ.Γ. Αν δε θέλετε να αναλωθείτε σε μαλακίες αλλά να δώσετε μια πραγματική ευκαιρία, κόψτε το μπλα μπλα και πετάξτε του την μπάλα. Αυτά.

Ερωτικά αδιέξοδα, sexy απορίες, κρυμμένα μυστικά... και στα fm! Το «Μίλα μου βρώμικα» κάνει τα ερωτικά σας θέματα να ακούγονται σαν παθιαίρικο τραγούδι στο Athens Voice Radio 102.5

Μικρές αγγελίες
Για να καταχωρίσετε μια αγγελία επικοινωνήστε με το 210 3617.369 (11.00-18.00)
Χρεώσεις: € 34 οι 20 πρώτες λέξεις και € 0,35 κάθε επιπλέον. Αγγελία σε πλαίσιο: € 45.
Σε γνωρίζω... **Αβαντάζ.** 43χρονος Πολιτικός-μηχανικός με ιδιόκτητο γραφείο, σπάνιου χαρακτήρα και παιδείας, με €5.000 μηνιαίο εισόδημα, κάτοικος αριστοκρατικής αθηναϊκής γειτονιάς, επιθυμεί γνωριμία γάμου. «Πάππας», Ομήρου 38, Κολωνάκι, 210 3620.147, www.pappas.gr

ΚΡΙΟΣ (20 Μαρτίου - 19 Απριλίου)

Σωματικές ή ψυχολογικές δυσκολίες και ανάγκη για ιεράρχηση προτεραιοτήτων

Το θέμα της υγείας και της ψυχολογικής σου διάθεσης φιγουράρει ψηλά στις προτεραιότητες με την Πανσέληνο (9). Αντί να ανησυχείς και να κάνεις σενάρια με το καθετί, να εξετάσεις το θέμα σφαιρικότερα, ίσως και τις αναπροσαρμογές στη ρουτίνα σου για συνολικά καλύτερη υγεία και ευεξία. Ο Ερμής ορθόδρομος (10) βοηθά να έχεις καθαρότερη εικόνα όσων σου συμβαίνουν, αν και ίσως σε παρασύρει σε σχέδια να μην ευχάριστα και αξιόλογα, πιθανώς πρόωρα δε. Κάποια προσοχή στο τι ξοδεύεις είναι χρήσιμη ώστε να εξασφαλίσεις ότι θα υπάρχει ροή και αργότερα. Όσον αφορά την ερωτική ζωή, οι εξελίξεις σε ωθούν να συνειδητοποιήσεις ότι για να κατευθυνθείς προς κάτι καλύτερο χρειάζεται να γεφυρώσεις θεωρία και πράξη εκεί που δεν βολεύει.

ΤΑΥΡΟΣ (20 Απριλίου - 19 Μαΐου)

Μικροεχάριστα που φέρνουν στο προσκήνιο πιο δραστηριότητες

Ο προβληματισμός κι ο ενθουσιασμός σου για το μέλλον αναμειγνύονται σε ίσες ποσότητες με την Πανσέληνο (9), ίσως με τον πρώτο να υπερέχει λόγω συνήθειας. Ζητήματα που αφορούν το σπίτι και το γραφείο επιβεβαιώνουν κάποιες συνειδητοποιήσεις που έχεις ήδη κάνει για τα μελλοντικά σου σχέδια. Γίνεται ξεκάθαρο ότι κάποιες ασχολίες του ελεύθερου χρόνου και κάποιες φιλίες δεν προχωρούν όπως νόμιζες. Ο Ερμής ορθόδρομος (10) υποστηρίζει αυτή τη διαδικασία, ενώ παράλληλα προωθεί κάποια ξεκαθαρίσματα στην καριέρα και τον γάμο σου, όπως και ζητήματα χρημάτων σε σχέση με τα παιδιά σου, την ερωτική σου ζωή ή κάποιο δημιουργικό πρότζεκτ. Η καθημερινή ρουτίνα, αν και φαίνεται να στρώνει καλύτερα, λειτουργεί ως υπενθύμιση ότι ο τρόπος που οργανώνεις τον εαυτό και τις σχέσεις σου οφείλει να αλλάξει δραστικά ώστε να μπορέσεις να πετύχεις προσωπικούς κι επαγγελματικούς στόχους ή κάποια βελτίωση στον γάμο ή την καριέρα σου.

ΔΙΔΥΜΟΙ (20 Μαΐου - 20 Ιουνίου)

Πηγαίνεις να κρυφτείς πίσω από δουλιτσες, αλλά η επιταγή είναι να ανοιχτείς

Κάποιες εντυπώσεις, ίσως και προσδοκίες, σχετικά με την καριέρα και την κοινωνική σου ζωή αποδεικνύονται αβάσιμες, ωστόσο σου δίνουν μια πολύ ευρύτερη εικόνα για τους στόχους σου και στα δύο πεδία. Με την Πανσέληνο (9) καλό θα 'ναι να μην αναλωθείς σε δουλειές κι αγγαρείες για την οικογένειά σου ή για το σπίτι και το γραφείο, τα οποία θα χρησιμοποιήσεις ως χαζοδικαιολογία για να αρνηθείς προτάσεις και να μην κινείσαι βάσει των στόχων σου. Πάντως οι μόνες δουλιές και ρυθμίσεις που χρειάζονται σε ιδιωτικό κι εσωτερικό επίπεδο είναι αυτές που θα σε καταστήσουν πιο διαθέσιμο κοινωνικά κι επαγγελματικά. Ο κυβερνήτης σου, Ερμής, ορθόδρομος στον Υδροχόο (10) βοηθά να ξεκαθαρίσεις τη στάση που είναι η καλύτερη για να εναρμονιστείς καλύτερα με τους συγγενείς και τις παρέες σου. Παράλληλα σου δίνει καθαρότερο βλέμμα όσον αφορά τις αδυναμίες σου σε επίπεδο βάσεων και πώς μπορείς να τις καλύψεις.

ΚΑΡΚΙΝΟΣ (21 Ιουνίου - 21 Ιουλίου)

Πολλά λόγια και πράξεις για να περιώσεις στάσεις και νοοτροπίες που χρεοκοπούν.

Ο πολύς κόσμος, οι πολλές μετακινήσεις και οι πολλές ασύνδετες και περιορισμένες σκέψεις είναι εκθρόνος της αποτελεσματικότητας με αυτή την Πανσέληνο (9), ακόμη κι αν φαίνονται ένας ευχάριστος τρόπος να περνάς τη μέρα σου. Είναι μακράν καλύτερο για τη συναισθηματική και οικονομική σου ισορροπία να αποδεχτείς ότι αυτό που λειτουργεί για σένα μπορεί να μην έχει καμία σχέση με τις παρέες, τους συγγενείς, τις δραστηριότητες που είχες επιλέξει. Ο Ερμής ορθόδρομος (10) βοηθά να διευθετηθούν κάποιες διαπραγματεύσεις που αφορούν τα οικονομικά σου, όπως επίσης να υιοθετήσεις μια πιο ανιδιοτελή στάση σε κουβέντες που αφορούν παράπονα, φροβίες και τραύματα σε σχέση με την ερωτική σου ζωή. Σε κάθε περίπτωση φαίνεται καθαρότερα πού είναι το κοινό συμφέρον, ασχέτως αν επιλέξεις να το αγνοήσεις ή επιμένεις σε παλιές αντιλήψεις για το πώς πρέπει να γίνονται τα πράγματα.

ΛΕΩΝ (22 Ιουλίου - 22 Αυγούστου)

Κάνεις και λες πολλά για να αποφυγείς κοιτάξεις μερικά πράγματα σε βάθος

Το πιο βολικό αυτές τις ημέρες είναι να ανοιχτείς κατά πλάτος σε δραστηριότητες και πρακτικές δουλειές που θεωρείς ότι θα καθουσιάσουν τις ανησυχίες σου για τα χρήματα, τα συναισθήματα και την αίσθηση αυτοαξίας σου. Με την Πανσέληνο (9) ο εαυτός σου σου δείχνει με αρκετή καθαρότητα τι πηγαίνει καλά και τι όχι οικονομικά και ερωτικά. Ίσως θα 'ταν καλό να σεβαστείς αυτό που σου επιτρέπει να προσφέρεις και σε γεμίζει ή είναι επικερδές, αντί να κολλάς σε κάτι εγωιστικά ή υπερσυναισθηματικά. Ο Ερμής ορθόδρομος στον Υδροχόο (10) και τον ζωδιακό σου άξονα είναι ιδιαίτερα βοηθητικός για να καταλήξουν συμφωνίες, να συνεννοηθείς με τον σύντροφό σου για τα σχέδιά σας και για να μπορέσεις να συνομιλήσεις με οποιονδήποτε έχεις απέναντί σου. Σε κάθε περίπτωση έχε στο νου σου τα γεγονότα του τελευταίου μήνα και προσπάθησε να τα λάβεις υπόψη σου.

ΠΑΡΘΕΝΟΣ (23 Αυγούστου - 21 Σεπτεμβρίου)

Φορτώνεις πολλά για χάρη άλλων, ενώ ξέρεις ότι έτσι δεν λειτουργεί

Η Πανσέληνος στους Ιχθύες (9) και τον ζωδιακό σου άξονα τείνει να σε βάλει σε υπερδραστηριότητα που συνοδεύεται από αρκετό στρες και μια παράλληλη αίσθηση ασφάλειας, γιατί αυτό ξέρεις και το εμπιστεύσαι. Πριν παραδοθείς άνευ όρων, πάρε λίγο χρόνο για να εξετάσεις τι υπαγορεύει η εμπειρία σου, τα παραπάνω σου και οι αποτυχίες σου, ειδικά σε επίπεδο προσωπικών σχέσεων και συνεργασιών. Δηλαδή να αποδεχτείς ότι όπου υπάρχει κανός υπάρχει και φωτιά, και ότι ορισμένα πράγματα που σε απογοεύουν κατά πάσα πιθανότητα είναι έτσι και καλά θα κάνεις να τα αποδεχτείς. Αυτό ωφελεί άμεσα τη συναισθηματική και οικονομική σου ισορροπία, καθώς σε αποδεσμεύει από το να προσπαθείς διαρκώς να κάνεις τις προσδοκίες σου να λειτουργήσουν. Ο κυβερνήτης σου, Ερμής, ορθόδρομος (10) στον Υδροχόο, βοηθά να κλείσεις ή να βάλεις σε σειρά κάποια πρακτικά ζητήματα.

ΖΥΓΟΣ (22 Σεπτεμβρίου - 22 Οκτωβρίου)

Άγχη και φοβίες, κάποια με λόγο, και συναισθηματικές ανακαταξίες

Φύονται διάφορες ανησυχίες και άγχη μέσα σου και αυτό πάει να σε οδηγήσει σε μια διεκπεραιωτική στάση, όπου φιλοδοξείς να βάλεις στη σειρά πράγματα που πήραν χρόνια για να γίνουν όπως είναι. Με την Πανσέληνο (9) ίσως είναι πολύ χρησιμότερο να βρεις λίγο χρόνο για ξεκούραση, για να φροντίσεις τον εαυτό και την υγεία σου. Σε δεύτερη φάση καλό θα ήταν να δεις πού διασταυρώνεται η καθημερινότητα και η πραγματικότητα σου με τα σχέδιά σου, τις φιλίες σου, τις δραστηριότητες του ελεύθερου χρόνου σου. Έτσι, θα ξέρεις πολύ καλύτερα από πού να ξεκινήσεις και για τι αξίζει να κοπιάσεις. Ο Ερμής ορθόδρομος (10) είναι υποστηρικτικός στο να ξεδιαλέξεις ποιος και τι σου δίνει χαρά.

ΣΚΟΡΠΙΟΣ (23 Οκτωβρίου - 21 Νοεμβρίου)

Έχεις επιλογές, μην τα κάνεις όλα κι ό,τι κάτσει

Η υπόσχεση της ανανέωσης αρκεί για να σε κάνει να τρέχεις και να ψάχνεις αυτή την Πανσέληνο (9). Ο κόπος σου θα είναι αποτελεσματικότερος αν αντί να νέρφεις με τα μούτρα σε ό,τι προκύπτει, καθορίσεις τι σε κάνει χαρούμενο, ποιοι είναι οι άνθρωποι που βγάζουν τον καλύτερό σου εαυτό και τελικά ποια είναι η εκδοχή σου που είναι ερωτεύσιμη, προσβάσιμη στα παιδιά σου και δημιουργική. Έτσι θα ξέρεις με βεβαιότητα ποιες σχέσεις ή συνεργασίες αποτελούν πρόβλημα κι ανήκουν στο παρελθόν σου. Ο Ερμής ορθόδρομος (10) βοηθά να βρεθούν καλύτερες ισορροπίες στο οικογενειακό σου περιβάλλον και στο γραφείο, όπως και η καλύτερη δυνατή λύση για το μέλλον των κοινών οικονομικών και της ερωτικής σου ζωής.

ΤΟΞΟΘΗΣ (22 Νοεμβρίου - 20 Δεκεμβρίου)

Εργασιομανία και κοινωνική υπερδραστηριότητα για να μη δεις τα του οίκου σου

Ούτε ο πρώτος, ούτε ο τελευταίος θα είσαι που θα αποπειραθεί να θαφτεί κάτω από τη δουλειά για να αποφύγει προβληματισμούς, με την Πανσέληνο αυτή (9). Όσον αφορά το ερωτικό και συναισθηματικό κομμάτι, άλλο το είμαι εντάξει στις κοινωνικές και προσωπικές μου υποχρεώσεις, άλλο αισθάνομαι ότι έχω κοινή γραμμή για το μέλλον με την οικογένειά μου. Ωστόσο το να δεις λιγάκι αντικειμενικότερα πού συμφωνείς και πού διαφωνείς χωρίς να προσπαθείς να πείσεις, ίσως διευρύνει τον ορίζοντα του πώς μπορεί να εξελιχθούν τα πράγματα. Ο ορθόδρομος Ερμής (10) είναι καλή ευκαιρία για να αποκαταστήσεις τυχόν παρατράγουδα του τελευταίου μήνα σε ό,τι αφορά την επικοινωνία με τον σύντροφό σου και τη σχέση.

ΑΙΓΟΚΕΡΩΣ (21 Δεκεμβρίου - 19 Ιανουαρίου)

Σε τσιμπάει η άνοιξη να κάνεις ό,τι προφταίνεις

Μάλλον σε πιάνει η άνοιξη με την Πανσέληνο (9) κι έχεις διάθεση να πάρεις αγκαζέ τον σύντροφο, τις παρέες ή τους συνεργάτες σου και να αλωνίσεις σε καινούρια λημέρια. Πάρε τον χρόνο σου όμως γιατί είναι καιρό να μετρήσεις λιγάκι τον εαυτό σου συναισθηματικά κι ερωτικά και να δεις τι σε γεμίζει, πού τα πράγματα δεν είναι ακριβώς όπως φαίνονται και κατόπιν να κάνεις τις εξορμήσεις σου. Ο ορθόδρομος Ερμής (10) κλείνει πρακτικές υποθέσεις που αφορούν το συγγενικό σου περιβάλλον ή επαγγελματικά ανοίγματα με θετικό πρόσημο έστω και μετά από τα πολλά πίσω μπρος του προηγούμενου μήνα. Παράλληλα βλέπεις ποιες προσωπικές «ανανεώσεις» προάγουν τη συναισθηματική σου ισορροπία.

ΥΔΡΟΧΟΟΣ (20 Ιανουαρίου - 17 Φεβρουαρίου)

Ξεκινάς από διαδικασίες για να τα βρεις με ανθρώπους. Ξεκίνα ακριβώς ανάποδα.

Μπλεγμένος με οικονομικούς υπολογισμούς και με χιλίες δύο έγνοιες για το πώς θα εξισορροπήσεις τη συναισθηματική κι ερωτική σου ζωή, είσαι αυτή την Πανσέληνο (9). Θα είναι παραγωγικότερο να ξεχωρίσεις τις στιγμές με τον σύντροφο ή την κοινωνική σου ζωή, όπως και τις συμφωνίες ή συνεργασίες που σε κάνουν να αισθάνεσαι πιο ισορροπημένος συναισθηματικά και οικονομικά. Ξεκίνα από τους ανθρώπους, όχι από τις διαδικασίες. Ο Ερμής ορθόδρομος στο ζωδιακό σου (10) σου δίνει αρκετές ενδείξεις για το τι όντως λειτουργεί στις σχέσεις σου. Εφόσον βέβαια κι εσύ είσαι διατεθειμένος να λάβεις υπόψη την εμπειρία του τελευταίου μήνα και δεν επιμένεις στην προσωπική σου άποψη για το τι θεωρείς καλύτερο για όλους.

ΙΧΘΥΕΣ (18 Φεβρουαρίου - 19 Μαρτίου)

Ασχολεύσαι με άλλους, όταν εσύ είσαι το θέμα

Η Πανσέληνος στο ζωδιακό σου (9) δημιουργεί τάση απόδρασης από τον εαυτό σου στις ζωές των άλλων, ειδικά στο να ασχοληθείς με πρακτικές τους ανάγκες. Αυτό όμως γίνεται τυφλά, ως αντίδραση. Αν χρειάζεται και κάτι να ασχοληθείς είναι η δική σου δουλειά, καθημερινότητα και υγεία, τι δεν λειτουργεί όσο κι αν το προσπαθείς. Εφόσον συνδέσεις τον εαυτό σου, είσαι σε θέση να ξέρεις πολύ καλύτερα τι μπορείς όντως να προσφέρεις, το οποίο δεν θα σε εξαντλήσει αλλά θα βγάλει τη δημιουργικότητα και τη χαρά σου. Ο ορθόδρομος Ερμής (10) σημαίνει το κλείσιμο κάποιων παρασκηνιακών ιστοριών και προβληματισμών που αφορούν τη σχέση και την οικογένειά σου. Παράλληλα σε βοηθά να αντιληφθείς ότι οι άλλοι δεν βλέπουν απαραίτητα το «μαζί» όπως εσύ. **A**

Cosmic Telegram
Κατέβασε τώρα δωρεάν την εφαρμογή Cosmic Telegram App για iOS και μάθε όλες τις προβλέψεις

Download on the App Store

Διαφημιστείτε στα

ΜΕΣΑ ΜΑΖΙΚΗΣ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ

ΑΣΤΙΚΑ ΛΕΩΦΟΡΕΙΑ
ΑΘΗΝΑ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
& ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

ΤΡΟΛΕΪ
ΑΘΗΝΑ

ΚΤΕΛ
ΑΘΗΝΑ
ΗΜΙΑΣΤΙΚΑ

ΜΕΤΡΟ
ΑΘΗΝΑ

ΗΣΑΠ
ΑΘΗΝΑ

ΤΡΑΜ
ΑΘΗΝΑ

ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΑ

ΔΙΕΘΝΗΣ
ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΑΣ
ΑΘΗΝΩΝ
"ΕΛ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ"

25.574.030
ΕΠΙΒΑΤΕΣ
(2019)

14
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ
ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΑ

30.152.728
ΕΠΙΒΑΤΕΣ
(2019)

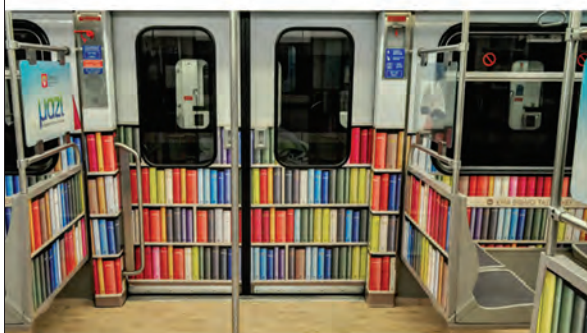
Αστικά λεωφορεία Αθήνας

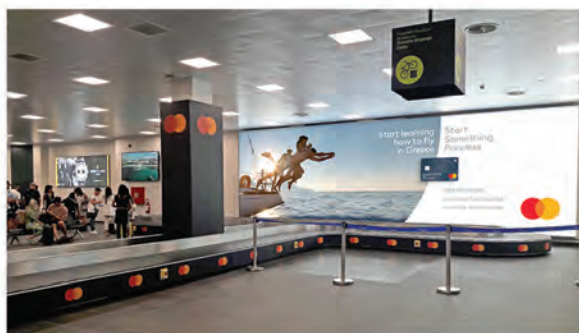
Τρόλεϊ

Αστικά λεωφορεία Θεσσαλονίκης

Μετρό

Αεροδρόμιο Μυκόνου

Αεροδρόμιο Ρόδου

Αεροδρόμιο Αθήνας

INTERBUS

OUT OF HOME MEDIA

www.interbus.gr

 COSMOTE TV

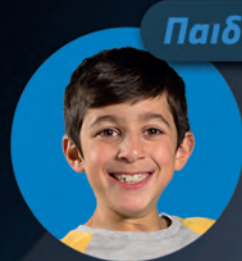
Κατερίνα

Θοδωρής

Εύα

Ηλίας

**ΕΣΥ ΕΧΕΙΣ ΤΟ ΔΙΚΟ ΣΟΥ
...ΚΡΟΦΙΛ;**

COSMOTE TV

cosmotetv.gr

ΝΕΑ COSMOTE TV ΑΥΤΟ ΔΕΝ ΤΟ ΕΧΕΙΣ ΞΑΝΑΔΕΙ!

Η **Νέα COSMOTE TV** αλλάζει τα δεδομένα στην τηλεόραση και σου φέρνει κάτι μοναδικό! **On Demand** και **Live TV** μαζί, σε μια προσωποποιημένη εμπειρία θέασης. Συνδέσου μέσω Internet, απλά, απ' όπου κι αν βρίσκεσαι και απόλαυσέ τη!

ΟΤΕ

ΟΜΙΛΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ